

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი

აია ბერაია

ნაციონალიზმი და ჰეგემონური მასკულინობა პოსტსაბჭოთა
საქართველოში

გენდერის კვლევა

სამაგისტრო ნაშრომი შესრულებულია გენდერის კვლევის მაგისტრის
აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

ხელმძღვანელი: მათა ბარქაია, გენდერის კვლევის დოქტორი
თანახელმძღვანელი: ლია წულაძე, სოციოლოგიის დოქტორი,
ასოცირებული პროფესორი

თბილისი 2017

აბსტრაქტი

ნაციონალიზმი და ერი-სახელმწიფო მოდერნული ფენომენებია, რომლებიც მჭიდრო კავშირშია მოდერნულ მასკულინობებთან. ერი-სახელმწიფო, როგორც ინსტიტუციური ძალაუფლების სისტემა, გადაჯაჭვულია ჰეგემონურ მასკულინობასთან. პოსტსაბჭოთა საქართველოში ნეოლიბერალური ერი-სახელმწიფოს შექმნას და განვითარებას თან ახლდა ნაციონალიზმისა და ჰეგემონური მასკულინობის სხვადასხვა ფორმების გამოვლინება. გარდა ამისა, პოსტსაბჭოთა/პოსტკოლონიური სპეციფიკის გათვალისწინებით საქართველოში შეგვიძლია გამოვყოთ ნაციონალიზმის ორი ტიპი, რასაც ნაშრომში ანტიიმპერიალისტურ და პროდასავლურ ნაციონალიზმებს ვუწოდებ. კვლევის მიზანია პოსტსაბჭოთა საქართველოში ნაციონალიზმისა და ჰეგემონური მასკულინობის ურთიერთკავშირის, ურთიერთკვეთისა და მათი ტენდენციების შესწავლა. ამოცანები ფოკუსირებულია პოლიტიკური და ეკონომიკური ელიტების დისკურსში ერისა და მასკულინობის იდეების წარმოების შესწავლაზე, ანტიიმპერიალისტური და პროდასავლური ნაციონალიზმების ანალიზსა და ნაციონალური “სხვის” კონსტრუირების შესწავლაზე. კვლევის მეთოდოლოგია შედგენილია ფემინისტური ეპისტემოლოგიისა და კრიტიკული დისკურსის ანალიზის თეორიული და მეთოდოლოგიური მიდგომის შერწყმით. კვლევის მეთოდია კრიტიკული დისკურსის ანალიზი, დამუშავებული მონაცემები კი შერჩეულია ელიტების წარმომადგენელთა საჯარო გამოსვლებიდან, განცხადებებიდან, სტატიებიდან და ინტერვიუებიდან. კვლევის ერთ-ერთი ძირითადი მიზნებაა, რომ ერისა და მასკულინობის იდეები თანადროულად იწარმოება, აგრეთვე გამოიყოფა ჰეგემონური მასკულინობის კონსტრუქტის სამი ძირითადი ტიპი. კვლევა ასევე ავლენს ანტიიმპერიალისტური ნაციონალიზმის გავრცელებულობას, თუმცა ის ხშირად შერწყმულია პროდასავლურ ნაციონალიზმთან. ისტორიის განმავლობაში პროდასავლური ნაციონალიზმის დომინაციის ინტერპრეტირება შესაძლებელია ორგვარად.

შინაარსი

შესავალი.....	4
1. ლიტერატურის მიმოხილვა.....	7
1.1. თეორიული ჩარჩო.....	7
1.1.1. ერი და ნაციონალიზმი.....	7
1.1.2. მასკულინობები და ჰეგემონური მასკულინობა.....	11
1.1.3. ძალაუფლების სტრუქტურალისტური და პოსტსტრუქტურალისტური თეორიები და ჰეგემონური მასკულინობა.....	13
1.1.4. ნაციონალიზმი და ჰეგემონური მასკულინობა.....	15
1.1.5. ნაციონალიზმი, ჰეგემონური მასკულინობა და “სხვა”.....	18
1.2. ნაციონალიზმი, მასკულინობა და ნაციონალური “სხვა”: ქართული კონტექსტის კვლევები.....	20
1.2.1. ანტიიმპერიალისტური და პროდასავლური დისკურსები და “სხვის” წარმოება პოლიტიკურ ისტორიაში.....	21
1.2.2. გენდერული და სექსუალური “სხვა”.....	24
2. მეთოდოლოგია.....	29
3. მონაცემთა ანალიზი.....	33
პოლიტიკური და ეკონომიკური ელიტების დისკურსი 1990-2016 წლებში.....	33
3.1. ზვიად გამსახურდია.....	33
3.2. ედუარდ შევარდნაძე.....	39
3.3. მიხეილ სააკაშვილი.....	43
3.4. კახა ბენდუქიძე.....	52
3.5. ბიძინა ივანიშვილი და გიორგი მარგველაშვილი.....	56
3.6. ლევან ვასაძე.....	63
დასკვნა.....	70
ბიბლიოგრაფია.....	77
დანართი #1.....	86
დანართი #2.....	87
დანართი #3.....	88

შესავალი

სოციალისტური საბჭოთა კავშირის ერთ-ერთი (ნაციონალური კუთხით გამოყოფილი და რეგულირებული) რესპუბლიკიდან ნეოლიბერალურ ერ-სახელმწიფოდ საქართველოს ტრანსფორმაციას ისტორიული განვითარების სხვადასხვა ეტაპზე თან ახლდა ნაციონალიზმის სხვადასხვა ფორმების გამოვლინება. პოლიტიკური და ეკონომიკური ელიტა დომინირებული იყო და არის მამაკაცებით. ქვეყნის პოლიტიკური ელიტის პირველი პირები შეგვიძლია ქართული ნაციონალისტური პროექტების მთავარ სახედ და განმახორციელებლად განვიხილოთ (იხ. ჯონსი, 2006). ერ-სახელმწიფო მასკულინური ინსტიტუტია, ამიტომ ნაციონალიზმი და ჰეგემონური მასკულინობა ერთმანეთთან მჭიდრო კავშირშია. ამასთანავე, ნაციონალიზმის/ეროვნულობის და მასკულინობის წარმოებაც დისკურსულად ხდება. ერ-სახელმწიფო შეგვიძლია განვიხილოთ იმ ინსტიტუციურ ბაზისად, რომელსაც ეფუძნება ჰეგემონური მასკულინობა.

გარდა ამისა, საქართველოს, როგორც პოსტსაბჭოთა/პოსტკოლონიური ქვეყნის, კონტექსტი სპეციფიკურია იმით, რომ აქ უნდა განვასხვავოთ, ერთი მხრივ, პროდასავლური ნაციონალიზმი, რომელიც შესაბამისობაში მოდის დასავლეთის ნეოიმპერიალისტურ/ნეოკოლონიალურ მისწრაფებებთან და წესრიგთან, მეორე მხრივ კი, პოსტკოლონიური და პოსტსაბჭოთა ნაციონალისტური დისკურსი, რომელიც ანტიდასავლური ან/და ანტირუსულია. პროდასავლურობა ხშირად ანტირუსულობას ნიშნავს, ამიტომ ამ ასპექტში ნაციონალიზმის ეს ორი ტიპი ერთმანეთს ხვდება და კვეთს. შესაბამისად, “სხვის” კონსტრუირება შესაძლებელი ხდება ერთი მხრივ პროდასავლური დისკურსით, ხოლო მეორე მხრივ ანტიიმპერიალისტური დისკურსით.

კვლევაში ცენტრალური ცნებები გამოყენებულია შემდეგი მნიშვნელობით:

ერი – შეზღუდული (შემოსაზღვრული) და სუვერენული წარმოსახვითი პოლიტიკური საზოგადოება (ანდერსონი, 2016, გვ. 6).

ნაციონალიზმი – კულტურული მოვლენა, იდეებისა და აფექტების კრებული, რომელიც ერის/სახელმწიფოს ირგვლივ ტრიალებს და უზრუნველყოფს შესაბამისი სუბიექტურობისა და პრაქტიკის წარმოებას.

მასკულინობა – გენდერული პროექტი, რომელიც პატრიარქალური სისტემის კონტექსტში მეორე გენდერულ პროექტთან, ფემინურობასთან მიმართებასა და შეპირისპირებაში არსებობს (კონელი, 2005).

ჰეგემონური მასკულინობა – მასკულინობის ერთი-ერთი ტიპი ნაციონალური საზოგადოების/კულტურის კონტექსტში, რომელიც მჭიდრო კავშირშია ნაციონალიზმთან და სახელმწიფოს ინსტიტუციურ ძალაუფლებასთან, ინარჩუნებს მასკულინური ელიტების ძალაუფლებას და მხარდაჭერილია კაცების უმრავლესობის მიერ.

ნაციონალური “სხვა” – ერის ჰეგემონური სახისა და ჰეგემონური მასკულინობის სუბიექტისგან განსხვავებული, დისკურსულად კონსტრუირებული სუბიექტები/სუბიექტების კრებული, რომლებიც ერის/მასკულინობისთვის საფრთხედ განიხილება.

ანტიიმპერიალისტური ნაციონალიზმი – პოსტკოლონიური/პოსტსაბჭოთა ნაციონალიზმი, რომელიც ანტიდასავლური ან/და ანტირუსულია.

პროდასავლური ნაციონალიზმი – პოლიტიკური და კულტურული პროდასავლურობა, რომელიც ნაციონალურ “სხვას” ძირითადად წარმოადგენს რუსეთის, საბჭოთა კავშირის, აგრეთვე, მათთან ასოცირებული პოლიტეკონომიკური წესრიგის, კულტურული ღირებულებებისა და შესაბამისი მასკულინობების სახით.

კვლევის მიზანი: პოსტსაბჭოთა საქართველოში ნაციონალიზმისა და ჰეგემონური მასკულინობის ურთიერთკავშირის, ურთიერთკვეთისა და მათი ტენდენციების შესწავლა.

კვლევის ამოცანები:

1. პოლიტიკური და ეკონომიკური ელიტის დისკურსში ერისა და მასკულინობის იდეების წარმოების შესწავლა.
2. ნაციონალური “სხვის” წარმოებისას ანტიიმპერიალისტური ნაციონალიზმისა და პროდასავლური ნაციონალიზმის დისკურსების ანალიზი.
3. პროდასავლური ნაციონალიზმის, როგორც ნაციონალიზმის გამოკვეთილი სახის, დომინაციის პერიოდების გამოკვეთა და ანალიზი.
4. ნაციონალური “სხვის” კონსტრუირებისას რასის, გენდერისა და სექსუალობის მნიშვნელობების გამოკვეთა.

ჰიპოთეზები:

1. ერისა და მასკულინობის იდეები პოლიტიკური და ეკონომიკური ელიტის დისკურსში თანადროულად და ერთმანეთთან კვეთაში იწარმოება.
2. ნაციონალური “სხვის” წარმოებისას გამოკვეთილია ანტიიმპერიალისტური დისკურსები, თუმცა გარკვეულ ეტაპებზე ის გადაიზრდება/ერწყმის ხოლმე პროდასავლურ ნაციონალიზმს.
3. პროდასავლურ ნაციონალიზმს აქვს დომინაციის მკვეთრად გამოხატული პერიოდი/ები.
4. რასის, გენდერისა და სექსუალობის მიხედვით “სხვის” კონსტრუირება განსხვავებულია დასავლური (ნეო)იმპერიალისტური ნაციონალიზმის ტენდენციებისგან.

1. ლიტერატურის მიმოხილვა

1.1. თეორიული ჩარჩო

თეორიული ჩარჩო შედგენილია კვლევისთვის რელევანტური ცნებებისა და თეორიების მიმოხილვით და ანალიზით. კერძოდ, ეს თემებია ერი და ნაციონალიზმი, პოლიტიკური და კულტურული ჰეგემონიის ცნება, მასკულინობები და ჰეგემონური მასკულინობა, ძალაუფლების თეორიები ჰეგემონურ მასკულინობასთან მიმართებაში, ნაციონალიზმისა და ჰეგემონური მასკულინობის კავშირი, ნაციონალური “სხვის” კონსტრუირება.

1.1.1. ერი და ნაციონალიზმი

მიუხედავად ერისა და ნაციონალიზმის შესახებ არსებული მრავალფეროვანი ლიტერატურისა, მოცემული კვლევის ფარგლებში ბენედიქტ ანდერსონის (2016) განმარტებით ვიხელმძღვანელებ. ვფიქრობ, ეს განსაზღვრება კარგად გამოხატავს ერის კონსტრუირებულობას/არაესენციალისტურ ბუნებას: “[ერი] წარმოსახული პოლიტიკური საზოგადოებაა და ის წარმოიდგინება ერთდროულად გარდაუვლად შეზღუდულად და სუვერენულად.” (გვ. 6). ანდერსონის მიხედვით, ერი წარმოსახულია, რადგან მისი ყველა წევრი ვერასდროს გაიცნობს ერთმანეთს და მათი ერთობა ილუზიურია (იქვე); ერი ყოველთვის შეზღუდულია, რადგან ყველა მათგანი წარმოიდგინება საზღვრებით და ის არასდროსაა კაცობრიობის სინონიმური (გვ.7). “დაბოლოს, ერი წარმოსახულია საზოგადოებად, რადგან მიუხედავად თითოეულ მათგანში გაბატონებული უთანასწორობისა და ექსპლუატაციისა, ერი ყოველთვის ღრმა, ჰორიზონტალურ ამხანაგობად მიიჩნევა.” (ანდერსონი, 2016, გვ. 7).

რაც შეეხება ნაციონალიზმს, ანდერსონი ეწინააღმდეგება იმას, რომ იგი იდეოლოგიად გავიაზროთ. მისი აზრით, ნაციონალიზმი უფრო “ნათესაობის” ან “რელიგიის” მსგავს მოვლენად უნდა მოვიაზროთ და არა იდეოლოგიად (2016, გვ. 5). ეტიენ ბალიბარც

(2010) წერს, რომ შეგვიძლია ნაციონალიზმი მოდერნული დროის რელიგიად მოვიაზროთ (გვ. 95).

ანდერსონი (2016) ევროპაში ნაციონალიზმის წარმოშობის/გამოჩენის პერიოდად დაახლოებით XVIII საუკუნის ბოლოს განსაზღვრავს. მისი თქმით, უნდა გავითვალისწინოთ, რომ ამ სიახლეს წინ უძღოდა ორი კულტურული სისტემა - “რელიგიური საზოგადოება და დინასტიური მმართველობა” (გვ. 12). სწორედ ამ ორი სისტემის დაკნინებამ შეუწყო ხელი ნაციონალიზმის აღზევებას, რომელმაც გარკვეულწილად ჩაანაცვლა ეს სისტემები და შესაბამისად, აითვისა საკრალურობისა და სოლიდარობის მწარმოებელი ის ასპექტები, რომლებიც ამ ორ სისტემას გააჩნდა. სწორედ აქ შეგვიძლია დავინახოთ ნაციონალიზმის “რელიგიურობის” წყარო. ბალიზარის (2010) მიხედვითაც, ეროვნული იდენტობის მატარებელი საზოგადოება ერთგვარად განსხვავებული საზოგადოებაა, რომელმაც რელიგიური იდენტობის ფორმები აითვისა და ამგვარად, რელიგიური საზოგადოება ჩაანაცვლა (გვ. 95). რაც შეეხება დინასტიურ მმართველობას, ანდერსონი მისი დასრულების პერიოდად პირველი მსოფლიო ომის დასასრულს მონიშნავს. იგი წერს, რომ “ამ დროიდან, ლეგიტიმური საერთაშორისო ნორმა ერი-სახელმწიფო იყო” (2016, გვ. 113) და ყურადღებას ამახვილებს ორგანიზაცია ერთა ლიგის წარმოშობაზეც (იქვე).

ანდერსონის (2016) მიხედვით, ნაციონალიზმის და აგრეთვე, ერის, როგორც “წარმოსახული საზოგადოების” წარმოქმნაში მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა ბეჭდურმა კაპიტალიზმმა, რომლის განვითარება დაახლოებით XVI საუკუნიდან დაიწყო. ბეჭდურმა კაპიტალიზმმა ხელი შეუწყო ლათინურის, იქამდე ევროპელი ქრისტიანების საკრალური ენის, დაღმასვლას და მის ნაცვლად წინ წამოსწია სალაპარაკო ენები (vernaculars). ბუნებრივია, სალაპარაკო ენებზე ნაბეჭდი წიგნები მომხმარებელთა ბაზარს უფრო ფართოდ მოიცავდა, ვიდრე ლათინურენოვანი წიგნები. ნაბეჭდი წიგნებისა და გაზეთების მასობრივმა წარმოებამ და მოხმარებამ, ერთი მხრივ, ხელი შეუწყო სალაპარაკო ენების ფიქსირებას და აგრეთვე, მომხმარებლებში თანადროულობისა და ერთიანობის შეგრძნება გააჩინა, რაც “წარმოსახული საზოგადოების” წარმოქმნის საწინდარი გახდა (ანდერსონი, 2016).

ბალიბარი (2010) ხაზს უსვამს, რომ ეთნიკურობის წარმოებაში გადამწყვეტ როლს ორი ფაქტორი ასრულებს, ესენია ენა და რასა. ენის როლის ხაზგასმით ბალიბარი ანდერსონის მოსაზრებას და მის მიერ მოთხრობილ ისტორიას უახლოვდება, თუმცა იგი ასევე ყურადღებას ამახვილებს ერის ფორმირებაში სკოლების როლზე. სკოლის, როგორც ინდივიდის სოციალიზაციის ერთ-ერთი მთავარი ინსტიტუტის, განვითარებას ერების ფორმირებასთან მჭიდრო კავშირი აქვს, აგრეთვე, “სასკოლო განათლება მთავარი ინსტიტუტია, რომელიც ეთნიკურობას, როგორც ლინგვისტურ საზოგადოებას აწარმოებს.” (გვ. 98). თუმცა ეთნიკურობისა თუ ერის საწარმოებლად საკმარისი მხოლოდ ენა არ არის, რადგან ენა საკმაოდ მოქნილი ფენომენია, ადვილია როგორც “მასში” შემოსვლა/ასიმილირება, ასევე “მისგან” გასვლა და მისი დაკარგვა. ერისა თუ ეთნიკურობის მანიშნებელი მხოლოდ ენა ვერ იქნება, ამის წარმოსაჩენად შეგვიძლია ყურადღება მივაქციოთ იმ ფაქტს, რომ ერთსა და იმავე ენებზე სხვადასხვა ერები ლაპარაკობენ. ამიტომ ბალიბარი ითვალისწინებს მეორე კომპონენტს, რასას, რაც ნაციონალისტური იდეოლოგიის მიხედვით გულისხმობს, რომ გარკვეული ხალხის წარმომადგენლებს ერთმანეთთან ნათესაური კავშირი აქვთ და “ერთ დიდ ოჯახს” შეადგენენ (ბალიბარი, 2010).

ანდერსონიც (2016) ხაზს უსვამს სკოლისა და განათლების სისტემის მნიშვნელობას კოლონიური ნაციონალიზმების ფორმირებაში. აღსანიშნავია, რომ თანამედროვე განათლების სისტემას კოლონიებში იმპერიები თავიანთი “ოფიციალური ნაციონალიზმის” კონტექსტში ამკვიდრებდნენ, რაც იმას ნიშნავს, რომ განათლების სისტემა იმპერიების ენებზე ფუნქციონირებდა. იმპერიები ამგვარად თავიანთვის საჭირო ორენოვანი კლერკებისა და ბიუროკრატის გამოზრდას უზრუნველყოფდნენ. მიუხედავად ამ იმპერიული განათლებისა, განათლების სისტემა გამოცდილებების უნივერსალიზაციას, აგრეთვე, სხვადასხვა რეგიონების მაცხოვრებელი მოსწავლეების/სტუდენტების ურთიერთგადაკვეთას და შეხვედრებს უზრუნველყოფდა, რამაც საბოლოო ჯამში ხელი შეუწყო იმას, რომ ამ განათლების სისტემის აღზრდილებმა თავი ერთ “წარმოსახულ საზოგადოებად”, ერთ ერად იგრძნეს.

ანტონიო გრამში (1992) თავის “ციხის დღიურებში” წერს, რომ მმართველი კლასები კულტურულ და პოლიტიკურ ჰეგემონიას ახორციელებენ სახელმწიფოსა და

სამოქალაქო საზოგადოების ინსტიტუტების მეშვეობით. ბურჟუაზიის ხელში სახელმწიფო არ არის მხოლოდ რეპრესიული აპარატი და განმანათლებლურ, “ცივილიზაციურ” ფუნქციას იძენს. სახელმწიფო და სამოქალაქო საზოგადოება ანათლებენ და აწარმოებენ გარკვეული ტიპის მოქალაქეებს, ავრცელებენ გარკვეულ იდეოლოგიებს და გარკვეული ტიპის სუბიექტურობას. ეს კულტურული და პოლიტიკური ჰეგემონია ნიშნავს, რომ მმართველი კლასები მოიპოვებენ “თანხმობას” მართულთათაგან, მიუხედავად იმისა, რომ მმართველობა ამ უკანასკნელთა ინტერესების საწინააღმდეგოდ ხორციელდება. ამრიგად, ნაციონალიზმის გავრცელება და დამკვიდრებაც შეგვიძლია კულტურული და პოლიტიკური ჰეგემონიის ფორმად განვიხილოთ: სახელმწიფო განათლების სისტემის, მედიის და სხვა საშუალებებით ავრცელებს შესაბამის იდეებს, რომელიც შემდეგ სხვადასხვა ფორმით გათავისებული ხდება დაბალი სოციალური კლასების მიერ. ამგვარად სახელმწიფო აწარმოებს ჰეგემონურ ნაციონალიზმს და იღებს თანხმობას მართულებისგან.

რომ შევაჯამოთ, ერი ერთგვარი კონსტრუქტი, “წარმოსახული საზოგადოებაა”. ნაციონალიზმი იდეოლოგიაზე მეტად რელიგიის მსგავს მოვლენად, “მოდერნულ რელიგიად” განიხილება, რომელმაც წინა პერიოდის საკრალური ფენომენები, მათ შორის რელიგიური საზოგადოება ჩაანაცვლა. “წარმოსახული საზოგადოებების” ფორმირებაში მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა ენებმა და რასის კონცეპტმა. ენების ფიქსირებას და საერთო ენის წარმოქმნას ხელი შეუწყო ბეჭდურმა კაპიტალიზმმა და ნაბეჭდი პროდუქციის (წიგნების, გაზეთების) მასობრივმა მოხმარებამ, თუმცა ერისა და ნაციონალიზმის წარმოქმნაში ასევე მნიშვნელოვანია სახელმწიფოების და მათ მიერ შექმნილი მოდერნული განათლების სისტემების როლი. გრამშის (1992) მიხედვით, თანამედროვე ბურჟუაზიული სახელმწიფო წინა ფორმებისგან სწორედ თავისი “განმანათლებლური” ფუნქციით გამოირჩევა. მმართველი კლასები განათლებისა და თავიანთი იდეოლოგიის გავრცელებით კულტურულ და პოლიტიკურ ჰეგემონიას ახორციელებენ, რაც იმას ნიშნავს, რომ მართულთათაგან მართვაზე “თანხმობას” იღებენ. შესაბამისად, ეს თეორია ნაციონალიზმის გავრცელებისა და დამკვიდრების მიზეზსაც გვიხსნის.

1.1.2. მასკულინობები და ჰეგემონური მასკულინობა

რეივინ კონელის (2005) მიხედვით, მასკულინობა და ფემინურობა გენდერული პრაქტიკის კონფიგურაციები, ან უფრო დინამიურად რომ ითქვას, გენდერული პროექტებია (გვ. 72). ეს გენდერული პროექტები თავისთავად ურთიერთმიმართებადია, რაც იმას ნიშნავს, რომ მასკულინობა მხოლოდ ფემინურობასთან მიმართებით და მასთან შეპირისპირებაში არსებობს (კონელი, 2005, გვ. 68). კონელის მიხედვით, თანამედროვე (დასავლური) მასკულინობის არსს სწორედ ეს შეპირისპირება შეადგენს (იქვე).

კონელი გენდერის სტრუქტურის ერთ-ერთ ასპექტად გამოყოფს ძალაუფლებრივ ურთიერთობებს, სადაც მთავარი ღერძი ქალების დაქვემდებარება და კაცების დომინანციაა, ანუ ის, რასაც ფემინისტებმა “პატრიარქატი” უწოდეს (2005, გვ. 74).

კონელი (2005) იზიარებს იმ მოსაზრებას, რომ არსებობს არა ერთი, არამედ რამდენიმე ტიპის მასკულინობა. იგი ქმნის თეორიულ ჩარჩოს, სადაც გამოყოფს ჰეგემონურ, კომპლიციტურ, დაქვემდებარებულ და მარგინალიზებულ მასკულინობებს. ჰეგემონური მასკულინობის კონცეპტის შესაქმნელად კონელი გრამშის ჰეგემონიის ცნებას სესხულობს და ჰეგემონურ მასკულინობას შემდეგნაირად განსაზღვრავს: “გენდერული პრაქტიკის კონფიგურაცია, რომელიც განასხეულებს ამჟამად მიღებულ პასუხს პატრიარქატის ლეგიტიმურობის პრობლემაზე; [პატრიარქატის] რომელიც კაცების დომინანტურ პოზიციას და ქალების დაქვემდებარებას უზრუნველყოფს (ან იგულისხმება, რომ უზრუნველყოფს).” (2005, გვ. 77). ჰეგემონური მასკულინობა შესაძლოა ყოველთვის ინსტიტუციურ ძალაუფლებასთან არ იყოს კავშირში და უფრო მეტიც, ჰეგემონურ მასკულინობას შეიძლება უფრო წარმოსახვითი ფიგურები წარმოადგენდნენ, ვიდრე რეალური კაცები. მიუხედავად ამისა, კონელი ხაზს უსვამს, რომ ჰეგემონურ მასკულინობას ინსტიტუციურ ძალაუფლებასთან კოლექტიური ბმა მაინც უნდა ჰქონდეს და რომ “ბიზნესის, ჯარისა და მთავრობის უმაღლესი დონეები კორპორატიული მასკულინობის საკმაოდ დამაჯერებელ წარმოჩენას გვთავაზობენ.” (2005, გვ. 77). კონელი (1991) ასევე წერდა, რომ ჰეგემონური მასკულინობის იდეალი რეალურ მამაკაცთა უმრავლესობას არ ასახავს და მართალია,

ჰეგემონური მასკულინობის მატარებელი მამაკაცი უფრო წარმოსახვის სფეროს განეკუთვნება, ვიდრე რეალურ სოციალურ სამყაროს, მაგრამ ჰეგემონური მასკულინობის საჯარო იმიჯი ინარჩუნებს მასკულინური ელიტების ძალაუფლებას და მხარდაჭერილია კაცების უმრავლესობის მიერ. ჰეგემონური მასკულინობის მიღებული “თანხმობის” მიზეზია ის, რომ “კაცების დიდი უმრავლესობა სარგებელს იღებს ქალთა სუბორდინაციისგან და ჰეგემონური მასკულინობა ამ ძალაუფლების კულტურული გამოხატულებაა.” (კონელი, 1991, გვ. 185). აღსანიშნავია ჰეგემონური მასკულინობის ყველაზე მნიშვნელოვანი მახასიათებელი: “იგი ჰეტეროსექსუალურია, გადაჯაჭვულია ქორწინების ინსტიტუტთან”, “[აგრეთვე] ჰომოსექსუალ კაცთა მიმართ ზიზღი.” (კონელი, 1991, გვ. 186).

საკმაოდ ცოტაა იმ რეალურ კაცთა რიცხვი, ვინც ჰეგემონურ მასკულინობას განასახიერებს, თუმცა გაცილებით მეტნი არიან კაცები, რომლებიც ჰეგემონურ მასკულინობისგან სარგებელს, პატრიარქალურ დივიდენდს იღებენ. ეს მათ ჰეგემონური მასკულინობის მიმართ კომპლიციტურად (თანამონაწილედ) ხდის. კონელი წერს, რომ კომპლიციტური კაცები პატრიარქატისგან სარგებელს იღებენ ისე, რომ არ დგანან მის დასაცავად წინა რიგებში. ეს ნიშნავს, რომ კომპლიციტური კაცები დისტანცირებულნი არიან აგრესიისა და ძალადობისგან, მათ შორის პირად ცხოვრებაშიც, სადაც მათ შეიძლება ქალებთან გარკვეულ კომპრომისებზე წასვლა ახასიათებდეთ (კონელი, 2005).

კონელი აღნიშნავს, რომ პატრიარქატში კაცების გარკვეული ჯგუფები დაქვემდებარებულ მდგომარეობაში არიან. ის ასეთ ჯგუფად გამოყოფს გეი/ჰომოსექსუალ კაცებს, რომლებიც მისი აზრით, ჩაგვრის გამო კაცებში გენდერული იერარქიის ქვედა საფეხურზე ექცევიან (2005, გვ. 78). გეიდ ყოფნა ასოცირებული და ასიმილირებულია ფემინურობასთან და სიმბოლურად გამორიცხულია ჰეგემონური მასკულინობისგან. ფემინურობა მნიშვნელოვანი ფაქტორია, რადგან გეი კაცების გარდა დაქვემდებარებულთა ჯგუფს ქმნიან სხვა ფემინური კაცებიც.

მარგინალიზებული მასკულინობის ცნება სცდება გენდერული წესრიგის შინაგან მიმართებებს და მოიცავს კავშირებს სხვა სტრუქტურებთან, როგორცაა კლასი და რასა (კონელი, 2005, გვ. 80). აქ ხაზი უნდა გავუსვათ თეთრკანიანი კაცების დომინანტურ

პოზიციას. მართალია, კონელი ამ მოვლენას აშშ-ს მაგალითზე განიხილავს, მაგრამ შეგვიძლია იგივე გლობალურ დონეზე განვიხილოთ. ასევე აღსანიშნავია, რომ არათეთრკანიანთა კულტურულად დაქვემდებარებული პოზიცია ხშირად გადაჯაჭვულია ეკონომიკურად დაქვემდებარებულ და დაბალ კლასობრივ პოზიციებთან.

ამრიგად, კონელის თეორიულ ჩარჩოში მოცემულია მასკულინობის ოთხი ტიპი: ჰეგემონური, კომპლიციტური, დაქვემდებარებული და მარგინალიზებული. ჰეგემონური მასკულინობის საშუალებით ხდება კაცების კოლექტიური ძალაუფლებისა და მათ მიერ ქალთა დაქვემდებარების შენარჩუნება. ჰეგემონური მასკულინობის ტიპი რეალობაში იშვიათად თუ გვხვდება, მაგრამ ეს იდეალი მხარდაჭერილია კაცების უმრავლესობის მიერ, მათ შორის იმ კაცების მიერაც, რომლებიც ჰეგემონური მასკულინობის გამო იჩაგრებიან ან/და მისგან ნაკლებ სარგებელს იღებენ (დაქვემდებარებული და მარგინალიზებული მასკულინობების წარმომადგენლები).

1.1.3. ძალაუფლების სტრუქტურალისტური და პოსტსტრუქტურალისტური თეორიები და ჰეგემონური მასკულინობა

სტივენ უაითჰედი (2008) წერს, რომ ისეთი ცნებები, როგორცაა “პატრიარქატი” და “ჰეგემონური მასკულინობა”, ძალაუფლების სტრუქტურალისტური თეორიის ნაწილია. ამ თეორიებში ძალაუფლება წარმოდგენილია, როგორც იერარქიული, გარკვეული ჯგუფების/ინდივიდების კუთვნილებაში და ამკრძალავი (ნეგატიური). ამრიგად, პატრიარქატისა და ჰეგემონური მასკულინობის თეორიები ხაზს უსვამს ჰეტეროსექსუალი კაცების სტრუქტურულ და ინსტიტუციურ დომინირებას და ძალაუფლების კონცენტრირებას მათ ხელში. გარდა ამისა, ჰეტეროსექსუალი კაცები მოაზრებულნი არიან, როგორც წინასწარგანმზრახველი სუბიექტები, რომლებიც ძალაუფლების ხელში ჩაგდებას ან/და შენარჩუნებას ცდილობენ. გარდა ამისა, ამ თეორიების ნაკლოვანებად შეიძლება განხილული იყოს ის, რომ სტრუქტურაზე გაკეთებული აქცენტის გამო ისინი აგენტობისა და წინააღმდეგობის შესაძლებლობებს/პრაქტიკებს ყურადღების მიღმა ტოვებენ (უაითჰედი, 2008).

მეორე მხრივ, პოსტსტრუქტურალისტური თეორია ძალაუფლებას არა იერარქიულად, არამედ ცენტრის გარეშე და წრიულად წარმოადგენს. უაითჰედი ამ მიდგომის განხილვისას ძირითადად მიშელ ფუკოს თეორიას ეყრდნობა, სადაც ძალაუფლება დისკურსულია, ძალაუფლებას ახორციელებენ და არ ფლობენ და ძალაუფლებას აუცილებლად თან ახლავს წინააღმდეგობა (უაითჰედი, 2008) “სადაც ძალაუფლებაა, იქ წინააღმდეგობაა, თუმცა, ან უფრო სწორად, შესაბამისად, ეს წინააღმდეგობა ძალაუფლების გარეთ არასდროს დგას.” (ფუკო, 1978, გვ. 95). გარდა ამისა, ამ თეორიაში ძალაუფლებას აქვს არა მხოლოდ ამკრძალავი, არამედ მწარმოებლური მხარეც, შესაბამისად, ძალაუფლების ან/და წინააღმდეგობის სუბიექტები დისკურსულად არის წარმოებული. აქ არ არსებობს “პრედისკურსული” სუბიექტი, რომელიც ძალაუფლებას ფლობს და მას გაცნობიერებულად ინარჩუნებს (უაითჰედი, 2008). უაითჰედი წერს, რომ სტრუქტურალისტური და პოსტსტრუქტურალისტური თეორიის შეთანხმება შეუძლებელია (2008, გვ. 103) და თუ მის ინტერპრეტაციებს სრულად გავიზიარებთ, ეს შეიძლება მართლაც ასე იყოს. თუმცა უაითჰედის გაკრიტიკება შესაძლებელია შემდეგი არგუმენტებით:

1. უაითჰედი გვთავაზობს, რომ მასკულინობის ანალიზისთვის ფუკოს თეორია (უაითჰედის ინტერპრეტაცია) გამოვიყენოთ, თუმცა ბუნდოვანი რჩება, როგორ უნდა განვიხილოთ ქალებსა და კაცებს შორის, მასკულინობას და ფემინურობას ან მასკულინობებს შორის მიმართებები იმგვარი ჩარჩო-კონცეპტების გარეშე, როგორც “პატრიარქატი” ან “ჰეგემონური მასკულინობა”. ნიშნავს ეს იმას, რომ სრულად უნდა გამოვრიცხოთ ანალიზიდან ინსტიტუციური ძალაუფლება ან სიმბოლური კაპიტალი/ძალაუფლება? რით შეიძლება დასაბუთდეს ეს გამორიცხვა? ამ შემთხვევაში სოციალური სფერო თითქოს თავისუფლად მოფარფატე დისკურსების მიერ შედგენილად წარმოგვიდგება, სადაც დომინანტური დისკურსის იდეაც საფუძველგამოცლილი და არასტაბილურია და თითქოს ნებისმიერი დისკურსი ნებისმიერ დროს შემთხვევითობის, მხოლოდდამხოლოდ დისკურსული თამაშის, შედეგად შეიძლება გახდეს დომინანტური.
2. უაითჰედი აღიარებს, რომ პატრიარქატისა და ჰეგემონური მასკულინობის ცნებები ერთმანეთისგან განსხვავდება. ჰეგემონური მასკულინობის ცნება/თეორია უფრო

მოქნილია, რადგან ის აღიარებს განსხვავებული მასკულინობებისა და პრაქტიკების არსებობას, აგრეთვე, კაცების დომინაციას წარმოიდგენს არა მყარ, ჰომოგენურ სტრუქტურად, არამედ სივრცედ ორაზროვნებისა და ცვლილებებისთვის. მიუხედავად პატრიარქატისა და ჰეგემონური მასკულინობის ცნებებს შორის ამ განსხვავებების აღიარებისა, უაითჰედი ორივეს ერთნაირად მკაცრ სტრუქტურალისტურ ჩარჩოში ათავსებს და ყურადღებას არ უთმობს აგენტობის თეორეტიზირების იმ შესაძლებლობებს, რომელსაც ჰეგემონური მასკულინობის ცნება/თეორია ხსნის.

3. არსებობს სტრუქტურალიზმისა და პოსტსტრუქტურალიზმის შერწყმის ცნობილი მაგალითები. მაგალითად, ასეთია ედვარდ საიდის (2003) “ორიენტალიზმი”, სადაც ავტორი ძალაუფლებას იერარქიულად განიხილავს. ძალაუფლების ცენტრი დასავლეთია, მაგრამ ძალაუფლება ასევე განხილულია დისკურსულად (ფუკოს თეორიის მიხედვით) და დასავლეთი სწორედ დისკურსის საშუალებით ქმნის, აწარმოებს და მართავს “ორიენტს” (აღმოსავლეთს).

მოცემული კვლევა სტრუქტურალისტური და პოსტსტრუქტურალისტური მიდგომების შერწყმის მცდელობა იქნება. კვლევა შეინარჩუნებს ინსტიტუციური ძალაუფლებისა და კაცების დომინაციის ცნებებს. ნაციონალიზმისა და ჰეგემონური მასკულინობის იდეები განხილული იქნება დისკურსულად წარმოებულად, რასაც ზურგს უმაგრებს ინსტიტუციური ბაზისი. ამ სტრუქტურული მხარის მიუხედავად, დისკურსული წარმოება გარკვეულწილად გამორიცხავს ძალაუფლების მპყრობელ ცნობიერ და სტაბილურ აქტორებს და ტოვებს ადგილს აგენტობის, წინააღმდეგობისა და ცვლილების წარმოდგენისთვის.

1.1.4. ნაციონალიზმი და ჰეგემონური მასკულინობა

რა აკავშირებს ერთმანეთთან ნაციონალიზმს, ერს, ერ-სახელმწიფოს და (ჰეგემონურ) მასკულინობას? ამაზე პასუხის გაცემას ცდილობენ ისეთი ავტორები, როგორებიც არიან ტოდ რიზერი და ჯოან ნეიგელი.

რიზერი (2010) წერს, რომ ერის შენებაში ტრადიციულად კაცები მონაწილეობდნენ და ლიდერებიც უფრო ხშირად კაცები იყვნენ. ლიდერის გენდერი ერის იმიჯს უკავშირდება და ამიტომ ნორმატიული მასკულინობა განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს. ლიდერის გენდერით ან/და სექსუალობით მსჯელობენ იმაზე, თუ რამდენად მასკულინური ან ფემინურია ერი, რომელსაც ის ხელმძღვანელობს. რიზერი ნაციონალიზმისა და მოდერნული მოქალაქეობის ფესვებზეც საუბრობს, რასაც თავიდანვე კაცების ჰომოსოციალურობის ფორმა ჰქონდა: კაცების ჯგუფებისთვის ერი ხდებოდა სურვილის საერთო (ფემინური) ობიექტი, რომლის გარშემოც ისინი ერთიანდებოდნენ. გარდა ამისა, ერი ასევე შეიძლება წარმოსახული იყოს, როგორც მხოლოდ კაცებისგან შემდგარი ერთობა, რისი განსახიერებაც შეიძლება მხოლოდ კაცებისგან შემდგარი (მიუხედავად იმისა, არის თუ არა ის ასეთი) არმია გახდეს (რიზერი, 2010).

გარდა ამისა, რიზერი აღნიშნავს, რომ ეროვნებაც და მასკულინობაც იდეოლოგიური და დისკურსულად წარმოებული სუბიექტურობის ფორმებია. “ამ კონსტრუქტებისთვის დისკურსი ცენტრალურია: ისევე როგორც კაცის სუბიექტურობებია დისკურსული, ერიც დისკურსში და მისი საშუალებით აიგება, განსაკუთრებით, პოლიტიკური დისკურსის (საჯარო გამოსვლები, სამთავრობო დოკუმენტები, სამოქალაქო განათლების სახელმძღვანელოები და ა.შ.) საშუალებით.” (რიზერი, 2010, გვ. 177). ერი/ეროვნება და გენდერი/მასკულინობა იდეოლოგიურად ერთმანეთს ეხმარებიან და ხელს უწყობენ ერთმანეთის “ბუნებრივად” წარმოდგენას. მასკულინობა და ნაციონალიზმი იმდენად ურთიერთგადამკვეთი და ურთიერთშემავსებელია, რომ შეუძლებელია გამოვყოთ, რომელი მათგანია პირველი და უპირატესი. “ერი ქმნის მასკულინობას და ამავდროულად, მასკულინობა ქმნის ერს.” (რიზერი, 2010, გვ. 178).

მასკულინობის მსგავსად, ჰეტეროსექსუალობასაც მჭიდრო კავშირი აქვს ერთან. ერი შეიძლება წარმოდგენილი იყოს ჰეტეროსექსუალი წყვილებისგან შედგენილად ან ჰეტეროსექსუალური სურვილის ველში. ნაციონალისტური იდეოლოგია ასევე ჩვეულებრივ ტრადიციულ ქორწინებას და კონსერვატიულ ოჯახურ ღირებულებებს ქადაგებს (რიზერი, 2010, გვ. 178).

ჯოან ნეიგელი (1998) ციტირებს სინტია ენლოს, რომლის მიხედვითაც ნაციონალიზმი ტიპური მასკულინური მოვლენაა და ქალებს იქ მეორეხარისხოვანი და ხშირად სიმბოლური როლი აქვთ. “ნამდვილი აქტორები კაცები არიან, რომლებიც თავიანთ თავისუფლებას, თავიანთ ღირსებას, თავიანთ სამშობლოს და თავიანთ ქალებს იცავენ.” (ნეიგელი, 1998, გვ. 244). ნეიგელი ასევე ხაზს უსვამს, რომ ნაციონალიზმი მჭიდრო კავშირშია სახელმწიფოსა და მის ინსტიტუტებთან, სახელმწიფო ინსტიტუტები კი ტრადიციულად კაცების მიერ არის დომინირებული, მეტიც, “ნაციონალური სახელმწიფო არსებითად მასკულინური ინსტიტუტია.” (1998, გვ. 251). “ამიტომაც გასაკვირი არ არის, რომ ჰეგემონური მასკულინობის კულტურა და იდეოლოგია მჭიდროდ არის დაკავშირებული ჰეგემონური ნაციონალიზმის კულტურასა და იდეოლოგიასთან.” (ნეიგელი, 1998, გვ. 248-249). ნეიგელი ასევე აღნიშნავს, რომ დასავლური მასკულინობის მოდერნული ფორმა იმავე დროსა და სივრცეში წარმოიშვა, რომელშიც მოდერნული ნაციონალიზმი (გვ. 249).

ნეიგელის (2003) მიხედვით, ნაციონალისტური პოლიტიკა მასკულინობის განხორციელების მნიშვნელოვანი არეალია, რადგან: ა) როგორც ითქვა, ნაციონალური სახელმწიფო მასკულინური ინსტიტუტია; ბ) ნაციონალისტური კულტურა კარგად შეესაბამება მასკულინურ კულტურულ თემებს. მაგალითად, ტერმინებს “ღირსება”, “პატრიოტიზმი”, “სილაჩრე”, “სიმამაცე” და “მოვალეობა” რთულია ან მხოლოდ ნაციონალისტური ვუწოდოთ ან მხოლოდ მასკულინისტური, რადგან ორივესთან მჭიდრო კავშირშია (ნეიგელი, 2003, გვ. 160).

რომ შევაჯამოთ, ნაციონალიზმისა და მოქალაქეობის, როგორც მოდერნული მოვლენების შექმნაში, თავიდანვე კაცები მონაწილეობდნენ. ნაციონალიზმი შეგვიძლია წარმოვიდგინოთ კაცების ჰომოსოციალური გაერთიანების შემოქმედებად. შესაბამისად, გასაკვირი არ არის, რომ ერი, როგორც “წარმოსახული საზოგადოება” შესაძლოა მხოლოდ კაცებისგან შედგენილად იყოს წარმოდგენილი. აგრეთვე, ბუნებრივია, რომ ერის ლიდერების როლებს ძირითადად კაცები ირგებენ. ნაციონალიზმში ქალი მეორეხარისხოვანი ან/და სიმბოლური აქტორია. ერი-სახელმწიფო, როგორც ნაციონალიზმის განხორციელების მთავარი ინსტიტუტი, ასევე ტრადიციულად კაცების მიერ არის დომინირებული. ამრიგად, დღესდღეობით ნაციონალიზმი არის ის მოვლენა,

რომელიც ერთგვარად უზრუნველყოფს კაცების ინსტიტუციურ ძალაუფლებას და ქმნის ბაზისს ჰეგემონური მასკულინობის წარმოებისთვის.

1.1.5. ნაციონალიზმი, ჰეგემონური მასკულინობა და “სხვა”

ნირა იუვალ-დევისი წერს, რომ რომ ყველა საზოგადოების კულტურისთვის დამახასიათებელია “სხვების” (others) სახე-ხატები და წესები იმის შესახებ, თუ როგორ უნდა მოექცე მათ” (2004, გვ. 47). მართალია, როგორც ანდერსონი (2016) წერს, “წარმოსახული საზოგადოებები” “ჰორიზონტალურ ამხანაგობად” წარმოიდგინება, რომელიც გენდერულ, კლასობრივ და სხვა განსხვავებებს შლის, მაგრამ სინამდვილეში, ერის ფარგლებში ეს განმასხვავებელი ნიშნები “სხვად” მონიშვნის საფუძველი ხდება (იუვალ-დევისი, 2004, გვ. 47).

იუვალ-დევისის აზრით, ქალებს ერში ამ კუთხით ამბივალენტური პოზიცია უჭირავთ. ქალები შეიძლება წარმოდგენილი იყვნენ ერის სიმბოლოდ ან ღირსებად, რომელიც კაცებმა უნდა დაიცვან, მაგრამ მეორე მხრივ, ერისა და ნაციონალიზმის კონტექსტში ქალს ობიექტის როლი აქვს და არა სუბიექტის და ამიტომ იგი “სხვად” მონიშნება.

გენდერის გარდა, კულტურული და ნაციონალური “სხვის” კონსტრუირების საფუძველს ეთნიკურობა, რასა, რელიგია და სხვა განმასხვავებელი ნიშნები შეადგენს. “სხვის” აგების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი გამოხატულებაა რასიზმი. რასისტულ დისკურსში განსხვავების მთავარი აღმნიშვნელი კანის ფერია. დასავლურ კონტექსტში განსაკუთრებული მნიშვნელობა “თეთრს” და “შავს” შორის დაპირისპირებამ შეიძინა. ამ ბინარულ ოპოზიციაში უპირატესი “თეთრია”. ვინ არის “თეთრი” და ვინ არის “შავი”? ეს მუდმივი კულტურული ბრძოლის საგანია, სადაც კანის ფერი პირობითი და არასტაბილური ნიშანია. ეს განაპირობებს იმას, რომ “შავობა” შეიძლება მიეწეროდ ღია ფერის კანის მქონე ჯგუფებსაც, მაგალითად, ებრაელებს. დასავლურ კულტურულ კონტექსტში “შავი” და “შავობა” ბოროტებასთან, სიბინძურესთან, სიბილწესთან არის ასოცირებული, რაც თავის მხრივ, შეადგენს და ლეგიტიმაციას აძლევს რასისტულ იდეოლოგიას (იუვალ-დევისი, 2004).

გარდა ამისა, რასიალიზებული “სხვა” განიხილება ველური და საშიში სექსუალობის მქონედ. მაგალითად, “სხვა”/მარგინალიზებული კაცების სექსუალობა ხშირად წარმოიდგინება უპირატესი რასის/ეთნოსის ქალებისთვის საფრთხის შემცველად; “სხვა” არის ის, ვინც აუპატიურებს თეთრ ქალებს. იმპერიულ-კოლონიურ ურთიერთობებში დასავლელი კაცები და ქალები ასევე ხშირად უშუალო სექსუალური კავშირებით განსაზღვრავენ დაქვემდებარებული რასების წარმომადგენელთა სექსუალობას. ეს სექსუალობა და სექსუალური კავშირები იერარქიული და ექსპლუატაციურია დასავლელთა სასარგებლოდ, თუმცა შეიძლება მიიღოს სხვადასხვა ფორმა – პროსტიტუციის, ქორწინების ან მცირეხნიანი კავშირების (იუვალ-დევისი, 2004). მეორე მხრივ, რიზერის (2010) მიხედვით, “სხვა” ერები წარმოიდგინება არამასკულინურად, რაც ნიშნავს როგორც ფემინურობას, ასევე სექსუალურ ქვიარობასაც. ამის გათვალისწინებით, რასისტული დისკურსის სხვადასხვა განვითარებაში “სხვა” ერი/ეთნოსი/რასა შეიძლება ფიგურირებდეს ერთდროულად როგორც აგრესიული და საშიში მასკულინური სექსუალობის მქონე და აგრეთვე, როგორც ფემინური გენდერისა და (პასიური) გეი სექსუალობის მატარებელი.

აღსანიშნავია, რომ იუვალ-დევისი გენდერული, სექსუალური და რასიალიზებული “სხვის” კონსტრუირების შესახებ დასავლური, იმპერიალისტური ნაციონალიზმის პოზიციიდან საუბრობს. აქ ნაციონალიზმისა და ჰეგემონური მასკულინობის დისკურსები “სხვის” კონსტრუირებისას ჰარმონიულად ერწყმის ერთმანეთს. ორივე შემთხვევაში, “სხვა” წარმოდგენილია როგორც ქალი ან/და ფემინური კაცი, ქვიარი და “დაბალი” რასის/ეთნოსის წარმომადგენელი. ამდენად, სექსიზმი, ჰომოფობია და რასიზმი ჰეგემონური ნაციონალიზმისა და ჰეგემონური მასკულინობის განუყოფელ ნაწილს წარმოადგენს. თუმცა დასავლური ნაციონალიზმისთვის “სხვა”, რომელიც გენდერულად, სექსუალურად და რასობრივად დაბალ საფეხურზე დგას, აუცილებლად “აღმოსავლეთია”. ედვარდ საიდმა (2003) წიგნი დაწერა იმის შესახებ, თუ როგორ ახდენდა დასავლეთი თავისი კოლონიების “სხვად” კონსტრუირებას, მათ ორიენტალიზაციას. შემდგომში კოლონიები დამოუკიდებელი ერი-სახელმწიფოები გახდნენ, თუმცა დასავლეთი მათ ამჯერად ნეოკოლონიური პოლიტიკით მართავს და კვლავ განაგრძობს მათ ორიენტალიზაციას. ამ ფონზე საკითხავია, როგორ

კონსტრუირდება “სხვა” პოსტსაბჭოთა/პოსტკოლონიური ნაციონალიზმისა და ჰეგემონური მასკულინობის კონტექსტში და რა მნიშვნელობას იძენს აქ რასა, გენდერი და სექსუალობა.

1.2. ნაციონალიზმი, მასკულინობა და ნაციონალური “სხვა”: ქართული კონტექსტის კვლევები

პოსტსაბჭოთა საქართველოში ნაციონალიზმისა და მასკულინობის განვითარებას, აგრეთვე ნაციონალური “სხვის” წარმოებას მიმოვიხილავ რამდენიმე კვლევის საფუძველზე, რასაც შემდეგ ჩემი კვლევის ფარგლებში უფრო განვავრცობ და სიღრმისეულად შევისწავლი პირველად წყაროებზე დაყრდნობით. ამ თავში კი შევხები სტივენ ჯონსის (2013), ეკატერინე ადგომელაშვილის (2013; 2016), მაია ტაბიძისა და აია ბერაიას (2016), ოთარ კობახიძის (2016) ნაშრომებს.

დასაწყისისთვის მოკლედ შევაჯამებ ქვეყნის პოლიტიკურ ისტორიას დამოუკიდებლობის გამოცხადებიდან 2012 წლამდე. ეს ის პერიოდია, რომლის შესახებაც სტივენ ჯონსი (2013) თავის წიგნში მოგვითხრობს. ეს ისტორია მოიცავს ქართული სახელმწიფოს სამ პრეზიდენტს – ზვიად გამსახურდიას, ედუარდ შევარდნაძეს და მიხეილ სააკაშვილს.

გამსახურდია იყო ქართული ნაციონალისტური მოძრაობის ერთ-ერთი ლიდერი, რომელიც 1980-იან წლებში ჯერ ისევ საბჭოთა კავშირის ფარგლებში დაწინაურდა. 1990 წელს ჩატარებული პირველი მრავალპარტიული არჩევნების შემდეგ გამსახურდია საქართველოს უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარე გახდა, ხოლო 1991 წლის 9 აპრილს დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ – პრეზიდენტი. მაგრამ მის ძალაუფლებას ბოლო მოუღო 1991 წლის ბოლოს დაწყებულმა სამოქალაქო ომმა, რომლის დროსაც პრეზიდენტი იძულებული გახდა, ქვეყანა დაეტოვებინა. გარდამავალ პერიოდში ძალაუფლება ხელში სამხედრო საბჭომ ჩაიგდო, რომელსაც ჯაბა იოსელიანის, თენგიზ კიტოვანისა და თენგიზ სიგუას ტრიუმვირატი მართავდა. 1992 წლის მარტში მათი მოწვევით საქართველოში ედუარდ შევარდნაძე ჩამოვიდა და სათავეში ჩაუდგა ქვეყნის

მართვას. 1992-1995 წლები ერთგვარი გარდამავალი პერიოდი იყო – მთავრობა შევარდნაძის ხელმძღვანელობით ომთან, ქაოსთან და ეკონომიკურ კოლაფსთან გამკლავებას ცდილობდა. 1995, როგორც საქართველოს კონსტიტუციის მიღებისა და შევარდნაძის პრეზიდენტად არჩევის წელი, შეგვიძლია შედარებითი ეკონომიკური სტაბილიზაციისა და ინსტიტუციური მშენებლობის დასაწყისად გამოვყოთ. მომდევნო გარდამტეხი პერიოდი 2003 წლის ნოემბრიდან, ე.წ. ვარდების რევოლუციიდან იწყება. ქვეყნის სათავეში სააკაშვილი და მისი გუნდი მოვიდა. ახალი მთავრობის პოლიტიკა იყო მოდერნიზაცია, კორუფციასთან ბრძოლა და ეკონომიკური ლიბერალიზმის დანერგვა, რაც ეკონომიკაში სახელმწიფოს როლის შემცირებას, მზარდ პრივატიზაციას და დერეგულაციას გულისხმობს. ამგვარმა ზომებმა შეზღუდა მოქალაქეთა წვდომა განათლებასა და ჯანდაცვაზე, გამოიწვია მათი შრომითი უფლებების უგულებელყოფა და შრომით ექსპლუატაციაზე დაქვემდებარება. ყველაფერმა ერთად კი გაზარდა სოციალური უთანასწორობა (ჯონსი, 2013). მოვლენების ამგვარმა განვითარებამ დაძაბა ურთიერთობები მოქალაქეებსა და სახელმწიფოს შორის, რაც პიკს აღწევდა სხვადასხვა კრიზისულ პერიოდებში (მაგალითად, 2007 წლის ნოემბრის კრიზისი). ისტორიულად მნიშვნელოვანი მოვლენები იყო აგრეთვე 2008 წლის აგვისტოში რუსეთ-საქართველოს ომი და 2012 წლის ციხის სკანდალი, რასაც არჩევნებში სააკაშვილის “ნაციონალური მოძრაობის” დამარცხება და ბიძინა ივანიშვილისა და მისი “ქართული ოცნების” გამარჯვება მოყვა.

როგორ იწარმოებოდა დროის ამ მონაკვეთებში ერისა და მასკულინობის დისკურსები? ვინ იყო “ნაციონალური” სხვა? რა როლს ასრულებდა ანტიიმპერიალისტური და პროდასავლური ნაციონალისტური დისკურსები? როგორ გამოიხატებოდა ეს ყველაფერი ხსენებული ლიდერების დისკურსებში?

1.2.1. ანტიიმპერიალისტური და პროდასავლური დისკურსები და “სხვის” წარმოება პოლიტიკურ ისტორიაში

ჯონსი (2013) წერს, რომ გამსახურდიას პერიოდში მტრად/“სხვად” ცხადდებოდა ერთი მხრივ საბჭოთა კავშირი, თუმცა ასევე დასავლეთი. ქვეყნის შიგნით კი “სხვები” იყვნენ

კომუნისტები, “წითელი ინტელიგენცია” და ეთნიკური უმცირესობები. უკანასკნელ შემთხვევაში განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენდა დაყოფა “მკვიდრ” და “არამკვიდრ” მოსახლეობად. ეს იერარქიზაცია და პრივილეგიების შესაბამისი განაწილება საბჭოთა კავშირის დამკვიდრებული იყო, თუმცა გამსახურდიამ ეს თავის ნაციონალისტურ პროექტს მოარგო, რამაც “არამკვიდრი” მოსახლეობა, მაგალითად, სომხები და ოსები, დამოუკიდებელ საქართველოში, ცუდ მდგომარეობაში ჩააყენა (ჯონსი, 2013).

მეორე მხრივ, გამსახურდია ხაზს უსვამდა ჰეროიკული ქართველი კაცის მნიშვნელობას, რომელიც გამოირჩევა პატრიოტიზმით, სამშობლოსთვის თავდადებით და თავგანწირვით, სამაგალითო ქრისტიანობით. გამსახურდია განადიდებდა ქართულ ენას, ხაზს უსვამდა ეკლესიისა და ქრისტიანობის მნიშვნელობას ქართული იდენტობისთვის, აკავშირებდა ქართველებს უძველეს ევროპულ კულტურებთან (ჯონსი, 2013).

ამ წყაროზე დაყრდნობით, ერთი მხრივ, გამსახურდიას დისკურსი მკვეთრად ანტიიმპერიალისტურია და უპირისპირდება როგორც საბჭოთა კავშირს/რუსეთს, ისე დასავლეთს, თუმცა ამავდროულად, მეტად იზოლაციონისტურია. ამ დისკურსში მუდმივად მატულობს “სხვების” კატეგორიები, აგრეთვე, არ ჩანს თანაგრძნობა და სოლიდარობა სხვა ერებისა და ეთნოსების მიმართ, რომელთაც ასევე ჩაგრავენ იმპერიები. პირიქით, ამ შემთხვევაში ხაზი ესმება ქართველი ერის განსაკუთრებულობას და იმას, რომ საჭიროა ერის გამიჯვნა და დაცვა “სხვებისგან”. ქართული მასკულიზმის მთავარ მახასიათებლებად კი მიჩნეულია პატრიოტიზმი და ქრისტიანობა.

საინტერესოა, რომ შემდგომ პერიოდში “სხვა” თავად გამსახურდია ხდება. გამსახურდიას იზოლაციონიზმისა და აგრესიული შიდა კონფრონტაციის საპირისპიროდ, შევარდნაძის დისკურსში აქცენტი კეთდებოდა წესრიგზე, მშვიდობაზე, შეთანხმებასა და შერიგებაზე. გამსახურდიას მწვავე ანტიიმპერიალიზმისგან (მათ შორის ანტიდასავლურობისგან) განსხვავებით, ამ პერიოდში დაიწყო დასავლეთთან დაახლოება. შევარდნაძემ ასევე სცადა მოლაპარაკება რუსეთთან და სეპარატისტებთან,

შემოირიგა და გააერთიანა “წითელი ინტელიგენცია”, ოპოზიცია, სტუდენტები და სხვა (ჯონსი, 2013). ქართველი ერის განსაკუთრებულობის დისკურსი, როგორც ჩანს, დაიკარგა ან უკანა პლანზე გადაინაცვლა.

აღსანიშნავია, რომ სააკაშვილის გუნდის დიდი ნაწილი მთავრობაში არასამთავრობო ორგანიზაციების სექტორიდან მივიდა. ეს სექტორი განსაკუთრებულად აქტიურობდა შვედრენადის მმართველობის ბოლო წლებში და ვარდების რევოლუციის ორგანიზებაც მათვე მიეწერებათ. არასამთავრობოთა პრობლემას წარმოადგენს ის, რომ ისინი ქვეყნის შიგნით მოქალაქეების საჭიროებებზე ფოკუსირების ნაცვლად დასავლელი დონორების მიერ შექმნილ დღის წესრიგს ეყრდნობოდნენ. ეს პოლიტიკა აღნიშნული აქტორების არასამთავრობო სექტორიდან მთავრობაში გადანაცვლების შემდეგაც გაგრძელდა (ჯონსი, 2013). სააკაშვილისა და მისი გუნდის შემთხვევაში ჯონსი ფოკუსირდება ეკონომიკური პოლიტიკის ცვლილებაზე, რაც კორუფციასთან ბრძოლასთან ერთად სახელმწიფო დერეგულაციას და დასაქმებულთა უფლებების უზღუდელყოფას გულისხმობდა. სააკაშვილი ერთი მხრივ, მინიმალურ რეგულაციებს აწესებდა, მაგრამ მეორე მხრივ, ანტიკორუფციული პოლიტიკა გახდა ბიზნესის ტერორისა და მათგან ჯარიმების ამოღების საფუძველი. გარდა ამისა, სააკაშვილის პერიოდში დაიწყო ან გაძლიერდა სახელმწიფოს შეტევა სამოქალაქო საზოგადოების ისეთ ინსტიტუტებზე, როგორცაა მედია და პროფკავშირები. მედიაზე სახელმწიფოს კონტროლი გაიზარდა, დაიხურა პოლიტიკური და საგამომიებო გადაცემები, იყო ჟურნალისტთა დაშინებისა და შევიწროების ფაქტები, ხოლო 2007 წლის ნოემბერში რამდენიმე ტელეკომპანია დაიხურა. სახელმწიფოს მხრიდან შევიწროება, დაპატიმრებები და ქონების ჩამორთმევა შეეხო ასევე პროფკავშირებსაც, რომელთაც სააკაშვილმა “მაფიის ტიპის ორგანიზაცია” უწოდა (ციტირებს ჯონსი, 2013, გვ. 182).

ანტიკორუფციულობა და ინვესტორებზე/დამსაქმებლებზე ორიენტირება იკვეთება დისკურსის დონეზეც. აღსანიშნავია, რომ ამის პარალელურად არ მოხდა სოციალური კლასებისა და მათი ინტერესების შესახებ დისკურსის განვითარება. გია ნოდისა მიხედვით, “საზოგადოების დაყოფა საქართველოში უფრო თაობების, განათლების, ენის ცოდნისა (რუსული vs ინგლისური) და საბჭოთა წარსულისადმი დამოკიდებულებით ხდება და არა კლასებისა და ეკონომიკური კატეგორიების

მიხედვით.” (ჯონსი, 2013, გვ. 162). სავარაუდოა, რომ ეს არის იმ პერიოდის დომინანტური პოლიტიკური დისკურსის გამოვლინება.

შესაბამისად, აღნიშნული წყაროს მიხედვით, სააკაშვილის პერიოდში ნაციონალიზმისა და ჰეგემონური მასკულიზმის დისკურსები ხდება პროდასავლური, წინ წამოიწევს ანტიკორუფციულობა, თავისუფალი ბაზრის იდეოლოგია, მეორე მხრივ კი სამოქალაქო საზოგადოების კონტროლი და ძლიერი სახელმწიფოს იდეა. “ახალი ქართველი კაცი” არის პროდასავლელი, განათლებული და ინგლისურის მცოდნე, ცივილიზებული და წესიერი მოქალაქე (კორუფციასა და მაფიასთან მეზრძოლი), საპირისპიროდ “სხვისა”, რომელიც არამოდერნიზებული, თანამედროვე განათლების არმქონე ან/და “საბჭოთა გადმონაშთია”.

1.2.2. გენდერული და სექსუალური “სხვა”

როგორ აისახება პოლიტიკური ელიტების ნაციონალისტური დისკურსები საზოგადოებაზე? რა ფორმას იძენს “სხვის” გენდერული და სექსუალური ასპექტები და რა კავშირშია ეს ჰეგემონურ მასკულიზმასთან? ამ კითხვებზე პასუხის გასაცემად რამდენიმე კვლევას მიმოვიხილავ.

აღდგომელაშვილის (2013) მიხედვით, ჰომოფობიური დისკურსი და ჰომოსექსუალების “სხვად” მონიშვნა აქტუალური იყო საბჭოთა კავშირში. 1930-იან წლებში ჰომოსექსუალობას უკავშირებდნენ კონტრევოლუციონერობას და ანტისაბჭოთა შპიონაჟს, 1960-იანი წლებიდან კი დისიდენტებს “მამათმავლობის” ბრალდებით აპატიმრებდნენ. ამრიგად, ჰომოსექსუალი ფიგურირებდა, როგორც იდეოლოგიურად და სახელმწიფოებრივად უცხო. უფრო ზუსტად, აღდგომელაშვილი (2013) წერს, რომ საბჭოთა პოლიტიკური ელიტები ჰომოსექსუალობას დასავლეთთან აკავშირებდნენ. დასავლეთი აღინიშნებოდა, როგორც ჰომოსექსუალობის წარმოშობის ადგილი და მისი სივრცე. აღდგომელაშვილის აზრით, საბჭოთა ტრადიციული დისკურსის გაგრძელებას წარმოადგენდა ის, რომ მედია უკვე დამოუკიდებელ საქართველოშიც ჰომოსექსუალობას დასავლურ ფენომენად წარმოაჩენდა. შესაბამისად, პოლიტიკურ

დისკურსში ჰომოსექსუალობა მიეკერა პროდასავლურად განწყობილ ძალას, რომელიც გარკვეულ პერიოდში ქვეყნის წარმმართველი ძალა გახდა (როგორც ჩანს, აქ სააკაშვილი და მისი გუნდი იგულისხმება). თუმცა გარდა ამისა, აღდგომელაშვილის (2013) მიხედვით, წინასაარჩევნო პერიოდებში ჰომოფობიური სიძულვილის ენის გამოყენება მატულობს და პოლიტიკური ოპონენტები ერთმანეთს “სხვად” მონიშნავენ ჰომოსექსუალად მარკირების საშუალებით. აღდგომელაშვილი არ აკონკრეტებს, რომელი აქტორები და ვის მიმართ იყენებენ ამ ენას, მაგრამ როგორც ჩანს, ჰომოსექსუალის იარლიყი არა მხოლოდ პროდასავლელ პოლიტიკოსებს ერგებათ.

ტაბიძისა და ბერაიას (2016) კვლევა აჩვენებს, რომ ქვეყნის პოლიტიკური ელიტა და ერთ-ერთი ყველაზე გავლენიანი აქტორი, მართლმადიდებელი ეკლესია ჰომოფობიურ და ჰეტერონორმატიულ დისკურსს აწარმოებენ. ეკლესიის დისკურსში ჰეტერონორმატიულობა ძირითადად ქალებს მიემართება, ხოლო ექსპლიციტური ჰომოფობია – კაცებს. შესაბამისად, “...[კაცების] ჰომოსექსუალობის რეპრეზენტაცია ხდება, როგორც არანორმატიული, ეროვნულ იდენტობასთან შეუსაბამობაში მყოფი მოვლენის.” (ტაბიძე & ბერაია, 2016, გვ. 116-117). გარდა ამისა, იმავე კვლევის მიხედვით, ქართულ მედიაში სხვადასხვა აქტორების ჰომოფობიური დისკურსი თანხვედრაშია ანტიდასავლურ დისკურსთან, რაც კიდევ ერთხელ ადასტურებს, რომ ჰომოსექსუალობა დასავლეთთან არის ასოცირებული. ერთი მხრივ, აქ შეიძლება მართლაც ვალიდური იყოს აღდგომელაშვილის (2013) შემოთავაზებული ახსნა, რომ ჰომოსექსუალობისა და დასავლეთის ერთმანეთთან დაკავშირება საბჭოთა მემკვიდრეობის ნაწილია. თუმცა მეორე მხრივ, ტაბიძისა და ბერაიას (2016) კვლევა აჩვენებს, რომ პოსტსაბჭოთა რუსული და ქართული ნაციონალისტური დისკურსები სპეციფიკურად კვლავაწარმოებს დასავლეთს და ჰომოსექსუალებს, როგორც “სხვას”. ვფიქრობ, ეს დისკურსები უნდა განვიხილოთ ავტონომიურად და თანამედროვე პოლიტიკური ვითარების კონტექსტში და არა ძველი საბჭოთა დისკურსის ინერციულ გაგრძელებად. გარდა ამისა, საყურადღებოა, რომ საქართველოს დამოუკიდებლობამ გზა გახსნა გლობალიზაციის, დასავლური პოლიტიკური გავლენისა და ნეოლიბერალური ეკონომიკური პოლიტიკისთვის. ეს ნიშნავს, რომ ამ ეტაპზე საქართველოში ლგბტ უფლებებისთვის ბრძოლა სწორედ ამ მოვლენებით ნაკარნახევი წესებით მიმდინარეობს. შესაბამისად, ანტიდასავლურობა და ჰომოფობია/ტრანსფობია (აგრეთვე, მათი დისკურსული

თანხვედრა) შეგვიძლია ანტიიმპერიალისტური (ანტიდასავლური) ნაციონალიზმის კონტექსტში განვიხილოთ.

საინტერესოა ისიც, რომ ჰომოფობიური განწყობების დინამიკის ღირებულებათა მსოფლიო კვლევების მიხედვით, საქართველოში 1990-იან წლებთან შედარებით ჰომოფობიის დონე გაზრდილია (აღდგომელაშვილი, 2016, გვ. 31). აღდგომელაშვილის (2016) კვლევა ცალ-ცალკე ზომავს ჰომოფობიის, ბიფობიისა და ტრანსფობიის დონეებს: ჰომოფობია მაღალია, თუმცა კიდევ უფრო მაღალია ბიფობიისა და ტრანსფობიის დონე. ამგვარად, საზოგადოებას უფრო ნეგატიური დამოკიდებულება აქვს ბისექსუალებისა და ტრანსგენდერების/გენდერულად არაკონფორმული ადამიანების მიმართ, ვიდრეები გეებისა და ლესბოსელების მიმართ. აღსანიშნავია, რომ კვლევის მიხედვით საზოგადოება "...უფრო ნეგატიურადაა განწყობილი კაცი ბისექსუალების მიმართ, ვიდრე ქალი ბისექსუალების მიმართ" (აღდგომელაშვილი, 2016, გვ. 99), აგრეთვე, "ნეგატიური განწყობები და აგრესიის გამოხატვის მზაობა უფრო ძლიერია გენდერულად არაკონფორმული კაცების, ვიდრე ქალების მიმართ" (გვ. 107). ამასთანავე, ჰომოფობიური, ბიფობიური და ტრანსფობიური განწყობები კაცებში უფრო მაღალია, ვიდრე ქალებში.

თუ გავითვალისწინებთ ჰეგემონური მასკულიზმის კავშირს ნაციონალიზმთან, თვალსაჩინო ხდება, რომ ნაციონალურ "სხვად" მოინიშნება როგორც ჰომოსექსუალი, აგრეთვე ბისექსუალი და ტრანსგენდერი, თუმცა ბოლო ორის მიმართ ფობია და აგრესია უფრო მაღალია. მასკულიზმისა და ნაციონალიზმის როლი კიდევ უფრო თვალსაჩინო ხდება იმის გათვალისწინებით, რომ ფობიისა და აგრესიის მთავარი სამიზნე ბისექსუალი კაცები, გენდერულად არაკონფორმული კაცები და ტრანსგენდერი ქალები არიან, ანუ ის "კაცები" (და არა "ქალები"), რომლებიც დაშორებულნი არიან ჰეგემონური მასკულიზმის ნორმებისგან და ქმნიან დაქვემდებარებულ მასკულიზმას. ჰეგემონური მასკულიზმის გავლენა იკითხება აგრეთვე ჰომოფობიური, ბიფობიური და ტრანსფობიური განწყობების სიჭარბეში კაცების ჯგუფში (საპირისპიროდ ქალების ჯგუფისა).

კაცის ჰომოსექსუალობა ან ბისექსუალობა ნაციონალური “სხვის” წარმოებისას მნიშვნელოვან ფაქტორად გვევლინება, თუმცა კიდევ უფრო დიდ მნიშვნელობას იძენს გენდერული არაკონფორმულობა (რაც სექსუალური არაკონფორმულობისგან განსხვავებულია და შეიძლება მას არ ემთხვეოდეს).

ტრანსგენდერთა ჯგუფის ხილვადობა საქართველოში განსაკუთრებულად დაბალია. გარდა ამისა, ჩატარებული კვლევების მიხედვით, ლგბტ ჯგუფის წევრებს მიაჩნიათ, რომ ტრანსგენდერების მიმართ საზოგადოება ყველაზე ნაკლებ შემწყნარებელია (აღდგომელაშვილი, 2016, გვ. 32). ტრანსგენდერ ადამიანებთან სიღრმისეული ინტერვიუები აჩვენებს, რომ:

„ზეწოლა, რომელსაც საზოგადოების მხრიდან განიცდიან, მუდმივია და განსაკუთრებით მწვავე ფორმებს იძენს, თუკი ტრანსგენდერი ინდივიდი ვერ ახერხებს (ან არ სურს) ჩვენს კულტურაში მიღებული ორი (ქალის და კაცის) გენდერული როლიდან რომელიმე „სრულყოფილად“ აითვისოს. ხშირია ასევე შემთხვევები, როდესაც ძალადობისა და დისკრიმინაციის თავიდან ასაცილებლად ტრანსგენდერ ადამიანებს უწევთ, ყოველდღიურ ცხოვრებაში წარმოჩინდნენ იმ გარეგნობითა და სოციალური როლით, რომელიც არ შეესაბამება მათ გენდერულ თვითაღქმას. ეს განსაკუთრებით ეხებათ ტრანსგენდერ ქალებს, რომლებიც ტრანსგენდერ კაცებთან შედარებით, უფრო ხილვადები არიან საზოგადოებისათვის. (აღდგომელაშვილი, 2016, გვ. 19)

ტრანსფობია ასევე იწვევს ტრანსგენდერი ადამიანების შრომის ბაზრიდან მარგინალიზაციას, რაც განაპირობებს მათ სოციალურ დაუცველობას და ტრანსგენდერი ქალების ჩართულობას სექს-სამუშაოში (აღდგომელაშვილი, 2016). ამგვარი პირობები შეიძლება მათი სიკვდილის მიზეზიც გახდეს, რასაც ადასტურებს 2014 წელს ტრანსგენდერი ქალის, საბი ბერიანის მკვლელობის და 2016 წელს ასევე ტრანსგენდერი ქალის, ბიანკა შიგუროვას სიკვდილის ტრაგიკული შემთხვევები.

ზოგადად, კაცებისთვის არაკონფორმული გენდერული ქცევების შესაძლებლობა განსაკუთრებულად შეზღუდულია, მათ შორის სექსუალურად არაკონფორმულ

ჯგუფებშიც. კობახიძის (2016) კვლევა აჩვენებს, რომ ადგილობრივი გეი თემის შიგნით ძლიერია ფემინურობის შიში და გეი კაცები ერთმანეთისგან მასკულინობას მოითხოვენ. საქართველოში ჯერჯერობით არ არსებობს კაცების ან ტრანსგენდერი ადამიანების კარგად ორგანიზებული ჯგუფები, რომლებიც ამ დამოკიდებულებების მიმართ რეზისტენტულები იქნებოდნენ და საკუთარ პოლიტიკას გაატარებდნენ. ეს მოვლენა თავისთავად მიგვანიშნებს ჰეგემონური მასკულინობისა და ნაციონალიზმის განსაკუთრებულ სიძლიერეზე.

ქვიარი “სხვა” დისკურსულად დაკავშირებულია დასავლეთთან, როგორც “სხვასთან”. ამავდროულად, განსაკუთრებულად ძლიერია ბიფობია კაცების მიმართ და ტრანსფობია გენდერულად არაკონფორმული კაცების ან ტრანსგენდერი ქალების მიმართ. როგორც ჩანს, ნაციონალიზმისა და ჰეგემონური მასკულინობის დისკურსები ლგბტ ადამიანებს და მათ შორის ერთ-ერთ ყველაზე მოწყვლად ჯგუფს – ტრანსგენდერ ქალებს – დასავლეთის ძალაუფლებასა და იმპერიალიზმთან აკავშირებს, რაც ამ ჯგუფებისთვის საკმაოდ წინააღმდეგობრივ ვითარებას ქმნის.

2. მეთოდოლოგია

კვლევის ონტოლოგიურ დაშვებას წარმოადგენს ის, რომ სოციალური რეალობა კონსტრუირებულია, რაც ნიშნავს იმას, რომ შესაძლებელია მისი გარდაქმნა. კვლევა დაეყრდნობა ფემინისტურ ეპისტემოლოგიას, რომლის მიხედვითაც მეცნიერება და ცოდნა უფრო ობიექტურია და გვაძლევს სოციალური რეალობის უფრო ფართო და სრულ ხედვას მაშინ, როცა ის ჩაგრულთა პოზიციიდან არის წარმოებული (ჰარავი, 1988; ჰარდინგი, 1992; ჰართსოქი, 1983). ამ შემთხვევაში მკვლევარი შეგნებულად ითვალისწინებს საკუთარ სოციალურ პოზიციას ცოდნის წარმოებისას, ისევე როგორც სხვა სუბიექტთა სოციალურ პოზიციებს. შესასწავლი ობიექტები არ განიხილება პასიურ ობიექტებად, არამედ სუბიექტებად, რომელთაც გააჩნიათ საკუთარი აგენტობა.

მოცემული კვლევის შემთხვევაში კვლევას ვაწარმოებ, როგორც ფემინისტი, გენდერულად არანორმატიული ადამიანი. გარდა ამისა, ვეცდები, კვლევა ვაწარმოო პოსტკოლონიური საზოგადოების პოზიციიდან. შესაბამისად, ჩემი წინასწარი ხედვით, ეს იქნება ნაციონალიზმისა და ჰეგემონური მასკულიზმის კვლევა გარკვეული პოზიციებიდან – ქვიარ პოსტკოლონიური კვლევა.

ზემოთ აღნიშნულ ონტოლოგიურ და ეპისტემოლოგიურ დაშვებებთან შესაბამისობაშია სოციალური კვლევის თვისებრივი მეთოდები. კვლევის ფარგლებში გამოვიყენებ კრიტიკული დისკურსის ანალიზის მიდგომას/მეთოდს.

დისკურსის ანალიზის ფორმა, რომელმაც ძალაუფლებრივი ურთიერთობების სტრუქტურირებაში ენის როლი აღიარა, პირველად 1970-იან წლებში აღმოცენდა, თუმცა კრიტიკული დისკურსის ანალიზი (CDA), იმ ფორმით, როგორითაც დღეს ვიცნობთ, 1990-იანების დასაწყისში ჩამოყალიბდა. ამ პროცესის მთავარი შემოქმედები არიან მკვლევარები ტეუნ ვან დიიკი, ნორმან ფეირკლო, გუნტერ კრესი, ტეო ვან ლეეუვენნი და რუთ ვოდაკი (ვოდაკი, 2001).

კრიტიკული დისკურსის ანალიზი, რომელსაც ხანდახან კრიტიკულ ლინგვისტიკასაც უწოდებენ, არის თეორიული და მეთოდოლოგიური მიდგომა, რომელიც ენის, როგორც

სოციალური პრაქტიკის და აგრეთვე, ენის გამოყენების კონტექსტის გათვალისწინებას უმნიშვნელოვანესად მიიჩნევს. კრიტიკული დისკურსის ანალიზი ასევე ყურადღებას აქცევს ენას და ძალაუფლებას შორის არსებულ მიმართებებს (ვოდაკი, 2001, გვ. 1-2) კრიტიკული დისკურსის ანალიზი იკვლევს ძალაუფლებრივ და დომინაციურ სტრუქტურულ ურთიერთობებს, რომლებიც ენაში ვლინდება და სოციალურ უთანასწორობას, რომელსაც ენა/დისკურსი ადგენს და გამოხატავს. კრიტიკული დისკურსის ანალიზის მთავარი შესწავლის ერთეული ტექსტებია, მაგრამ ამას გარდა ის ითვალისწინებს აგრეთვე იმ სოციალურ პროცესებს და სტრუქტურებს, რომლებიც გავლენას ახდენს ინდივიდებზე და ტექსტების წარმოებაზე. შესაბამისად, ამ მიდგომაში მუდამ ფიგურირებს ძალაუფლების, ისტორიისა და იდეოლოგიის კონცეპტები (ვოდაკი, 2001).

მიდგომის სახელწოდებაში სიტყვა “კრიტიკული” სხვადასხვანაირად გაიგება, თუმცა ვოდაკის მიხედვით, “‘კრიტიკული’ უნდა გავიგოთ, როგორც მონაცემებისგან დისტანცირება, მონაცემების სოციალურ კონტექსტში ჩასმა, პოლიტიკური პოზიციის ექსპლიციტურად არჩევა და ფოკუსი მკვლევარის თვითრეფლექსიაზე.” (2001, გვ. 9). რაც შეეხება იდეოლოგიას, კრიტიკული დისკურსის ანალიზი ენას მის გამაშუალებლად განიხილავს. “ენა თავისთავად კი არ არის ძლიერი, არამედ იძენს ძალას იმ კონტექსტში, როცა მას ძალაუფლების მპყრობელი ადამიანები იყენებენ.” (გვ. 10) ამიტომ კრიტიკული დისკურსის ანალიზი ხშირად ჩაგრულთა პერსპექტივიდან ძალაუფლების ენის ანალიზს ირჩევს. კრიტიკული დისკურსის ანალიზი არა მხოლოდ აღწერს და ხსნის ფენომენებს, არამედ მიმართულია ემანსიპაციაზე (იქვე).

შესაბამისად, კრიტიკული დისკურსის ანალიზი შესაბამისობაში მოდის ფემინისტურ ეპისტემოლოგიასთან, სადაც საკითხის ჩაგრულთა პოზიციიდან შესწავლა ობიექტურობის საფუძვლად მიიჩნევა და განსაკუთრებულად რეკომენდებულია. კრიტიკული დისკურსის ანალიზი საშუალებას მომცემს, შევისწავლო დისკურსი, როგორც ძალაუფლების ინსტრუმენტი და ერის, ნაციონალური “სხვის”, ჰეგემონური მასკულიზმისა და გენდერული უთანასწორობის ფორმირებაში მონაწილე ერთ-ერთი მთავარი ფენომენი. რადგან ენა ძალას იძენს ძალაუფლების ფლობის კონტექსტში, შესაბამისად, ჩემი კვლევის ფარგლებში შესწავლილი იქნება ელიტების დისკურსი.

ვიზიარებ მეთოდოლოგიური მიდგომის იმ ნაწილსაც, რომ დისკურსის ანალიზი მიმართულია გარკვეულ განმათავისუფლებელ გამოაშკარავებასა და ემანსიპაციაზე, ანუ შეიძლება გახდეს პოლიტიკური მოქმედების საფუძველი.

კრიტიკული დისკურსის ანალიზის მიდგომის სხვადასხვა ცნობილ მიმდევრებს სხვადასხვა მიდგომები და მეთოდები აქვთ შემუშავებული. მოცემული კვლევის ფარგლებში სრულად არ ვიყენებ ერთ რომელიმე მიდგომას, არამედ ვიღებ ცალკეულ მეთოდებსა და ინსტრუმენტებს. მაგალითად, მარტინ რაისიგლი და რუთ ვოდაკი (2016) დისკურს-ისტორიულ მიდგომაში გვთავაზობენ ანალიზის ინსტრუმენტებს/სტრატეგიებს, რომელთა შორისაა სახელდება, გაცხადება და არგუმენტაცია.

1. სახელდება: “სოციალური აქტორების, საგნების, ფენომენების, მოვლენების, პროცესებისა და მოქმედებების დისკურსული კონსტრუირება.” (გვ. 33). პასუხობს კითხვას: “როგორ სახელდებიან და მოინიშნებიან ლინგვისტურად პიროვნებები, საგნები, ფენომენები/მოვლენები, პროცესები და მოქმედებები?” (გვ. 32).
2. გაცხადება: “სოციალური აქტორების, საგნების, ფენომენების, მოვლენების, პროცესებისა და მოქმედებების დისკურსული კვალიფიკაცია (პოზიტიურად ან ნეგატიურად).” (გვ. 33). პასუხობს კითხვას: “რა მახასიათებლები, თვისებები და ნიშნები მიეწერებათ სოციალურ აქტორებს, საგნებს, ფენომენებს/მოვლენებს და პროცესებს?” (გვ. 32).
3. არგუმენტაცია: “სიმართლისა და ნორმატიული სისწორის პრეტენზიის გამართლება ან კითხვის ნიშნის ქვეშ დაყენება.” (გვ. 33). პასუხობს კითხვას: “რა არგუმენტებია გამოყენებული მოცემულ დისკურსში?” (გვ. 32).

ზიგფრიდ იაგერი (2001) კი გვთავაზობს რიტორიკული საშუალებების ჩამონათვალს, რომლებსაც შეგვიძლია დავაკვირდეთ დისკურსში. მათ შორისაა არგუმენტირების სტრატეგიები, არგუმენტების ფორმა, ლოგიკა და კომპოზიცია, იმპლიკაციები, სიმბოლიზმი და მეტაფორიზმი, იდიომები, გამონათქვამები და კლიშეები, ლექსიკა და სტილი (გვ. 55). იაგერი ასევე გვთავაზობს, რომ დავსვათ კითხვები დისკურსის ერთეულების იდეოლოგიურ ასპექტზე. მოცემული კვლევის შემთხვევაში ასეთი კითხვებია:

1. მასკულიზაციის როგორ მოდელს გვთავაზობს კონკრეტული პიროვნება?
2. ერის/სახელმწიფოს როგორ მოდელს გვთავაზობს კონკრეტული პიროვნება?
3. ნაციონალიზმის რომელი ფორმაა მოცემული კონკრეტული პიროვნების დისკურსში?
4. რას ამბობს კონკრეტული პიროვნება რასის, გენდერისა და სექსუალობის შესახებ?

პოსტსაბჭოთა საქართველოში ნაციონალიზმს და ჰეგემონურ მასკულიზაციას შევისწავლი პოლიტიკური და ეკონომიკური ელიტების დისკურსის ანალიზით. პოლიტიკური და ეკონომიკური ელიტების შემთხვევაში დაახლოებით შესასწავლი პერიოდია 1990-2016 წლები. თუმცა შერჩევას კიდევ უფრო ვავიწროებ და გამოვყოფ კრიზისულ და ტრანსფორმაციულ პერიოდებს, როგორცაა სახელმწიფოს პოლიტიკური მოწყობისა და ეკონომიკური პოლიტიკის მკვეთრი ცვლილებები, ომები, რევოლუციად სახელდებული მოვლენები, მთავრობის ცვლილება. შესაბამისად, კვლევის ფოკუსში ექცევა შემდეგი პერიოდები: 1990-1995 (საბჭოთა კავშირის დაშლა, საქართველოს დამოუკიდებლობა, მთავრობის დამხობა, ომები, ახალი პრეზიდენტის არჩევა); 2004-2006 და 2008 (ვარდების რევოლუცია, ახალი მთავრობის რეფორმები და ღონისძიებები, აგვისტოს ომი რუსეთთან); 2011-2012 (ბიძინა ივანიშვილის “პოლიტიკაში მოსვლა” და მისი პარტიის გამარჯვება არჩევნებში); 2012 წლის შემდეგ (“ქართული ოცნების” მმართველობა). კრიტიკული დისკურსის ანალიზის მეთოდით ვამუშავებ შემდეგი პირების საჯარო გამოსვლებს, განცხადებებს, ინტერვიუებს: პრეზიდენტები ზვიად გამსახურდია, ედუარდ შევარდნაძე, მიხეილ სააკაშვილი; ბიზნესმენი კახა ბენდუქიძე, რომელიც სააკაშვილის მთავრობაში სხვადასხვა პოსტებზე მუშაობდა; ბიზნესმენი, “ქართული ოცნების” დამფუძნებელი, პრემიერმინისტრი ბიძინა ივანიშვილი; პრეზიდენტი გიორგი მარგველაშვილი; ბიზნესმენი ლევან ვასაძე.

3. მონაცემთა ანალიზი

პოლიტიკური და ეკონომიკური ელიტების დისკურსი 1990-2016 წლებში

3.1. ზვიად გამსახურდია

საბჭოთა კავშირის რღვევის პერიოდში, ქართული ნაციონალისტური მოძრაობის ლიდერის, საქართველოს უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის, შემდეგ კი საქართველოს პრეზიდენტის დისკურსი მძლავრად ანტიიმპერიალისტურია, რაც ამ შემთხვევაში ნიშნავს ანტისაბჭოურობას და ანტიკომუნისტურობას. 1991 წლის 7 ივნისს, თავის საინაუგურაციო სიტყვაში პრეზიდენტი გამსახურდია ამბობს: “...ურყევია ქართველი ხალხის ნება, თავი დააღწიოს იმპერიულ ბორკილებს.” (2007, გვ. 16). 1990-1991 წლების განმავლობაში იგი არაერთხელ ახსენებს საბჭოთა იმპერიას (ხანდახან რუსეთის იმპერიასაც), იმპერიალისტურ ძალებს და ა.შ. იგი ასევე იყენებს იმპერიალისტური სისტემის აღმნიშვნელ სხვა სიტყვებსაც, მაგალითად, “მეტროპოლია” (1990; 2013ა, გვ. 27; 28) და “კოლონიური ქვეყანა” (იქვე). 1990 წელს ზვიად გამსახურდია თავის გამოსვლაში ასევე ახსენებს ქართული პოლიტიკური ძალების მიმართვას გაეროსთვის, სადაც ისინი “საქართველოს, როგორც დამონებული ქვეყნის დეკოლონიზაციის განხილვას” მოითხოვდნენ (2013ა, გვ. 326).

ბუნებრივია, განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენას. გამსახურდიას მიხედვით, დამოუკიდებლობა ნიშნავს კულტურულ და ზნეობრივ წინსვლას, იგი აცხადებს, რომ მხოლოდ დამოუკიდებელი საქართველო გახდება “ცივილიზებული სამყაროს სრულფასოვანი წევრი” (1991; 2013ბ, გვ. 169); ასევე, “დამოუკიდებლობა... ერის ზნეობის გადარჩენაა.” (1991; 2013ბ, გვ. 368). გარდა ამისა, დამოუკიდებლობა ფიგურირებს, როგორც მთავარი მიზანი და გამოყენებულია სხვადასხვა კრიზისულ სიტუაციებში, მაგალითად, ეროვნული გვარდიის დაუმორჩილებლობის ან ოპოზიციასთან ურთიერთობის გამწვავებისას მთავრობისა და პრეზიდენტის ლეგიტიმურობის გასამყარებლად. მაგალითად, 1991

წლის ნოემბერში, მსგავს სიტუაციაში გამსახურდია მიმართავს შემდეგ რიტორიკას: “ვართ თუ არა ერთგული დამოუკიდებლობის იმ დეკლარაციისა, რომელიც მივიღეთ?.. ჩვენ, მე, პირადად არ ვაპირებ კომპრომისს, ჩვენი ხელისუფლება არ აპირებს და მე ვიცი, ჩვენი ერი და დიდი უმრავლესობა არ აპირებს...” (2013ბ, გვ. 371).

როგორია გამსახურდიას დამოუკიდებულება ეთნიკურად ქართველებისა და საქართველოს ეთნიკური უმცირესობების მიმართ? როგორ ხედავდა ის მათ მიმართებას ახალ ქართულ სახელმწიფოსთან? როგორც ჯონსი (2013) აღნიშნავს, გამსახურდია აგრძელებდა და ახალ ნაციონალისტურ კონტექსტს არგებდა საბჭოთა დაყოფას “მკვიდრ” და “არამკვიდრ” ერებად. მაგალითად, 1990 წელს, უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის რანგში, გამსახურდია აცხადებს, რომ იგი იბრძვის ადამიანის უფლებების დასაცავად და მისი მიზანი სამართლებრივი სახელმწიფოს შექმნაა (2013ა, გვ. 29), თუმცა იქვე ირკვევა, რომ “ადამიანის უფლებები” მისთვის ფაქტობრივად “ქართველთა უფლებებს” ნიშნავს. გამსახურდია საუბრობს იმაზე, რომ საბჭოთა კავშირი არღვევდა “მკვიდრი ქართველი მოსახლეობის” უფლებებს, ეწეოდა ქართველთა დისკრიმინაციას, ჩაგვრას და შევიწროებას და პირიქით, არაქართველთა პრივილეგირებას. “საბჭოთა პერიოდში საქართველო ოფიციალურად გამოცხადდა ეროვნებათა შერწყმისა და დიფუზიის თავისებურ ლაბორატორიად, რასაც ჰქონდა ერთადერთი მიზანი: ქართველი ერის სრული ასიმილაცია, მეზობელი ერების ხელოვნურად დაჩქარებული დემოგრაფიული ექსპანსიის გზით.” (გამსახურდია, 1990; 2013ა, გვ. 30). გამსახურდია არაქართველების მიმართ არაკეთილგანწყობილი და პარანოიდულია. შესაბამისად, მისი თქმით, მთავრობის მიზანია ქართველთა “უფლებრივი გარანტიების დაკანონება”, აგრეთვე არაქართველთა მიგრაციისა და დემოგრაფიული ექსპანსიის კანონით შეზღუდვა (1990; 2013ა, გვ. 31). თუმცა ამავდროულად, გამსახურდია აცხადებს, რომ გაითვალისწინებს ეროვნული უმცირესობების უფლებებს, რომლებიც “კანონიერად მკვიდრობენ” საქართველოში და შეუნარჩუნებს მათ პოლიტიკურ ავტონომიებს (იქვე). აქ პრობლემურია ფორმულირება “კანონიერად მკვიდრობენ”, რომელიც ბუნდოვანს ტოვებს, თუ რომელი უმცირესობები მიიჩნევა კანონიერად. გამსახურდია აღიარებდა აფხაზებს, როგორც საქართველოს “მკვიდრ” ერს და თავის საინაუფურაციო სიტყვაში მათ პოლიტიკური უფლებების აღიარებას, აგრეთვე კონსტიტუციურად გარანტირებულ ავტონომიას ჰპირდება (1991;

2007, გვ. 20), თუმცა როგორც ჩანს, სხვა აზრისა იყო ოსებზე, რომელთაც ასევე ჰქონდათ პოლიტიკური ავტონომია საბჭოთა საქართველოს ფარგლებში. 1991 წლის დასაწყისიდან გამსახურდია ასევე საუბრობს ეთნიკურ კონფლიქტზე, სეპარატისტებზე, “ოს ექსტრემისტებზე”. იგი ოსებისა და აფხაზების პოლიტიკურ ლიდერებს ადანაშაულებს ღალატში, პროსაბჭოურობაში/პროიმპერიულობაში, რაც მიმდინარე პროცესებში არც ისე დიპლომატიური ჩანს.

1991 წლის შემოდგომაზე პრეზიდენტისა და ოპოზიციის ურთიერთობა იძაბება, შესაბამისად გამსახურდიას ყურადღება ამ უკანასკნელისკენ ინაცვლებს. თავის გამოსვლებში ის მათ მოიხსენიებს “ე.წ. ოპოზიციად”. აშკარაა ოპოზიციის მტრად მონიშვნა და შეურიგებლობა ისეთი გამოთქმებით, როგორცაა “ის ვაჟბატონები, ეს ე.წ. ოპოზიციის წარმომადგენლები...” (1991; 2013ბ, გვ. 303). აქვე ოპოზიციას (და ნაწილობრივ მათ მხარდამჭერებსაც) მიეწერება პროვოკატორობა, იმპერიული ცენტრიდან მართულობა. გამსახურდიას თქმით, პროვოკაციებს და საქართველოს შესაძლო ანექსიას ხელმძღვანელობენ მოსკოვში გადახვეწილი მოღალატე ქართველები, “ე.წ. ოპოზიცია” კი შეიძლება მათ ხელში ბრმა იარაღი აღმოჩნდეს (1991; 2013ბ).

განსაკუთრებით საყურადღებოა გამსახურდიას გამოსვლა 1991 წლის 15 ნოემბერს. ეროვნული გვარდიის ნაწილს თენგიზ კიტოვანის ხელმძღვანელობით უკვე დაუმორჩილებლობა აქვს გამოცხადებული. გამსახურდიას გამოსვლაში ჩანს, რომ იგი მნიშვნელოვნად დასუსტებულია, დაკარგული აქვს ლეგიტიმურობა, არ აქვს მხარდაჭერა სამხედროებისგან, ქვეყნის კულტურული ელიტისა და თბილისის მოსახლეობისგან, თუმცა იგი ჯერ კიდევ იბრძვის ამის გამოსასწორებლად და პოლიტიკური ჰეგემონიის აღსადგენად. ამ მწვავე ვითარებაში პრეზიდენტი ოპოზიციის დადანაშაულებას კიდევ უფრო ნაკლებად ერიდება. საპარლამენტო ოპოზიციას იგი პირდაპირ მოიხსენიებს “მტრებად”, რადგან ისინი მხარს არ უჭერენ მის საგარეო პოლიტიკას, კერძოდ, გამსახურდიას მიერ ჩრდილო-კავკასიური ნაციონალისტური მოძრაობების მხარდაჭერას (1991; 2013ბ, გვ. 373). გამსახურდია აკავშირებს ოპოზიციას კრემლის აგენტურასთან, უწოდებს მათ მოღალატეებს და პუტჩისტებს. მისი თქმით, “ამ ეგრეთ წოდებულ ოპოზიციასთან, უფრო სწორად პუტჩისტებთან” (1991; 2013ბ, გვ. 376) კავშირშია ქართული მაფია და ისინი ერთად ამზადებენ მთავრობის დამხობას.

კრიმინალური სამყაროსა და ოპოზიციის ერთობას თან ერთვის მათი მხარდაჭერა “კრიმინალური ინტელიგენციისგან”, “რომელიც აგრეთვე იდეური, შეიძლება ითქვას, მამაა ყოველივე ამისა, ამართლებს ყოველივე ამას და ხელს უწყობს.” (1991; 2013ბ, გვ. 378). ამრიგად, გამსახურდია არ იჩენს არანაირ დიპლომატიურობას და სრულად ემიჯნება სხვადასხვა ძალაუფლებრივ ჯგუფებს. მაგრამ მისთვის კიდევ უფრო საგანგაშო ალბათ მოსახლეობის მხარდაჭერის დაკარგვა უნდა ყოფილიყო. მაგალითად, იგი აღნიშნავს, რომ თემქის მოსახლეობამ თბილისის ზღვის მისადგომებიდან გააძევა სამთავრობო ძალები, რომლებიც იქ ამბოხებულების განსაიარაღებლად მიდიოდნენ. მიუხედავად ამისა, მას იმედი აქვს, რომ 1980-იანი წლების მსგავსად, მოსახლეობის მხარდაჭერით და მასობრივი მიტინგებით მიაღწევს თავის მიზნებს. ამიტომ ის მოუწოდებს მთელ ერს, რომ გვერდით დაუდგნენ მთავრობას, დაიწყოს მასობრივი სახალხო მოძრაობა წესრიგის დასამყარებლად. “მასობრივი აქციებით უნდა ვაიძულოთ იარაღის დაყრა ოპოზიციას,” – აცხადებდა გამსახურდია (1991; 2013ბ, გვ. 386-387).

როგორც ითქვა, გამსახურდია რადიკალურად ანტისაბჭოური იყო, თუმცა ეს არ ნიშნავს, რომ იგი უპირატესობას დასავლეთს ანიჭებდა. გამსახურდია აღიარებდა დასავლეთის აზრის, აგრეთვე დასავლეთის ქვეყნების მხრიდან საქართველოს დამოუკიდებლობის ცნობის მნიშვნელობას, თუმცა ასევე ჩანს მისი იმედგაცრუება, რომ დასავლეთი საქართველოს აღიარებას არ ჩქარობს და მის მთავრობას მხარს არ უჭერს (მაგ. იხ. 1991; 2013ბ, გვ. 372). გამსახურდიას ანტიმპერიალისტური განწყობა დასავლეთის მიმართ მთელი სიმძლავრით იჩენს თავს უკვე მისი მთავრობის დამხობისა და პრეზიდენტის ე.წ. დევნილობის პერიოდში. 1992 წელს გამოქვეყნებულ ერთ-ერთ ინტერვიუში იგი საუბრობს ევროამერიკულ იმპერიალიზმზე და საქართველოში სახელმწიფო გადატრიალების ამერიკიდან მართულობაზე.

დემოკრატია იქცა ცარიელ სიტყვად, რომელსაც თავის ნებაზე ატრიალებენ დასავლეთის მთავრობათა ამა თუ იმ პოლიტიკური ინტერესების შესანიღბავად... ეს ჯგუფი მჭიდროდ არის დაკავშირებული შეერთებულ შტატებსა და ევროპასთან და მთელი ძალით მიილტვის მსოფლიო ბატონობისკენ. ზოგადად, მე მას ევროამერიკულ იმპერიალიზმს ვუწოდებ. მთავარ დამკვრელ ძალას მასში წარმოადგენს აშშ. შეიძლება ითქვას,

სახელმწიფო გადატრიალება საქართველოში იმართებოდა ოკეანის გაღმადან.
(გამსახურდია, 1992; 2013გ, გვ. 184-185).

გამსახურდიას თქმით, დასავლეთის ამგვარი მოქმედება განაპირობა იმან, რომ მისმა მთავრობამ არ დაუშვა, “საქართველო დასავლეთის კოლონიად ქცეულიყო.” (გვ. 185). მისი თქმით, კავკასია, როგორც გეოპოლიტიკურად მნიშვნელოვანი რეგიონი, მუდამ საინტერესო იყო დასავლეთისთვისაც და რუსეთისთვისაც, “მაგრამ რუსეთი დღეს სუსტდება და ამიტომ დასავლეთი მიისწრაფვის ხელიდან გამოსტაცოს მას ინიციატივა...” (1992; 2013გ, გვ. 189). იგი აცხადებს, რომ რუსეთის მიმართ კეთილგანწყობილია და მისი აზრით, რუსეთიც კოლონიზებულია, ანუ როლი, რომელსაც ის ასრულებს კავკასიაში, ასევე ამერიკისგან აქვს თავსმოხვეული. გამსახურდია აცხადებს, რომ მისთვის უცხო არ არის პრორუსული განწყობა და რომ არა დასავლეთის ჩარევა, ეს “დიდი აღმოსავლელი მეზობელი” საქართველოს მოკავშირე იქნებოდა (1992; 2013გ, გვ. 190).

რა არის ის პოზიტიური განსაზღვრებები და მიმართულებები, რაც გამსახურდიას გამოსვლებში იკვეთება ქართველი ერის ან/და ქართველი კაცისთვის? ერთი ასპექტია ის, რომ თავის საინაუგურაციო სიტყვაში იგი უარყოფს საბჭოთა სოციალისტურ ეკონომიკას და მას საქართველოსთვის თავსმოხვეულს, ქართველი კაცისთვის უცხო და არატრადიციულ წარმოებით ურთიერთობებს უწოდებს. სანაცვლოდ იგი მხარს უჭერს საბაზრო ეკონომიკას, პრივატიზაციისა და უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის პოლიტიკას, თუმცა ამავდროულად აცხადებს, რომ ეკონომიკური რეფორმა “უნდა დაეყრდნოს ქართული ეროვნული ტრადიციების, სამეურნეო ჩვევების და ურთიერთობის აღორძინებას.” (გამსახურდია, 1991; 2007, გვ. 24). გამსახურდიას აზრით, ქართული ეთნოფსიქიკისთვის არსებითია სოფლის მეურნეობა. სოფლის მეურნეობაზე საუბრისას იგი “ქართველ კაცს” და “ქართველ გლეხს” ურთიერთშენაცვლებად ცნებებად იყენებს და საუბრობს იმაზე, რომ კომუნისტებმა ქართველ კაცს/გლეხს მიწა წაართვეს და შრომა შეაძულეს. ამიტომ იგი მნიშვნელოვნად მიიჩნევს მიწის რეფორმის გატარებას და სოფლის აღორძინებას.

ქართველი ერის იდენტობის მეორე მნიშვნელოვან განმსაზღვრელად გამსახურდია რელიგიას გამოყოფს. მისი თქმით, “საქართველოს სახელმწიფოებრივი აღორძინება, მისი დამოუკიდებლობის აღდგენა ვერ მოხერხდება ქართველთათვის ნიშნული ცხოველი მორწმუნეობის აღორძინების გარეშე, ზნეობრივი აღორძინების გარეშე.” (1991; 2007, გვ. 22). აგრეთვე, “დღევანდელი მოძრაობა თავისი შინაარსით ეროვნულ-რელიგიური მოძრაობაა” და სახელმწიფოს ავტორიტეტის ერთ-ერთი საყრდენი ქრისტიანული ზნეობრივი საწყისები უნდა იყოს (იქვე). გამსახურდიას სურდა, რომ დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდეგ მართლმადიდებლობა სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადებულიყო, თუმცა იგი აღნიშნავს, რომ ეს არ გულისხმობს სხვა რელიგიების წარმომადგენელთა და ათეისტთა უფლებების ხელყოფას. რელიგიური შემწყნარებლობა ქართველთა იდენტობის შემადგენელ ნაწილად არის მოაზრებული (გვ. 23). გამსახურდია ქართველი ერის დასახასიათებლად რელიგიურ მეტაფორებს იყენებს და მას ქრისტეს ადარებს: “მან გამოიარა ისტორიის გოლგოთა, რათა დამდგარიყო ჟამი მისი აღდგომისა და აღზევებისა...” (1990, 2013ა, გვ. 39). აგრეთვე, მას იმედი ჰქონდა, რომ საქართველო იქცეოდა “ზნეობრივი სიდიადის მაგალითად მსოფლიოს ხალხთათვის.” (იქვე).

გამსახურდია უარყოფდა “ნაციონალისტობას” და საკუთარ თავს უწოდებდა “პატრიოტს” და “ქრისტიან-დემოკრატს” (1991; 2013ა, გვ. 157). პატრიოტიზმი, სამშობლოს სიყვარული ქართველი კაცის იდენტობის შემადგენელი ნაწილია. ეს ჩანს გამსახურდიას მიმართვაშიც ამბოხებული გვარდიელების მიმართ. გამსახურდიას განცხადებით, იგი მიმართავს მათ, რადგან სწამს, რომ “ქართველი კაცი ყოველთვის წინ დააყენებს საქართველოს სიყვარულს.” (1991; 2013ბ, გვ. 367).

როგორც ჩანს, გამსახურდია ანტისაბჭოურ და ანტიდასავლურ განცხადებებს ნაწილობრივ პრაგმატული პოლიტიკური საჭიროებებიდან გამომდინარე აკეთებდა, თუმცა მეორე მხრივ, ნათელია, რომ გამსახურდია ხედავდა იმპერიალიზმს როგორც საბჭოთა კავშირში, ისე დასავლეთსა და აშშ-ში. ის ორივეს ნაციონალიზმს უპირისპირებდა, თუმცა მიუხედავად აღნიშნული პრაგმატულობისა, საჭირო დროს მხარდაჭერის მოპოვება ვერ შეძლო ვერც აშშ/დასავლეთისგან და ვერც საბჭოთა კავშირის სამართალმემკვიდრე რუსეთისგან. ამავდროულად, გამსახურდია

არაკეთილგანწყობილი იყო საქართველოში მცხოვრები ეთნიკური უმცირესობების მიმართ; იმპერიისგან ჩაგრულად მხოლოდ ქართველებს განიხილავდა და არა საქართველოში მცხოვრებ აფხაზებს, ოსებს და სხვებს. შესაბამისად, შეიძლება ითქვას, რომ მისი ნაციონალიზმი უკიდურესად იზოლაციონისტური იყო, თუ არ ჩავთვლით მის მიერ ჩრდილო-კავკასიელი ეთნოსების მხარდაჭერას. გამსახურდიას მიერ “სხვად” განსაზღვრულებს მოგვიანებით დაემატა ასევე ოპოზიცია, ინტელიგენცია და კრიმინალური სამყაროს წარმომადგენლები, რომელთაგან თითოეული ერის მოღალატედ ცხადდებოდა. რაც შეეხება ქართველი ერის/კაცის იდენტობის პოზიტიურ განმსაზღვრელებს, გამსახურდიას მიხედვით, ეს არის პატრიოტიზმი, რელიგიურობა (მართლმადიდებლობა), “ცხოველი მორწმუნეობა” და ტრადიციული გლეხური ცხოვრების წესი (რომელიც როგორღაც უნდა შეერწყას თავისუფალ საბაზრო ეკონომიკას).

3.2. ედუარდ შევარდნაძე

როგორც ითქვა, ედუარდ შევარდნაძე საქართველოში ზვიად გამსახურდიას განდევნის შემდეგ, 1992 წლის მარტში ჩამოვიდა. 1992-1995 წლები ის წლებია, როცა იგი ქვეყანაში სტაბილურობის შექმნასა და მართვის აპარატის გამყარებაზე მუშაობდა. საქართველოში მიმდინარე მოვლენებზე კომენტირებას იგი ჯერ კიდევ ჩამოსვლამდე იწყებს, კერძოდ, ამ მხრივ საინტერესოა ვალერი კვარაცხელიას ინტერვიუ შევარდნაძესთან 1992 წლის იანვარში. რა იკვეთება აქ მის დისკურსში? საქართველოს დამოუკიდებლობა ისეთი მიზანია, რომელიც თავისთავად ნაგულისხმევია და რომელზე მუშაობაც თითქოს საბჭოთა კავშირში, 1970-იანი წლებიდან დაიწყო. ამ მიზნისა და მიღწევის საბოლოოდ განსამტკიცებლად საქართველო ევროპამ უნდა აღიაროს. ამისათვის კი საჭიროა დემოკრატიული ქვეყნის მშენებლობა, რაც ერებს შორის მშვიდობის დამყარებასაც მოიცავს. შევარდნაძე ამბობს, რომ საქართველოში მთავრობის დამხობა დემოკრატიული რევოლუცია იყო. “დემოკრატიული რევოლუცია”, დემოკრატიის გზაზე დადგომა ნიშნავს ევროპული ტიპის ერი-სახელმწიფოს შექმნისთვის საფუძველის მომზადებას, საქართველოს გახსნას დასავლური მართვის პრინციპებისა და ზოგადად დასავლეთის გავლენისთვის, რაც ამ შემთხვევაში გამსახურდიას

იზოლაციონალისტური ნაციონალიზმისა და ეთნიკური უმცირესობების მიმართ აგრესიული დამოკიდებულებისგან დისტანცირებაშიც გამოიხატება. “თუ გვინდა, რომ ჩვენ მსოფლიომ გვცნოს, ჩვენ უნდა ვხელმძღვანელობდეთ იმ სტანდარტებით, რა სტანდარტებითაც დღეს მთელი მსოფლიო და განსაკუთრებით ევროპა, რომელიც ჩვენი საერთო სახლია, ცხოვრობს და არსებობს... თუ ეს ასე იქნება, მე ვიცი ძალიან ბევრი ჩემი მეგობარი და თანამოაზრე მსოფლიოში, რომლებიც მხარში ამოგვიდგება, მათ შორის სახელმწიფო მოღვაწეებიც და ცნობილი ბიზნესმენები და ა.შ. ბანკირები.” (შევარდნაძე, 1992).

ერი-სახელმწიფოს შედგომისა და ევროპის დასარწმუნებლად საჭიროა ეროვნული თანხმობის მიღწევა და მშვიდობის დამყარება. იმავე ინტერვიუში შევარდნაძე მოუწოდებს ქართველებს: “შევრიგდეთ, მოვრიგდეთ და ვაშენოთ ნორმალური, ცივილიზებული, დემოკრატიული საქართველო.” შევარდნაძის საქართველოში ჩასვლის შემდეგ სახელმწიფო საბჭომ 1992 წლის 4 აგვისტოს ე.წ. “დიდი შერიგების მანიფესტი” მიიღო, თუმცა ქვეყანაში სამოქალაქო ომი და ქაოსი არ ცხრებოდა. რამდენიმე დღეში, 11 აგვისტოს თბილისიდან სამეგრელოში ზვიად გამსახურდიას მომხრეებთან მოსალაპარაკებლად დელეგაცია ჩავიდა, მაგრამ ისინი მძევლად აიყვანეს. სწორედ ამ მოვლენას ეხმაურება შევარდნაძე თავის გამოსვლაში. იგი საუბრობს მანიფესტზე და შერიგებაზე, ეროვნულ თანხმობასა და კომპრომისზე, როგორც უმთავრეს და უმაღლეს მიზანზე. მეორე მხარეს კი, რომელმაც მოსალაპარაკებლად ჩასული პირები გაიტაცეს, შევარდნაძე ტერორისტებს უწოდებს: “ამას ტერორიზმი ჰქვია, სხვა სახელი არა აქვს... ვინც გუშინ ეს ჩაიდინა პოლიტიკურად, ზნეობრივად, მორალურად გაკოტრდა და დარჩათ ერთადერთი გზა... ეს არის ტერორის გზა, ადამიანების გატაცების გზა, მკვლელობის და ბანდიტიზმის გზა.” შევარდნაძე თავის გამოსვლაში ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ ამ ხალხს მეგრელების წარმომადგენლებად არ მიიჩნევს, “იოტისოდენა ჩრდილიც სამეგრელოს მოსახლეობას არ უნდა მიადგეს” და მას სჯერა, რომ მომხდარს მეგრელებიც განიცდიან და შეურაცხყოფილები არიან. იგი დისკურსს აგებს იმგვარად, რათა წარმოაჩინოს, რომ “შერიგებას” და დემოკრატიული საქართველოს მშენებლობას ხელს მხოლოდ მცირერიცხოვანი “ტერორისტული” ჯგუფები უშლიან. 1992 წლის შემაჯამებელ რადიოინტერვიუშიც შევარდნაძე დემოკრატის და მშვიდობას “ბოროტ ძალებთან” და “ტერორისტებთან” აპირისპირებს.

ეს უკანასკნელნი კვლავაც მცირერიცხოვნად და მარგინალურად არიან წარმოდგენილები: “როცა ექსპრეზიდენტის მომხრეებზე ვლაპარაკობთ, მგონია ცოტას ვაჭარბებთ, რადგან კაცს, რომელიც ცნობილ ტერორისტად არის აღიარებული არა მგონია მხარდამჭერები ჰყავდეს. ტერორისტები არსად არავის არ უყვარს... არ შეიძლება ბანდიტი, დივერსანტი და მკვლელი იყოს დემოკრატიული მშენებლობის მომხრე.”

რაც შეეხება იმპერიებსა და იმპერიულობის მიმართ დამოკიდებულებას, შევარდნაძის დისკურსში დასავლეთი, როგორც იმპერია საერთოდ არ ფიგურირებს. პირიქით, დასავლეთი არის მისაბამი მაგალითი სახელმწიფოს მშენებლობის კუთხით. დასავლეთის მიბაძვა, მისი მორჩილება ქართველი ერისთვის აღიარების მიღებას და გადარჩენას ნიშნავს, თუმცა შევარდნაძის დისკურსში, ეს არ არის იძულება ან ძალადობრივი პროცესი, არამედ ნორმალური განვითარება და “დემოკრატიის მშენებლობა”. რაც შეეხება საბჭოთა კავშირს, შევარდნაძე მის მიმართ ამბივალენტურია. ვალერი კვარაცხელიასთან ინტერვიუში იგი ამბობს, რომ მისთვის რთულია, რომ საბჭოთა კავშირს, განსაკუთრებით ბოლო წლებში, იმპერია უწოდოს და რომ მას, როგორც სახელმწიფო მოხელეს, საბჭოთა კავშირში ჰქონდა საშუალება, ასე თუ ისე თავისუფლად ემოქმედა და ეკეთებინა ის, რაც მისი აზრით, საქართველოს ინტერესებში იყო. თუმცა შემდგომში საქართველოში პოლიტიკურ პროცესებში ჩართვის შემდეგ იგი საბჭოთა კავშირს იმპერიად მოიხსენიებს, აგრეთვე ავითარებს ანტირუსულ დისკურსს. მაგალითად, 1992 წლის ბოლოს რადიოინტერვიუში იგი აღნიშნავს, რომ რუსეთი აგრესორია, ესწრაფვის “საქართველოს ავღანიზაციას” და უგულვებელყოფს საერთაშორისო ნორმებს. 1993 წლის მარტში კი იგი აღნიშნავს, რომ იმპერიის (საბჭოთა კავშირის) დანგრევა ჯერ კიდევ არ ნიშნავს სრულ დამოუკიდებლობას, რადგან იმპერიული აზროვნება და მოქმედება კვლავ ძალაშია და მისი ცენტრი რუსეთის პარლამენტშია.

1993-1994 წლებში შევარდნაძის წინაშე კვლავ იდგა ქვეყანაზე კონტროლის დამყარებისა და გეზის განსაზღვრის ამოცანა. შევარდნაძემ საკუთარი მომხრეების კონსოლიდაცია დაიწყო პარტიაში “საქართველოს მოქალაქეთა კავშირი”, რომელიც 1993 წლის ნოემბერში შეიქმნა. 22 ნოემბრის რადიოინტერვიუში შევარდნაძე აცხადებს, რომ

“მოქალაქეთა კავშირი” მოდის აღმშენებლობის ტალღის ასაზვირთებლად, პარტია ღიაა სხვადასხვა ინდივიდებისა და კოლექტივებისთვის და მას სურს, რომ ის მრავალრიცხოვანი იყოს. კვლავ ხაზი ესმება დასავლურ ორიენტაციას და დასავლური ტიპის სისტემის მშენებლობის მნიშვნელობას. კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი მოვლენა იყო საქართველოს დსთ-ში (დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობა) გაწევრიანება. 1994 წლის მარტში შევარდნაძე პარლამენტის სხდომაზე საუბრობს, რომ ეს გადაწყვეტილება მიიღო ზვიად გამსახურდიას მომხრეებთან შეთანხმების შეუძლებლობისა და დასავლეთ საქართველოსა და აფხაზეთში უკონტროლო ვითარების გამო. იგი საუბრობს იმაზე, რომ ამ პრობლემების გადასაჭრელად ითხოვდა რუსეთისგან დახმარებას, მათ შორის სამხედრო ჩარევას. როგორც ჩანს, საქართველოს დსთ-ში შესვლა ერთგვარი ხარკი იყო, რომელიც შევარდნაძემ გადაიხადა. შევარდნაძის თქმით, საქართველო უნდა ესწრაფვოდეს, რომ ჰყავდეს ბევრი მოკავშირე, მათ შორის დსთ-ს ქვეყნებიც.

1995 წელს ედუარდ შევარდნაძე პრეზიდენტად აირჩიეს, რამაც ინსტიტუციურად განამტკიცა მისი ძალაუფლება და მის მიერ დამყარებული სპეციფიკური წესრიგი. თავის საინაუგურაციო სიტყვაში იგი უკვე წინ წამოსწევს ეროვნულ სიმბოლოებს – ქართველ მეფეებს, ილია ჭავჭავაძეს, მთაწმინდას, სვეტიცხოველს, რუსთაველის პროსპექტს. საკუთარი ძალაუფლების ამ სიმბოლოებთან დაკავშირებით იგი თავისი ძალაუფლების ლეგიტიმიზაციას ლამობს. გარდა ამისა, შევარდნაძე საუბრობს სახელმწიფო ინსტიტუტებისა და სამოქალაქო საზოგადოების მშენებლობის მიზნებზე, აგრეთვე, ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენაზე.

თუ შესაბამის ისტორიულ მოვლენებს და შევარდნაძის დისკურსს დავაკვირდებით, 1992-1995 წლების საქართველოში შეგვიძლია დავინახოთ იმპერიული ინტერესების (როგორც დასავლური, ასევე რუსული) აქტიურობა, ბრძოლა წესრიგის დასამყარებლად და ამის მიმართ ხალხების წინააღმდეგობა. ალბათ შეიძლება ითქვას, რომ შევარდნაძეს დასავლეთ საქართველოში ანტიიმპერიალისტურად განწყობილი ძალები უპირისპირდებოდნენ, შევარდნაძე კი ესწრაფვოდა დასავლურ მოდელზე მორგებული ერი-სახელმწიფოს შექმნას, აგრეთვე იმპერიული ძალებისგან ლეგიტიმიზაციისა და მხარდაჭერის მიღებას. იგი უპირატესობას ანიჭებდა სხვადასხვა ძალებს შორის

ლავირებას და საფიქრებელია, რომ ძალაუფლება იმით შეინარჩუნა, რომ ორივე იმპერიული ცენტრისთვის – დასავლეთისთვისაც და რუსეთისთვისაც – მისაღები სისტემა და წესრიგი შექმნა. თუმცა საქართველოს ახალი სახელმწიფო მაინც დაქსაქსული და მყიფე გამოდგა: სახელმწიფომ დაკარგა კონტროლი ტერიტორიებზე – აფხაზეთსა და ცხინვალის რეგიონზე და საფიქრებელია, რომ ომების დამთავრების შემდეგაც კი შევარდნაძეს ლეგიტიმიზაციის მიღება უჭირდა, განსაკუთრებით დასავლეთ საქართველოში. შევარდნაძე მასკულინობაზე პრაქტიკულად არ საუბრობს, თუმცა საფიქრებელია, რომ იმ პერიოდში ჰეგემონური მასკულინობის ტიპის გამოყოფა რთულია, სწორედ იმიტომ, რომ ეს იყო ბრძოლა პოსტკოლონიური/ნაციონალისტური კოლექტიური პროექტისთვის, სადაც შემდგომ გამარჯვებულ პროექტში შესაბამისი მასკულინობა გამოიკვეთებოდა.

3.3. მიხეილ სააკაშვილი

შევარდნაძის პერიოდში პროდასავლურობა დასავლურ მოდელზე მორგებული ერი-სახელმწიფოს მშენებლობას და დასავლური დემოკრატიის ღირებულებების თუნდაც ბუტაფორიულ გაზიარებას ნიშნავდა. ე.წ. ვარდების რევოლუციის შემდეგ, რომელმაც შევარდნაძის ძალაუფლება დაამხო, საქართველო, სააკაშვილის დისკურსის მეშვეობით, უშუალოდ ევროპულ იდენტობას იძენს. ამ დისკურსის მაგალითია სააკაშვილის საინაუგურაციო სიტყვა, სადაც იგი აცხადებს: “ჩვენ არა მხოლოდ ძველი ევროპელები ვართ, ჩვენ უძველესი ევროპელები ვართ და ამდენად, საქართველოს განსაკუთრებული ადგილი უკავია ევროპულ ცივილიზაციაში.” (2004; 2007, გვ. 59). ზოგადად, ეს საინაუგურაციო სიტყვა გამოხატავს და აჯამებს სააკაშვილის/ახალი მთავრობის ხედვას იმის შესახებ, თუ რა ადგილი აქვს საქართველოს საერთაშორისო წესრიგში და რა უნდა იყოს ერის/სახელმწიფოს მთავარი პრიორიტეტები და მიმართულებები. სააკაშვილმა ინაუგურაციის დროს საქართველოს დროშასთან ერთად ევროკავშირის დროშაც აღმართა, რითიც ხაზი გაუსვა იმას, რომ ევროპა საქართველოს ოჯახია, სადაც იგი უნდა დაბრუნდეს, ევროპაში ინტეგრაციის კურსი შეუქცევადია და შესაბამისად, “ეს დროშა საქართველოს დროშაც არის”. (2004; 2007, გვ. 61). ევროპა ოჯახია, ამერიკის შეერთებული შტატები კი განსაზღვრულია მეგობრად, რომელიც მძიმე პერიოდში

საქართველოს გვერდით დაუდგა. საქართველოს მოსაზღვრე ქვეყნები, მათ შორის, რუსეთიც, “მეზობლები” არიან. სააკაშვილი შემრიგებლურ ჟესტს აკეთებს იმით, რომ აცხადებს, საქართველოს რუსეთი, როგორც მტერი არ სჭირდება და ქართველი ხალხის სახელით რუსეთს მეგობრობის ხელს ვუწვდით.

საკაშვილი ააქტიურებს სამოქალაქო ნაციონალიზმს იმ განცხადებით, რომ საქართველო ყველა მოქალაქის, მათ შორის ეთნიკური უმცირესობების, სახლი და სამშობლოა. სააკაშვილი ხაზს უსვამს განათლების პრიორიტეტულობასა და მნიშვნელობას თანამედროვე გლობალიზაციის პირობებში. საქართველოს სჭირდება განათლებული მოქალაქეები, რათა ის გახდეს კონკურენტუნარიანი. “ჩვენი მთავარი სიმდიდრეა არა ოქრო და ნავთობი, არამედ ჩვენი ნიჭიერება, ინტელექტი, უნარ-ჩვევები, განათლება, განათლებული ადამიანები.” (2004; 2007, გვ. 59). მიუხედავად ამისა, სააკაშვილი განათლების მნიშვნელობაზე ზოგადი საუბრით შემოიფარგლება და არ ავითარებს მოსაზრებებს იმაზე, თუ როგორი განათლების სისტემა უნდა ჩამოყალიბდეს ან რომელი სფეროები უნდა იყოს პრიორიტეტული ამ საერთაშორისო კონკურენტუნარიანობის წარმოებისთვის. იგი საუბრობს ქართველების გაჭირვებასა და სიღარიბეზე, რომელიც მისი თქმით, ქართველი ერის შეურაცხყოფაა. სააკაშვილის თქმით, ამ პრობლემის გადასაჭრელად, საქართველომ თავისი ბუნებრივი და კულტურული რესურსები უნდა გამოიყენოს და ტურიზმი განავითაროს. ტექსტში განათლების თემა ტურიზმის თემით გრძელდება, ამიტომაც ისე ჩანს, თითქოს, განათლება და განათლებული ადამიანები მხოლოდ ტურიზმის განსავითარებლად არიან საჭირო. მიუხედავად ამბიციური რიტორიკისა კონკურენტუნარიანობის შესახებ, ეკონომიკური განვითარების ერთადერთ მიმართულებად და გეგმად საბოლოო ჯამში მხოლოდ ტურიზმის განვითარება გამოიყოფა.

კონკურენცია, კონკურენტულ წესრიგში ადაპტირება, თავისთავად მასკულინური ფენომენია. გარდა ამისა, სააკაშვილის დისკურსში თვალსაჩინოა ერის მასკულინიზაცია ისეთ მასკულინურ “საკუთრებაზე”, მახასიათებელზე აპელირებით, როგორიცაა “ღირსება”. ერის მასკულინურ სახეს და წესრიგს აფუძნებს და განსაზღვრავს ეს ერთი წინადადებაც: “ჩვენმა ერმა დაუმტკიცა მთელ მსოფლიოს, რომ გადამწყვეტ მომენტში

მას ყოველთვის შეუძლია თავისი ღირსების დაცვა, ღირსეული თანაარსებობა და მეგობრული შეჯიბრება მსოფლიოს მოწინავე ერებთან.” (2004; 2007, გვ. 60).

სააკაშვილი მთავარ პოლიტიკურ მიმართულებებად გამოყოფს კორუფციასთან ბრძოლას და ქართული არმიის მშენებლობას. ინაუგურაციის შემდეგ ჟურნალისტებთან გამართულ შეხვედრაში იგი აღწერს იმ ღრმა კორუფციას და დაუსჯელობას, რომელიც შევარდნაძის პერიოდში იყო გამეფებული. საინტერესოა, რომ კორუფცია განხილულია, როგორც სოციალური უთანასწორობისა და უსამართლობის წყარო: ფული და ძალაუფლება რამდენიმე ელიტური ჯგუფის ხელშია; ისინი უღარიბეს რაიონებს მილიონებს პარავენ და ამავდროულად არ ისჯებიან, რადგან ძალაუფლება მათ ხელშია. მეორე მხრივ, სააკაშვილი ყურადღებას ამახვილებს იმაზე, რომ ხალხი შიმშილობს, არ არსებობს ჯანდაცვისა და სოციალური დაცვის სისტემები, რომლებიც უზრუნველყოფს, რომ ადამიანები ჯანდაცვაზე ხელმიუწვდომლობის გამო არ ილუპებოდნენ, სოფლებში ბავშვებს ფეხსაცმელი არ აქვთ და სკოლაში ვერ დადიან. სააკაშვილი ამბობს, რომ სიღარიბე უნდა დამარცხდეს კორუფციისა და კორუმპირებული ელიტების დამარცხებით. სიღარიბეც და კორუმპირებულებიც, ორივე მტრად მონიშნება. “ჩემთვის ყოველი კორუმპირებული თანამდებობის პირი, დღევანდელ ეტაპზე, ეროვნული ინტერესების მოღალატეა.” (2004; 2007, გვ. 62). “რა თქმა უნდა, ჩემი მთავარი მტერი საქართველოში, მე არა მყავს მტრები პიროვნულად, ჩემი მთავარი მტერი არის სიღარიბე, სიღარიბე არის ქართველი ერის შეურაცხყოფა.” (2004). თუმცა სიღარიბისა და სოციალური უთანასწორობის აღმოსაფხვრელ გზად სააკაშვილი ინვესტიციების მოზიდვას სახავს. კორუფციის აღმოფხვრა სწორედ კარგი საინვესტიციო და ბიზნეს-გარემოს შესაქმნელად არის საჭირო.

შევარდნაძის პერიოდში ჯარი არაპრესტიჟული და არაპოპულარული ინსტიტუტი იყო, სადაც “უპატრონოები” მსახურობდნენ. სააკაშვილი თავის მეორე პრიორიტეტად ძლიერი არმიის ჩამოყალიბებას და ამ საქმეში კაცების საყოველთაო ჩართულობას სახავს. აქვე იგი საუბრობს “ქართული მხედრული სულისა” და გმირული ტრადიციების აღორძინებაზე (2004; 2007, გვ. 62). სამხედრო გმირობა მნიშვნელოვანი ეროვნული ნორმა ხდება, როცა იგი საუბრობს სამას არაგველზე, დიდგორზე, დავით აღმაშენებელზე და ა.შ. ასევე აღსანიშნავია, რომ სააკაშვილი ქართული არმიის

მშენებლობას თითოეული ქართული ოჯახის საქმედ მიიჩნევს. არმიის მშენებლობა ასევე დაკავშირებულია ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენის მიზანთან, რასაც სააკაშვილი თავისი ცხოვრების მიზნად აცხადებს, ასევე ამბობს, რომ მისი თაობა შეურაცხყოფილი და სულშიჩაფურთხებულია აფხაზეთის დაკარგვით და ის მოუთმენლად ელის მთლიანობის აღდგენას. ჩანს, აფხაზეთის საკითხის გადაწყვეტა მასკულინური ღირსების საკითხია. სააკაშვილი (2004) ამბობს, რომ მას არ უნდა ომი, მაგრამ სურს ძლიერი არმია, რომელიც ზურგს გაუმაგრებს მის დიპლომატიას. ტერიტორიულ მთლიანობასთან მიმართებაში სააკაშვილს განსაკუთრებით კატეგორიული და შეუწყნარებელი პოზიცია აქვს; ეს ჩანს იქიდანაც, რომ ტერიტორიული მთლიანობის სახელით იგი ხელისუფლების ცენტრალიზაციას მოითხოვს.

მოხდება ცენტრალიზაცია აქ აღარ იქნება ეს ფეოდალური დაყოფა რომელიც არის, ფეოდალიზმის ხანა საქართველოში უნდა დასრულდეს. მე შემთხვევით არ მივსულვარ დღეს დავით აღმაშენებლის ძეგლთან, დავით აღმაშენებელმა შეძლო სულ სხვა ეპოქაში და სხვა კონტექსტში მაგრამ ფეოდალების პარპაშის აღკვეთა და ყველა მოიყვანა ჭკუაზე, დღეს ჩვენ გვაქვს საქმე ახალ ქართულ ფეოდალიზმთან, ჩვენი ამოცანაა რომ ფეოდალების მიერ საქართველოს დატაცება ნაკუწ-ნაკუწ, სამინისტროებად, გუბერნიებად, მხარეებად, კუთხეებად, ავტონომიებად, ეს უნდა მორჩეს, საქართველო არის ერთიანი და მთლიანი. (2004).

ინაუგურაციისდროინდელ სულისკვეთებას სააკაშვილი შემდგომშიც ინარჩუნებს. 2004 წლის 26 მაისს, საზეიმო აღლუმზე სააკაშვილი კვლავაც საუბრობს კორუფციასთან ბრძოლაზე, არმიის ჩამოყალიბებაზე, გმირობაზე, ტერიტორიულ მთლიანობაზე, საერთაშორისო წარმატებებზე და ევროპაში ინტეგრაციაზე. ის ხაზს უსვამს, რომ აჭარიდან ასლან აბაშიძის განდევნით ცენტრალურმა ხელისუფლებამ იქ კონტროლი აღადგინა და ეს არის ნაბიჯი საქართველოს გამთლიანებისკენ. “ძალა ერთობაშია” – იმეორებს იგი რამდენჯერმე და ამას ქართველი ერის დევიზად აცხადებს. იგი უარყოფს იმას, რომ საქართველო დამპყრობლის (რუსეთის იმპერიის) ძალით და ინიციატივით შეიქმნა. ერი უნივერსალური და გამაერთიანებელია და სააკაშვილის აზრით, იგი

პარტიკულარიზმისა და განსხვავებების გვერდზე გადადებით შეიქმნა: “საქართველო შეიქმნა, როდესაც საქართველოს სხვადასხვა კუთხის წინამძღოლებმა საქართველო დააყენეს საკუთარ თავზე მაღლა, მათ გვერდზე გადადეს საკუთარი ეგოიზმი, საკუთარი ინტერესი, საკუთარი ძალაუფლებისადმი ლტოლვა და ჩვენ გვაქვს მძლავრი, მარადი მშვიდობიანი გზით შექმნილი ერთობა, ძალა ერთობაშია.” ამავე გამოსვლაში იგი თავიანთ ენებზე მიმართავს აფხაზებს და ოსებს, განსხვავებულებს, რომლებიც ერთიან ქართულ ერში და სახელმწიფოში უნდა შემომტკიცდნენ. თავის მხრივ, ეს სახელმწიფო უნდა გახდეს საამაყო და მოიპოვოს დიდება: “საქართველოს დღეს ხელახლა გაუჩნდა შანსი, ისე როგორც არასდროს გახდეს დიდი სახელმწიფო, როგორც ის ოდესღაც იყო, საქართველო შეიძლება გახდეს სახელმწიფო, რომელშიც ჩვენი შვილები იამაყებენ თავისი წარმომავლობით, მოქალაქეობით, საკუთარი პასპორტებით, სახელმწიფო, რომელიც თავისი მეზობლების და მეგობრების აღტაცების და პატივისცემის ობიექტად იქცევა.”

ამასთან, სააკაშვილის დისკურსი მკვეთრად ანტიიმპერიალისტური (ანტირუსული), მილიტარისტური და მუქარით აღსავსე ხდება. 2004 წელს, ეროვნული აკადემიის ოფიცერთა გამოშვებაზე სიტყვით გამოსვლისას იგი იმუქრება, რომ საქართველო სასტიკად გაუსწორდება და გაანადგურებს მტრებს, რომლებიც საქართველოში სისხლის დასაღვრელად ან საქართველოს დამოუკიდებელი კურსისა და განვითარების ხელშესაშლელად შემოდიან. “დაუნდობლად გავანადგურებთ ყველას, ვინც შემოვა საქართველოში მახვილით და იარაღით... ჩვენი მტერი არის ის გარე ძალა, რომელიც შეიძლება შემოვიდეს საქართველოში, რათა შეაჩეროს საქართველოს ინტეგრაცია ნატოში, რათა შეაჩეროს საქართველოდან უცხო ჯარების გაყვანა, რათა შეაჩეროს საქართველოს ეკონომიკური პროგრესი...” მტერი არის რუსეთი, იმპერია, რომელიც მოწადინებულია, ხელი შეუშალოს საქართველოს დამოუკიდებლობას და მის ინტეგრაციას “ევროპულ ოჯახში”, საქართველო კი მზადაა ამ იმპერიალისტურ ძალას და აგრესიას იარაღით დახვდეს. სააკაშვილი ასახელებს სხვადასხვა ერებს, რომლებიც რუსეთს/საბჭოთა კავშირს წინააღმდეგობას უწევდნენ (ფინელებს, უნგრელებს, ბალტიის ქვეყნებს, ავღანელებს...) და ამბობს, რომ საქართველო ამ მხრივ არავისზე ნაკლები არ არის. “...ჩვენც გავხდით ევროპული ოჯახის სრულუფლებიანი წევრი, ჩვენი ოჯახები იცხოვრებენ კარგად, ჩვენც აღარ ვართ ვასალები, ჩვენც აღარ ვეკითხებით

რომელიმე სამმართველოს უფროსის მოადგილეს სადმე უცხო ქვეყანაში როგორ ვიცხოვროთ და როგორ მოვაწყოთ ჩვენი ცხოვრება, აი ამისთვის უნდათ საქართველოს დასჯა...” ამიტომ “ყოველი კაპიკი ზედმეტი რომელიც შემოვა, უნდა წავიდეს თავდაცვაზე” და “თითოეული ქართული ოჯახი უნდა გახდეს თავდაცვის შტაბი.”

ანტირუსული დისკურსის პარალელურად სააკაშვილი მჭიდრო კავშირებს ამყარებს ამერიკის შეერთებულ შტატებთან და ქართულ სახელმწიფოს და არმიას “ტერორიზმთან ბრძოლის” ეგიდით მიმდინარე აშშ-ს იმპერიალისტურ პროექტებში რთავს. ჯერ კიდევ 2004 წლის 26 მაისს, სააკაშვილი საუბრობს იმაზე, რომ საქართველო ტერორიზმთან ბრძოლაში აშშ-ს საერთაშორისო მოკავშირეა და ქართული კონტინგენტი იბრძოლებს ერაყში. 2005 წლის მაისში საქართველოში ამერიკის პრეზიდენტი ჯორჯ ბუში ჩამოვიდა. მას საზეიმო დახვედრა მოუწევს. სააკაშვილისა და ბუშის ერთობლივ პრესკონფერენციაზე სააკაშვილი საუბრობს იმაზე, რომ ვარდების რევოლუციის შემდეგ საქართველოს ყველაზე ახლო მეგობარი და დამხმარე შეერთებული შტატებია, საქართველოს და აშშ-ს პარტნიორობა მნიშვნელოვანია, რადგან “აქ ლაპარაკია თავისუფლებების გაზიარებაზე, დემოკრატიის პრინციპების გაზიარებაზე და ღირებულებების დამკვიდრებაზე.” სააკაშვილის თქმით, სწორედ დემოკრატიისა და ამ ღირებულებების დამკვიდრებისთვის იბრძვიან ერაყში ქართველი ჯარისკაცები. 2006 წლის 26 მაისს კი სააკაშვილი ულოცავს ქართველ ჯარისკაცებს და ოფიცრებს, რომლებმაც ამერიკული სამთავრობო ჯილდოები მიიღეს. მისი თქმით, ეს საამაყოა და ქართველების ტრადიციაა, რომ თავისუფლებისთვის ბრძოლაში თავი მთელ მსოფლიოში გამოიჩინონ. ქართული ჯარის შეკავშირება აშშ-სთან და ერაყში ბრძოლით სიამაყე ერთგვარად ეწინააღმდეგება სააკაშვილისვე (2005) განცხადებას, რომ ქართული არმია არავის ემუქრება, გარდა იმისა, “ვინც მზად არის ხელი აღმართოს საქართველოს თავისუფლებაზე, საქართველოს მოქალაქეთა უსაფრთხოებაზე, გარდა იმ ხალხისა, ვისაც უნდა საქართველოს არეულობა, საქართველოს დამოუკიდებლობისთვის წერტილის დასმა.”

ამდენად, აშშ საქართველოს მთავარ დამხმარედ/დამცველად არის მოაზრებული, სანაცვლოდ კი საქართველო “თავს გამოიჩენს” და აშშ-ს ომებში თავის ჯარს ახმარს. ამავდროულად, საქართველოსთვის კიდევ ერთ მნიშვნელოვან ქვეყნად სახელდება

ისრაელი, სადაც 2004 წელს მიხეილ სააკაშვილი და ქართული დელეგაცია ოფიციალური ვიზიტით ჩავიდნენ. სააკაშვილის თქმით, ისრაელი საქართველოსთვის მნიშვნელოვანია იმით, რომ ის არის “ძალიან ბევრ საკითხში შთაგონების, ძალიან ბევრი საინტერესო გამოცდილების და ისტორიული პარალელების გავლების ძალიან მნიშვნელოვანი წყარო.” სააკაშვილი აცხადებს, რომ მას დასაფასებლად და მნიშვნელოვნად მიაჩნია სიონისტური მოძრაობის ერთ-ერთი ლიდერის, ისრაელის სახელმწიფოს დამფუძნებლისა და პრემიერმინისტრის, დავიდ ბენ-გურიონის მოღვაწეობა. სააკაშვილის თქმით, ეს სახელმწიფო მოხელე გამორჩეულია იმით, რომ მან ნულიდან შექმნა ძლიერი და ანგარიშგასაწევი სახელმწიფო. გარდა ამისა, ისრაელი სააკაშვილისთვის არის კარგი მაგალითი იმისა, თუ როგორ შეიძლება შედგეს ერის/სახელმწიფოს მოდერნული, უნივერსალისტური პროექტი; პროექტი, რომელიც დასავლურ ლიბერალურ დემოკრატიას და პოლიტიკური პლურალიზმის პრინციპს წარმატებით ახორციელებს, მაგრამ ამავდროულად უქვემდებარებს ამას საერთო ეროვნულ ინტერესებს და კონსენსუსს, “როდესაც ერს ყველაზე მეტად ჭირდება ერთ მუშტად შეკვრა სახელმწიფოს და ერის, იმისათვის რომ დაიცვას მისი სასიცოცხლო ინტერესები. ისრაელის მაგალითი ნათლად ადასტურებს რომ დემოკრატია და პლურალიზმი და ასევე ეროვნული ინტერესების დაცვა სხვადასხვა ამბები კი არ არის, არამედ სრულიად თავსებადი...” ამ ასპექტებში ისრაელი ქართველი ერისა და სახელმწიფოსთვის მისაბამ მაგალითად სახელდება. ქართული სახელმწიფო უნდა აშენდეს ნულიდან, ისევე როგორც ისრაელი და ის უნდა გაძლიერდეს, გაერთიანდეს და მილიტარიზდეს მტერთან საბრძოლველად და “ეროვნული ინტერესების” დასაცავად.

ეროვნული გმირობისა და პატრიოტიზმის თემის გააქტიურების მაგალითია 2005 წელს 1920-იან წლებში საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ აჯანყებული ქაქუცა ჩოლოყაშვილის გადმოსვენება და დაკრძალვის ცერემონიალი. სააკაშვილი თავის საჯარო გამოსვლაში ასახელებს სხვა ეროვნულ გმირებს, მაგალითად, მარიამ დედოფალს, ილია ჭავჭავაძეს, კათალიკოს-პატრიარქ ამბროსი ხელაიას. აქვე ახსენებს ანტიგმირ სერგო ორჯონიკიძეს, რომელიც საქართველოს საბჭოთა ოკუპაციას ხელმძღვანელობდა. გმირები და ანტიგმირები, ბუნებრივია, ერთმანეთს უპირისპირდება და სწორედ გმირების ძალა არის საქართველოს გადარჩენისა და გამარჯვების წინაპირობა. თანამედროვე პირობებში საქართველოს ძალა და მნიშვნელობა მის სახელმწიფოებრიობაში

გამოიხატება. სააკაშვილი განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებს სახელმწიფო სიმბოლოების (დროშის, ჰიმნის...) პატივისცემას, აგრეთვე ამბობს, რომ თანამედროვე “ორჯონიკიძეები” ვეღარ გაიმარჯვებენ, რადგან “ქაქუცას დროს საქართველო არ იყო სახელმწიფო... დღეს საქართველო არის სახელმწიფო.”

საკაშვილის აღნიშნული ანტირუსული რიტორიკა, მუქარა, მილიტარიზაცია, ეროვნული გმირების წინწამოწევა, აშშ-სთან მოკავშირეობა და ევროპისკენ დაჟინებული სწრაფვა წინ უძღოდა 2008 აგვისტოში რუსეთ-საქართველოს ომს. ამ ნაშრომის მიზანი, ბუნებრივია, არ არის ომის მიზეზების ან ბრალეულობის ძიება თუ მტკიცება, არამედ ისევ და ისევ, იმ დისკურსის ანალიზი, რომელსაც სააკაშვილი ომის დღეებში ავითარებდა და რომელიც ებმის წინა დისკურსს და მოვლენებს. ომის ბოლო დღეებში სატელევიზიო გამოსვლაში, აგრეთვე უშიშროების საბჭოს სხდომაზე სააკაშვილი, ბუნებრივია, საუბრობს იმაზე, რომ რუსეთის მხრიდან ეს არის იმპერიალისტური ომი, რომელიც მიზნად ისახავს საქართველოს რეალური დამოუკიდებლობის მოსპობას, მისი პოლიტიკური კურსის შეცვლას ან შესაძლოა საქართველოს სახელმწიფოს გაუქმებასაც. რა მდგომარეობაშია ამ დროს არმია, რომელსაც სააკაშვილი წლების განმავლობაში აშენებდა და აძლიერებდა, რომლისთვისაც იზრდებოდა სამხედრო ბიუჯეტი? სააკაშვილი აღნიშნავს, რომ მათ ნამდვილი გმირობა გამოიჩინეს და თორმეტჯერ მეტი წინააღმდეგობა გასწიეს, ვიდრე მტერი ელოდა. თუმცა ეს წინააღმდეგობაც არ არის საკმარისი თავის დასაცავად, ამიტომ სააკაშვილს უწევს, რომ ეროვნულ სოლიდარობას და საერთაშორისო მხარდაჭერას დაეყრდნოს. ჩვენ ვხედავთ, რომ წინააღმდეგობის ლოკუსი გადანაიცვლებს ხალხში, რომელიც დიდ მიტინგებს აწყობს და ევროპელ სახელმწიფო ლიდერებში, რომლებიც საქართველოში ჩამოვიდნენ. სააკაშვილის თქმით, “ბარბაროსი აგრესორების” გეგმა ჩაიშალა, რადგან ქართული სახელმწიფო “არ ჩამოიშალა”, ხალხი ჩვეულებრივად აგრძელებდა ცხოვრებას და მუშაობას და აგრეთვე, გაიმართა “უზარმაზარი მიტინგი, ყველაზე დიდი მიტინგი, რომელიც ჩვენ გვქონია ბოლო მრავალი წლის განმავლობაში თბილისის ცენტრში”; მეორე მხრივ კი, “ყველაზე უფრო დიდი უსიამოვნება რაც შეიძლება მოწინააღმდეგეს ენახა”, არის ის, რომ საქართველოში ჩამოვიდნენ საფრანგეთის (იმ პერიოდში ევროკავშირის თავმჯდომარე) პრეზიდენტი და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნების ლიდერები. სააკაშვილი მოუწოდებს ხალხს კიდევ

უფრო მეტი სოლიდარობისკენ და დასავლური მხარდაჭერის მოხმობასთან ერთად გამოხატავს უკმაყოფილებასაც დასავლელი ლიდერების მიმართ, რომლებმაც არ დაუჯერეს მას თავიდან, როცა იგი რუსეთიდან მომავალი საფრთხის შესახებ ეუბნებოდა.

რომ შევაჯამოთ, სააკაშვილის დისკურსი ერთი მხრივ, მკვეთრად ანტიიმპერიალისტურია რუსეთთან მიმართებაში, თუმცა მეორე მხრივ, აქ იკვეთება პროდასავლური ნაციონალიზმის დომინაციის პერიოდი. სააკაშვილი აქტიურად თანამშრომლობს აშშ-სთან და მხარს უჭერს მის იმპერიალისტურ პროექტებს, აგრეთვე, ამტკიცებს, რომ საქართველო არის ევროპული ცივილიზაციის ნაწილი და საქართველო არის ევროპა. გარდა რუსეთის/საბჭოთა კავშირისგან დისტანცირებისა, აგრეთვე შეიძლება საინტერესო იყოს, რომ თუ საქართველო ევროპა/დასავლეთია და ეს სიამაყის საგანია, ეს ასევე გულისხმობს არადასავლელებისა თუ საკუთარი “არადასავლური” ნაწილის ორიენტალიზაციაზე თანხმობას. ისრაელი, რომელიც ასევე იმსახურებს სააკაშვილის მოწონებას, არ არის გეოგრაფიულად დასავლეთი, თუმცა პოლიტიკურად და კულტურულად მაინც დასავლეთის ნაწილად ან მის მოკავშირედ პოზიციონირებს და მოიაზრება, მისი მტრები კი “ველური” აღმოსავლელები არიან. სააკაშვილის ნაციონალიზმი საკმაოდ კომპლექსურია, რადგან შეიარაღება და მილიტარიზაცია ერთი მხრივ გვევლინება რეაქციად რუსეთის აგრესიასა და ტერიტორიული მთლიანობის რღვევაზე, ხოლო მეორე მხრივ უშუალოდ ემსახურება აშშ-ს ინტერესებს. გარკვეულწილად ჩანს კორუფციისა და სიღარიბის ასევე არადასავლური, “ჩამორჩენილი” კულტურის მახასიათებლებად განხილვის ტენდენციაც. ამიტომ კორუფციას და სიღარიბეს დაუპირისპირდება ლიბერალური კანონის უზენაესობა, რაც ასევე გახსნის სივრცეს ინვესტიციებისთვის. აქ განვითარების მაჩვენებელი არა უთანასწორობის რეალური აღმოფხვრა, არამედ კარგი საინვესტიციო გარემო და “ბიზნესის კეთების სიმარტივე” ხდება. სააკაშვილისთვის ერის ყველაზე მნიშვნელოვანი მიღწევა და გამოხატულება არის სახელმწიფო, სახელმწიფო სიმბოლოები და ინსტიტუტები განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს და სწორედ სახელმწიფომ უნდა გააერთიანოს სხვადასხვა ეთნიკური და სხვადასხვა ინტერესების მქონე ჯგუფები; სახელმწიფო აწარმოებს ერის საერთო, უნივერსალურ ინტერესებს. რაც შეეხება ჰეგემონურ მასკულინობას, ის განსხეულდება პატრიოტიზმით, ჯარში

მსახურებისთვის მზად ყოფნით, “მხედრული სულით”, ეროვნული გმირობით და თავგანწირვისთვის მზაობით. თუ მოცემულ მასალებს დავეყრდნობით, ქართველი კაცის იდეალს სწორედ ეს უკანასკნელი ჩამონათვალი ქმნის.

3.4. კახა ბენდუქიძე

მიხეილ სააკაშვილის დისკურსს ავსებს ბიზნესმენი კახა ბენდუქიძე, რომელიც მის მთავრობაში ეკონომიკური რეფორმების კუთხით ერთ-ერთ წამყვან ფიგურას წარმოადგენდა. იგი 2004-2008 წლებში იყო ჯერ ეკონომიკის მინისტრი, შემდეგ რეფორმების კოორდინაციის მინისტრი. 2009 წელს მან დატოვა მთავრობა და მუშაობას განაგრძობდა თავის დაფუძნებულ თავისუფალ უნივერსიტეტსა და აგრარულ უნივერსიტეტში. რა იდეები ჰქონდა ბენდუქიძეს ერის ეკონომიკური და პოლიტიკური მოწყობის, აგრეთვე მასკულინური სუბიექტურობის შესახებ? ეს თვალსაჩინო ხდება 2010 წელს ყოველკვირეულ გამოცემა “ტაბულაში” გამოქვეყნებული ბლოგებიდან.

კახა ბენდუქიძის დისკურსი მკვეთრად ანტისაბჭოური და ანტირუსულია. ბლოგებში იგი ხშირად საუბრობს საბჭოთა კავშირის მემკვიდრეობასა და რუსეთზე, როგორც მავნებელ და მტრულ მოვლენებზე. მაგალითად, ერთ-ერთ ბლოგში “საბჭოთა გავლენა საქართველოს ეკონომიკაზე” იგი აღწერს ისეთ მოვლენას, როგორცაა “საბჭოთა აზროვნება”, რომელიც მისი აზრით, მცდარი, აბსურდული და ირაციონალურია. “საბჭოთა აზროვნების” თვალსაჩინო ნიმუშად მას მოჰყავს ერთ-ერთი ქართული ქარხანა – ე.წ. “გეგმიურად წამგებიანი საწარმო”, რომელიც დასავლეთში დაფუძნებული ბიზნეს-მაგნატისთვის გაუგებარი აღმოჩნდა. ბენდუქიძის თქმით, საბჭოთა მემკვიდრეობის სიაში ბევრი ასეთი უკულმართი რამ გვაქვს, მათ შორისაა “ქართული ტრადიციებიც” და სამინისტროებიც. ბენდუქიძე მატერიალურ საგნებსაც ეხება: “აქაც ბევრია საბჭოთა - სტალინის ძეგლი, ნამგალი და ურო საზოგადოებრივ შენობებზე, საქართველოს რკინიგზაზე მანძილების ათვლა მოსკოვის ცენტრიდან და მრავალი სხვა...” გარდა იმისა, რომ “საბჭოთა აზროვნება” მცდარი და აბსურდულია, ის ქართველებისთვის თავს მოხვეულადაც მიიჩნევა, ამიტომ ამ დისკურსში გამორკვევა და ავტონომიურობა საბჭოთა კავშირის მემკვიდრეობისგან დისტანცირებით მიიღწევა.

აგრეთვე ანტიიმპერიალისტურია ბენდუქიძის მიერ “ნამდვილი” ქართული ტრადიციების ძიება და მისი გარჩევის სურვილი რუსეთის იმპერიის/საბჭოთა კავშირის პერიოდში შექმნილის/თავსმოხვეულისგან.

ბენდუქიძის დისკურსში ნაციონალიზმი და ნაციონალური ბრძოლა მისივე განსაზღვრულ ეკონომიკურ სიკეთეს (საბაზრო ეკონომიკა) და ეკონომიკურ ბოროტებას (გეგმიური ეკონომიკა, სოციალიზმი) ებმის. მაგალითად, ერთ-ერთ ბლოგში იგი სოციალიზმს სენს უწოდებს და მისი თქმით, ის განვითარებადი ქვეყნების გაღარიბებაში გადამწყვეტ როლს ასრულებს, სხვაგან კი სიკეთისა და ბოროტების პირდაპირ დიქტომიებს გვთავაზობს: “მინდა მოგიყვებო ისტორია, თუ როგორ მოისპო მონეტარული თავისუფლება საქართველოში. ეს იყო რუსეთის ბრძოლა საქართველოსთან, სახელმწიფო სექტორის ბრძოლა კერძოსთან, შეზღუდვებისა და იძულების ბრძოლა თავისუფლებასთან.” შესაბამისად, რუსეთი და სახელმწიფო სექტორი ბოროტებაა, საქართველო და კერძო სექტორი კი სიკეთე. ერთ სხვა ბლოგში ბენდუქიძე საქართველოს ეკონომიკური პოლიტიკის აგებას მტრის (რუსეთის) სურვილის საპირისპიროდ გვთავაზობს, რაც რიტორიკულად ასე გამოიხატება: “ჩვენს მტერს უნდა, რომ ჩვენ მეტი ფული ვხარჯოთ, გადასახადები გავზარდოთ, ვალები ავიღოთ. რა ვქნათ?”

ბენდუქიძე საუბრობს ოკუპაციის 200 წელზე, რომელშიც რუსეთის იმპერიას საბჭოთა კავშირი ანაცვლებს, შემდეგ კი ისევ რუსეთი, რომელზეც ტელეგრაფმა “აქცენტებში” ბენდუქიძემ განაცხადა, რომ ის “არის იმპერიული სახელმწიფო და საქართველოს მიმართ გააჩნია ძალიან მკაფიო ინტერესები.” გარდა ამისა, მისი თქმით, რუსეთის სახელმწიფო არ არის დემოკრატიული და საკუთარი ხალხის ნებას არაფრად აგდებს, რაც მასთან ურთიერთობას ართულებს. რუსეთის სახელმწიფო არასანდო სავაჭრო პარტნიორია და ვაჭრობას მუდამ პოლიტიკურ ინტერესებს უქვემდებარებს. შესაბამისად, რუსეთს შეუძლია, რომ ეკონომიკური ზიანი მიაყენოს სხვა სახელმწიფოებს და მწარმოებლებს, ამიტომ ის ერთი მხრივ საშიშია, თუმცა მეორე მხრივ, სასაცილო და აბსურდულია. ამის საილუსტრაციოდ ბენდუქიძეს მოჰყავს “სასაცილო შემთხვევები”, როდესაც რუსეთმა გარკვეული პერიოდის განმავლობაში

გერმანული ავტომობილებისა და შვეიცარიული საათების იმპორტი აკრძალა, რადგან ისინი საფრთხის შემცველად შეაფასა.

როგორ ფიგურირებს ერისა და მასკულიზაციის იდეები ბენდუქიძის დისკურსში? გადაცემა “აქცენტებში”, სააკაშვილის მსგავსად, სამაგალითო ქვეყნად ისიც ისრაელს ასახელებს. საინტერესოა, რომ ბენდუქიძე ისრაელს სამოქალაქო ნაციონალიზმის სავანედ უფრო წარმოადგენს, ვიდრე ერთი ეთნოსის გაერთიანებად: ისრაელის სახელმწიფო ემიგრანტებმა, სხვადასხვა ქვეყნებიდან ჩასულმა ებრაელებმა შექმნეს. მათ შორის არსებობს კონსენსუსი, რომ ისინი გარშემორტყმული არიან მტრებით და ყველაფერი უნდა გააკეთონ იმისთვის, რათა არ განადგურდნენ, თუმცა ამავდროულად ერთგულნი არიან დასავლური პოლიტიკური ღირებულებებისა – აქვთ დემოკრატია და “გაცხოველებელი” ვაჭრობა “მტერ” მეზობელ სახელმწიფოებთან. ბენდუქიძე გულისხმობს, რომ სასურველია საქართველოს ანალოგიური დამოკიდებულება ჰქონდეს თავის მეზობელ/მტერ რუსეთთან. საერთო ჯამში, ისრაელის მისაზამ ქვეყნად დასახელება მიანიშნებს იმაზე, რომ ბენდუქიძისთვის მისაღები ნაციონალიზმი და ერი-სახელმწიფო ხასიათდება მტრის აქტიური წარმოებით, მტრულ გარემოში ცხოვრებასთან შეგუებით, მილიტარიზმით, რომელიც შერწყმულია დასავლური ტიპის პოლიტეკონომიკურ სისტემასთან. ამ მხრივ, ბენდუქიძისა და სააკაშვილის ხედვები სრულ თანხვედრაშია და ბენდუქიძე მხარს უჭერს ნაციონალიზმისა და ჰეგემონური მასკულიზაციის სააკაშვილისეულ პროექტებს.

მაგრამ ქართველი ერისა და ერი-სახელმწიფოს პროექტს ბენდუქიძე ეკონომიკურ ასპექტებსაც ამატებს. ერის/სახელმწიფოს შედგენის საფუძველი უნდა გახდეს ეკონომიკური თანაცხოვრება – ვაჭრობა და გაცვლა. ბენდუქიძე ახსენებს გლობალურ ვაჭრობას, გლობალიზაციას, თუმცა მისი თქმით, ქართველებს “შიდა გლობალიზაცია” და ერთმანეთთან ვაჭრობის სწავლა სჭირდებათ. “ოთხი მილიონი ქართველი თავისი ბურჟუაზიული ინტერესებით დაუკავშირდება ერთმანეთს... ასჯერ იფიქრებს თითოეული, სანამ სხვას გაემიჯნება ან გადაემტერება – მაშინ გაუყიდავი რძე აეჭრება და თივა ჩაუწვება.” ბენდუქიძის მიხედვით, ერს შეაკავშირებს არა იმდენად საერთო ენა, კულტურა თუ ნათესაური კავშირი, არამედ ეკონომიკური ინტერესები და რაციონალური გათვლები. აქედან გამომდინარე, ერის სიმტკიცე და მთლიანობა კერძო

ინტერესებს უფრო დაეფუძნება, ვიდრე სოლიდარობის განცდასა თუ სურვილს. გათვლისა და დათვლის საკითხს ეხება ბენდუქიძე ერთ-ერთ სხვა ბლოგშიც. მისი თქმით, საქართველო და ქართველი ერი ზედაპირულია და წარუმატებელია, რადგან აქ არ იციან გათვლა/დათვლა, კალკულატორი არაპოპულარული ნივთია და ხარჯ-სარგებლის ანალიზის კეთების ნაცვლად არჩევანის გაკეთებისას გადამწყვეტი სხვა, “ზედაპირული” კრიტერიუმებია. ბენდუქიძე მოუწოდებს ქართველებს, რომ შეიცვალონ და კალკულატორი აიღონ. აქვე ჩანს, რომ ერის მთავარ სუბიექტად იგი კაცებს მიიჩნევს ან ერს აიგივებს კაცებთან და შესაბამისად იწუნებს ქართულ მასკულინობას: “მიმტკიცებენ, საქართველოში მამაკაცმა რომ კალკულატორი იხმაროს, სირცხვილია. ანუ იარაღი - კარგია. სიგარეტი - მოსულა, კალკულატორი - სამარცხვინოა. სრიალი მოსულა, ჩაღრმავება - არა.”

სამაგალითო ქართველი კაცი დავით აღმაშენებელია. აქ ბენდუქიძე მხარს უბამს სააკაშვილს, რომლისთვის დავით აღმაშენებელი ასევე მისაბამი მაგალითია, თუმცა ბენდუქიძე სცდება მილიტარიზმის, ეროვნული გმირობისა და ქვეყნის გაერთიანების დისკურსს და აღმაშენებლის პიროვნებისა თუ პოლიტიკის სხვა ასპექტებსაც ეხება. ბენდუქიძე მის ისტორიას გვიყვება, როგორც “ერთი ქუთაისელი ბიჭის ისტორიას”, რომელსაც მამამ “საგვარეულო ბიზნესი” (სამეფო) გადასცა სამართავად. ბენდუქიძე ცდილობს ყურადღება გაამახვილოს იმაზე, რომ თანამედროვე სტანდარტებით დავით აღმაშენებელი ქართველებისთვის სრულიად მიუღებელი ქართველი/კაცი/მმართველი იქნებოდა: მას ჰყავდა არაქართველი წინაპრები და ცოლები, ურჯულო ძმაკაცები (ყივჩაღები), რომლების საქართველოში ჩამოყვანაც უნდოდა, ცუდი ურთიერთობა ჰქონდა ეკლესიასთან – “თავის ბიზნესს უფრო მაღლა აყენებდა”; გარდა ამისა, ქართველებს მაღალ გადასახადებს უწესებდა და უცხოელებს დაბალს. ამგვარად ბენდუქიძე ცდილობს თანამედროვე ნეოლიბერალიზმი და კულტურული ლიბერალიზმი, აგრეთვე თანამედროვე მმართველებიც (მიხეილ სააკაშვილი, “ნაციონალური მოძრაობა”...), დავით აღმაშენებლის პიროვნებასა და პოლიტიკასთან დააკავშიროს. ბიზნესის/ქვეყნის კარგად სამართავად ეს პირობებია საჭირო და არა ის, რასაც კონსერვატორი ქართველები და ოპოზიცია მიიჩნევენ საჭიროდ. “რა უნდა თქვას თბილისელმა, ქართული ჯიშისა და ჯილაგის მაქებარმა კაცმა, შევარდნაძის დროს ხაზინიდან მოპარული ფულით კაცურად რომ ქეიფობს და საქართველოს

სადღეგრძელოს განსხვავებული სასმისით სვამს, ახლა კი სოროსისტებმა და ლიბერასტებმა სამშობლო გაუყიდეს, სამსახური დაუკარგეს და ქართველობას ართმევენ?” ასე აღიწერება ის კატეგორია, რომელიც “დავით აღმაშენებლის” ლიბერალურ და ნეოლიბერალურ საქართველოს უპირისპირდება. სავარაუდოდ იგივე კატეგორია საუბრობს ქართველობის უპირატესობაზე და დასცინის დასავლურ კულტურას. ბენდუქიძე ამგვარი ქართველი კაცების საილუსტრაციოდ წარმოგვიდგენს პაპუასების წარმოსახვით საუბარს, სადაც პაპუასები ასკვნიან, რომ თეთრკანიანები “არ არიან ადამიანები... ველურები არიან, კაცობა არ ესმით, ნათესაობა არ ესმით, ჭამა არ ესმით!”, რადგან ისინი მათ კანიბალურ და სხვა ტრადიციებს არ იზიარებენ. ნათელია ბენდუქიძის მოსაზრება, რომ სინამდვილეში ქართველები (ისევე როგორც პაპუასები) არიან ველურები და არა დასავლელი თეთრკანიანები, განვითარებისთვის ქართველებმა უნდა ისწავლონ დასავლელებისგან და, რა თქმა უნდა, არა პირიქით.

შესაბამისად, ვხედავთ, რომ ბენდუქიძის დისკურსში ერისა და მასკულინობის აგება ხდება პროდასავლური, ლიბერალური და ნეოლიბერალური ღირებულებების შესაბამისად, იქნება ეს ვაჭრობისა და თვლის სწავლა, მოგებაზე ორიენტირება, ტოლერანტობა თუ დასავლური კულტურის უპირატესობის აღიარება. ბენდუქიძე უარყოფს საბჭოთა კავშირს და რუსეთს, მაგრამ მიესალმება დასავლეთს ლიბერალიზმის სახით. ბენდუქიძის დისკურსში პროდასავლური ნაციონალიზმი უფრო მეტადაც კი არის გამოკვეთილი, ვიდრე სააკაშვილის დისკურსში, რადგან ბენდუქიძე პოლიტეკონომიკურ წესრიგს და კულტურულ ღირებულებებს მეტ ყურადღებას უთმობს, ვიდრე ტერიტორიულ მთლიანობას და სამხედრო აგრესიას. ბენდუქიძისთვის საბჭოთა კავშირი და რუსეთი ირაციონალური, აბსურდული, სასაცილო და “წამგებიანია”, დასავლური ღირებულებები კი უკავშირდება ქვეყნის/ერის ძლიერებას, სიმტკიცეს და განვითარებას.

3.5. ბიძინა ივანიშვილი და გიორგი მარგველაშვილი

ბიძინა ივანიშვილმა, ბიზნესმენმა, რომელიც იქამდე საჯაროდ გამოჩენას ერიდებოდა, 2011 წლის 7 ოქტომბერს პოლიტიკაში მოსვლის შესახებ სპეციალური განცხადება

გააკეთა, 2012 წელს მან ჩამოაყალიბა კოალიცია სხვადასხვა პოლიტიკურ პარტიებთან ერთად და 2012 წლის 21 მარტს ოფიციალურად დაარსდა “ქართული ოცნება – დემოკრატიული საქართველო.” 2012 წლის ოქტომბერში, ე.წ. ციხის სკანდალის შემდეგ კოალიციამ საპარლამენტო არჩევნებში გაიმარჯვა და სააკაშვილის მთავრობა შეცვალა. ბიძინა ივანიშვილმა პარტიული ბრძოლა თავიდანვე სწორედ ამ მიზნით დაიწყო. რა პრეტენზიები ჰქონდა მას სააკაშვილის პოლიტიკასთან? ამას იგი 2011 წელს გამოქვეყნებულ ორ წერილში აყალიბებს. მისი თქმით, სააკაშვილი არის ავტორიტარული მმართველი, რომელმაც ძალაუფლების ცენტრალიზაცია და მონოპოლიზაცია მოახდინა, რომელმაც კონსტიტუცია საკუთარ თავზე მოირგო და ძალაუფლების უვადოდ შენარჩუნება სურს. ივანიშვილის თქმით, სააკაშვილი ქვეყანას მართავს ძალადობით და სიცრუით. ივანიშვილი ხაზს უსვამს სახელმწიფო ინსტიტუტების ძალადობას ბიზნესზე, რის შედეგადაც “საქართველოში, პრაქტიკულად, თავისუფალი ბიზნესი აღარ არსებობს”, აგრეთვე მოქალაქეების დარბევებს და დაჭერებს; მეორე მხრივ, ის სააკაშვილს ადანაშაულებს საინფორმაციო საშუალებებით “სიცრუის მანქანის” შექმნაში.

რა არის ივანიშვილის პროგრამა, რომელიც მთავრობაში მოსვლის შემდეგ უნდა განახორციელოს? იგი აცხადებს, რომ შეიმუშავებს მართვის უფრო დემოკრატიულ მოდელს, აღმოფხვრის ელიტურ კორუფციას, შექმნის დამოუკიდებელ სასამართლოს და კარგ საინვესტიციო გარემოს. დღის წესრიგში რჩება ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენა, აშშ-სთან მოკავშირეობა და ევროკავშირში ინტეგრაცია, თუმცა ამას ემატება რუსეთთან ურთიერთობის დალაგება. რეალურად, ივანიშვილი სააკაშვილს ედავება არა პროდასავლური, ლიბერალური და ნეოლიბერალური პოლიტიკის გამო, არამედ იმის გამო, რომ ეს პოლიტიკა სინამდვილეში საკმარისად დასავლური და ნეოლიბერალური არ არის. პრობლემაა ის, რომ სახელმწიფო ზედმეტად ძალადობრივი გახდა და ზედმეტად ერევა სამოქალაქო საზოგადოებისა და ბიზნესის ცხოვრებაში. ამის ნაცვლად, სახელმწიფო უნდა უზრუნველყოფდეს წესრიგს და მშვიდ გარემოს, კორუფციის არარსებობას და კანონის უზენაესობას დამოუკიდებელი სასამართლოს სახით. სწორედ ეს შექმნის კარგ საინვესტიციო გარემოს. “საქართველოში რეალურად შეიქმნება საიმედო პოლიტიკური და ეკონომიკური გარემო. მოგეხსენებათ, რომ სწორედ დღევანდელი მდგომარეობის გამო არც ერთი სერიოზული კომპანია არც კი

განიხილავს საქართველოში ინვესტირების საკითხს.” ერთი, რაც ივანიშვილის პროგრამას სააკაშვილის პოლიტიკისგან მკვეთრად განასხვავებს, არის რუსეთთან ურთიერთობის დალაგება. საბოლოო ჯამში, ივანიშვილის პროგრამა გულისხმობს იმას, რომ სახელმწიფო უნდა გახდეს ნაკლებად აგრესიული საშინაო და საგარეო პოლიტიკაშიც, აგრეთვე არის მინიშნებები ძალაუფლების დეცენტრალიზაციაზე, თუმცა ეკონომიკური პოლიტიკის არსი უცვლელი რჩება. ამ პროგრამასთან შესაბამისობაში მოდის ივანიშვილის შემდგომი განცხადებაც, რომ “აუცილებელია პირველყოვლისა შეიცვალოს პოლიტიკური გარემო ქვეყანაში, შეიცვალოს ზოგადად პოლიტიკოსის და პოლიტიკის არსის და დანიშნულების გაგება ჩვენს ცნობიერებაში.”

ივანიშვილის თქმით, პოლიტიკაში იგი სამშობლოზე პატრიოტულმა წუხილმა მოიყვანა; მას ჰქონდა შეგრძნება, რომ სამშობლო ეკარგებოდა და აქ პრივილეგიებსაც აღარ ჰქონდა ფასი. გარდა ამისა, ივანიშვილის თქმით, მასზე იმოქმედა მისი შვილის, უტას მოწოდებამ, რომელსაც თავისზე უფრო დიდ პატრიოტს და კარგ ქართველს უწოდებს. გარდა პატრიოტიზმისა, ივანიშვილი ასევე ააქტიურებს “მოქალაქეობისა” და “ღირსების” ნაციონალისტურ/მასკულინისტურ ცნებებს. პოლიტიკაში მოსვლა მოქალაქეობრივი ვალიც იყო, რადგან ივანიშვილის თქმით, მან დაინახა, რომ მხოლოდ ქველმოქმედებით და თავისი პრინციპების დაცვით ვეღარ იქნებოდა კარგი მოქალაქე. გარდა ამისა, იგი ხაზს უსვამს, რომ ყველა მოქალაქე თანასწორია და მას არასდროს უფიქრია, რომ თავისი სიმდიდრის გამო ვინმეზე მეტია. 2012 წლის აპრილში საჩხერეში სიტყვით გამოსვლის დროს ივანიშვილი კვლავ აკრიტიკებს სააკაშვილს და წარმოადგენს თავის პროგრამას, აგრეთვე, ამ შემთხვევაში იგი გაცილებით მეტს საუბრობს დეცენტრალიზაციაზე და ადგილობრივი თვითმმართველობის უფლებების გაზრდაზე. “ღირსებას” იგი მედიაზე საუბრისას ახსენებს. იგი პირობას დებს, რომ ჟურნალისტები და მედიასაშუალებები, რომლებიც სააკაშვილის ზეწოლას განიცდიან, გათავისუფლებიან და მათ აღუდგებათ ღირსება. მოცემულ შემთხვევაში, ღირსების აღდგენა “ერთი კაცის მორჩილებაში” ყოფნისგან გათავისუფლებას და ძალაუფლების გადანაწილებას ნიშნავს, რაზეც ივანიშვილი დემოკრატიის სახელით საუბრობს.

“ქართული ოცნების” საპარლამენტო არჩევნებში გამარჯვების შემდეგ ბიძინა ივანიშვილი 2012 წლის ოქტომბრიდან 2013 წლის ნოემბრამდე საქართველოს

პრემიერმინისტრის პოსტს იკავებდა. შემდეგ იგი შეცვალა ირაკლი ღარიბაშვილმა, 2015 წლის ბოლოდან კი პრემიერმინისტრი გიორგი კვირიკაშვილია. მიუხედავად ამისა, სხვადასხვა პოლიტიკური ძალების (მათ შორის, კოალიციის ყოფილი წევრების) მხრიდან კეთდებოდა განცხადებები, რომ ივანიშვილი ქვეყნის არაფორმალურ მმართველად რჩება. საპარლამენტო არჩევნებიდან ერთი წლის განმავლობაში მიხეილ სააკაშვილი თავისი საპრეზიდენტო ვადის ამოწურვამდე კვლავ რჩებოდა ქვეყნის მეთაურად. 2013 წელს ახალ საპრეზიდენტო არჩევნებამდე “ქართული ოცნების” მთავრობამ შეიმუშავა და დაამტკიცა საკონსტიტუციო ცვლილებები, რომელიც ამცირებდა პრეზიდენტის უფლებებს და ზრდიდა პრემიერმინისტრის უფლებებს და შესაბამისად საქართველოს საპარლამენტო რესპუბლიკად გარდაქმნიდა. ეს ცვლილებები ძალაში შევიდა ახალი პრეზიდენტის არჩევისა და მის მიერ ფიცის დადების შემდეგ. 2013 წლის ოქტომბერში პრეზიდენტად “ქართული ოცნების” კანდიდატი გიორგი მარგველაშვილი აირჩიეს, ხოლო მისი ინაუგურაცია იმავე წლის 17 ნოემბერს შედგა. მარგველაშვილი იქამდე ივანიშვილის მთავრობაში განათლების მინისტრი და ვიცე-პრემიერი იყო, თუმცა პრეზიდენტად არჩევის შემდეგ მასსა და ივანიშვილს (აგრეთვე, მთავრობას და საპარლამენტო უმრავლესობას) შორის ურთიერთობები გაცივდა. 2014 წელს ივანიშვილმა განაცხადა, რომ ინაუგურაციიდან მეორე დღესვე მარგველაშვილმა განაცხადა, რომ იგი მთავრობასა და პარლამენტთან კონკურენციას აპირებდა. ეს ივანიშვილისთვის მიუღებელი აღმოჩნდა და პრეზიდენტის პოლიტიკა ქვეყნისთვის ხელის შეშლად შეაფასა.

აქ ვხედავთ, რომ მმართველობის სისტემის კონსტიტუციური ცვლილებისა და არაფორმალური მმართველობის შესაძლებლობის გაჩენასთან ერთად მმართველობისა და ძალაუფლების სისტემური კონფიგურაცია შეიცვალა. იქამდე არსებული ერთი გამოკვეთილი ლიდერის (პრეზიდენტის) ნაცვლად ვხედავთ რამდენიმე ლიდერს – “არაფორმალურ მმართველს”, პრეზიდენტს, პრემიერმინისტრს. თითოეულ მათგანს სხვადასხვა ინსტიტუციური და ძალაუფლებრივი პოზიცია უჭირავს, თუმცა თითოეულ მათგანს აქვს საშუალება, რომ თავისი ნაციონალური დისკურსი აწარმოოს. ამ შემთხვევაში, მიუხედავად მარგველაშვილის დაძაბული ურთიერთობისა ივანიშვილსა და “ქართული ოცნების” მთავრობასთან, იგი მაინც რჩება ქვეყნის მეთაურად და ამ პოლიტიკურ ძალასთან ასოცირებულ ნაწილადაც. ამიტომ მის დისკურსსაც განვიხილავ

ახალი მთავრობის პოლიტიკის ნაწილად, რომლის შექმნასაც ივანიშვილი და “ქართული ოცნება” სააკაშვილთან ოპოზიციაში და ასევე მისგან განსხვავებულად ცდილობენ.

მარგველაშვილი, სააკაშვილის მსგავსად, ინარჩუნებს ერის/ქვეყნის ევროპულ იდენტობას. 2013 წელს, თავის საინაუგურაციო სიტყვაში იგი აცხადებს: “ქართველი, თავისი ინდივიდუალური შეგნებით, ევროპელია; თავისი ბუნებით – კი დასავლური ცივილიზაციის ორგანული ნაწილი.” აგრეთვე, იგი ყურადღებას ამახვილებს იმაზე, რომ პარლამენტი და პრეზიდენტი დემოკრატიული არჩევნებით შეიცვალა (და არა რევოლუციით ან გადატრიალებით), რაც მას სახელმწიფოებრივი განვითარების ახალ ეტაპად მიაჩნია. ეს “პოსტსაბჭოთა პერიოდის” დასრულებას და ევროპული პოლიტიკური კულტურის ათვისებას მოასწავებს. ევროპასთან ინტეგრაცია კვლავ საგარეო პოლიტიკის პრიორიტეტად ცხადდება, მარგველაშვილი ამ მხრივ მთავრობის განსაკუთრებულ წარმატებად მიიჩნევს ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულების ხელმოწერას. მომდევნო წლებში მარგველაშვილი კვლავ აგრძელებს იმაზე საუბარს, რომ საქართველო ევროპაა, ქართველი კი – ევროპელი მოქალაქე. ამას ამბობს იგი 2015 წლის ყოველწლიურ საპარლამენტო მოხსენებაში, სადაც ასევე აცხადებს: “პოსტსაბჭოთა ქვეყნიდან – ევროპულ სახელმწიფომდე” – შარშან პარლამენტში, სწორედ ასე განვსაზღვრე ჩემი წლიური გამოსვლის მიზანი, წელს კი ჩვენ მტკიცე ნაბიჯი უნდა გადავდგათ ევროპული სახელმწიფოს განმტკიცებისათვის. ისტორიულად, კულტურულად, ჩვენ ევროპა ვართ – არა უბრალოდ მისი ნაწილი, არამედ – საუკუნეთა განმავლობაში ევროპის განვითარებისა და ქმნადობის აქტიური მონაწილეც.” 2016 წელი კი პრეზიდენტმა ევროპული სახელმწიფოს წლად გამოაცხადა. საქართველო, როგორც დამოუკიდებელი სახელმწიფო, უნდა გახდეს ევროპული, არა უბრალოდ პროდასავლური, არამედ დასავლური სახელმწიფო.

2015 წლის და 2016 წლის საპარლამენტო მოხსენებები სიმბოლურ თარიღებში გაიმართა. პირველ შემთხვევაში, 31 მარტს, ზვიად გამსახურდიას დაბადების დღეს, მეორე შემთხვევაში კი 3 თებერვალს, ზურაბ ჟვანიას გარდაცვალების დღეს. მარგველაშვილი ხაზს უსვამს ამ თარიღებისა და განსაკუთრებით, რა თქმა უნდა, პიროვნებების მნიშვნელობას, რომლებიც ასოცირდებიან “ეროვნულ გამარჯვებებთან”,

დამოუკიდებლობასა და ევროპული ინტეგრაციისკენ სწრაფვაზე. მაშასადამე, მარგველაშვილისთვის ეს ისევ და ისევ ის ღირებულებებია, რომლებიც შენარჩუნებას და განმტკიცებას საჭიროებს.

რაც შეეხება რუსეთს, მარგველაშვილი საუბრობს იმაზე, რომ რუსეთი საქართველოს, უკრაინას და მოლდოვას ევროპული არჩევანისთვის სამხედრო ინტერვენციებით და ტერიტორიული მთლიანობის რღვევით სჯის. თუმცა იგი რუსეთის მიმართ სააკაშვილის მსგავსად აგრესიული არ არის, იგი ესწრაფვის “თანასწორობის პრინციპებზე დაფუძნებულ კეთილმეზობლურ პოლიტიკას”, “ურთიერთობების განმუხტვას”, რაშიც ევროპული სახელმწიფოების დახმარების იმედი აქვს. იგი რუსეთ-საქართველოს ურთიერთობებს ევროპული პოლიტიკის ნაწილად აცხადებს, რაც მრავალგვარად შეიძლება იყოს გაგებელი, თუმცა ნათელია, რომ ეს ამტკიცებს საქართველოს ევროპულ იდენტობას. გარდა ამისა, მარგველაშვილი საუბრობს რუსულ რბილ ძალაზეც, რომლის ამოცანაც “დასავლური ღირებულებების დისკრედიტაცია და საქართველოს მიერ ევროატლანტიკურ ინტეგრაციაზე უარის თქმაა. ამაში იგი ადგილობრივი ანტიდასავლური ძალების კონგლომერატს იყენებს.” საინტერესოა, რომ მარგველაშვილი არ აკონკრეტებს, რომელ ადგილობრივ ძალებს გულისხმობს. 2016 წელს მარგველაშვილი რუსული რბილი ძალის ეკონომიკურ ბერკეტებსაც ახსენებს და “გაზპრომთან” მოლაპარაკებების გამჭვირვალობას მოითხოვს. რუსული რბილი ძალისგან თავის დასაცავად საჭიროდ სახელდება ასევე დასავლელ პარტნიორებთან თანამშრომლობა. ამავდროულად, მარგველაშვილის თქმით, აშშ საქართველოს სტრატეგიულ პარტნიორად რჩება. საქართველოს არმია კვლავ აგრძელებს მონაწილეობას “ტერორიზმის წინააღმდეგ ბრძოლის” საერთაშორისო მისიებში.

ეკონომიკურ გამოწვევებზე საუბრისას მარგველაშვილი აცხადებს, რომ გლობალურ დონეზე იზრდება ქვეყნებს შორის კონკურენცია შეზღუდულ რესურსებზე წვდომისთვის, ამიტომ საქართველო უნდა ორიენტირდეს თავისი კონკურენტული უპირატესობების განვითარებაზე. ეკონომიკის განვითარებისთვის მარგველაშვილი მნიშვნელოვნად მიიჩნევს თავისუფალი ვაჭრობის შეთანხმებებს ევროპასთან, აშშ-სთან, ჩინეთთან და სხვა ქვეყნებთან/რეგიონებთან, რაც გზას ხსნის ინვესტიციებისთვის. მარგველაშვილი ასევე აღნიშნავს, რომ საქართველოში კორუფციისა და კრიმინალის

დაბალი დონე, ბიზნესის კეთების სიმარტივე და დაბალი გადასახადები ასევე კარგ პირობებს ქმნის ინვესტორებისთვის და საჭიროა მათი უკეთ ინფორმირება. აქედან ჩანს, რომ სახელმწიფო სააკაშვილის პრეზიდენტობისას გააქტიურებულ ნეოლიბერალურ პოლიტიკას აგრძელებს და ეს პოლიტიკური ელიტისგან მხარდაჭერილია.

მიუხედავად ამისა, მარგველაშვილი ასევე ყურადღებას ამახვილებს სოციალურ პოლიტიკასა და ქალთა უფლებებზე. იგი მხარს უჭერს მთავრობის მიერ განხორციელებულ ჯანდაცვის რეფორმას, რადგან ხარისხიანი და ხელმისაწვდომი ჯანდაცვის პოლიტიკა მოქალაქეების სიცოცხლეს იცავს. გარდა ამისა, იგი მოუწოდებს მთავრობას, იმუშაონ ბავშვთა სიღარიბის აღმოსაფხვრელად, დააკმაყოფილონ დევნილების, ვეტერანების და სხვა სოციალური ჯგუფების საჭიროებები. იგი აგრეთვე საუბრობს 2014 წელს ქალთა მიმართ გამოვლენილ მასშტაბურ და სასტიკ ძალადობაზე (ფემიციდზე), რის გამოც 2015 წელი ქალთა წლად გამოაცხადა და ქალთა პოლიტიკური წარმომადგენლობის გაზრდის მიზნით მხარს უჭერს კვოტირების სისტემის დანერგვას. ამრიგად, იგი აფართოებს მოქალაქეობის ცნებას “განსხვავებულის” (ქალის) საჭიროებებზე მითითებით. აგრეთვე, როდესაც მთავრობისგან მათ სიცოცხლესა და კეთილდღეობაზე ზრუნვას მოითხოვს, იგი მოქალაქეებს თვითგადარჩენის ნეოლიბერალურ პასუხისმგებლობას აშორებს. ამრიგად, მარგველაშვილი ინარჩუნებს საქართველოს ევროპულ იდენტობას, თუმცა ეს იდენტობა უფრო კომპლექსური და დამაბული ხდება. თუ იქამდე ევროპელობა/დასავლელობა კორუფციის აღმოფხვრას და თავისუფალ ვაჭრობას ნიშნავდა, მარგველაშვილი ამას უმატებს ქალთა უფლებებს და სოციალურ კეთილდღეობასაც.

რომ შევაჯამოთ, ივანიშვილისა და მარგველაშვილის საჯარო გამოსვლების ანალიზიდან ვხედავთ, რომ ანტიიმპერიალიზმი ანტირუსულობის სახით უკანა პლანზე გადადის ან/და ნაკლებად აგრესიული ხდება. მეორე მხრივ, კვლავაც აქტიურია პროდასავლური ნაციონალიზმი, რაც მოიცავს დასავლური პოლიტიკური სისტემის (ლიბერალური დემოკრატიის) უკეთ ათვისებას და ღიაობას და კარგ პირობებს ვაჭრობისა და ინვესტიციებისთვის. თუმცა “ევროპელობა” ასევე იძენს ახალ კონოტაციებსაც, როგორცაა ქალთა უფლებები და კეთილდღეობა. როგორც ჩანს მმართველობის სისტემის კონსტიტუციური ცვლილება და აგრეთვე ნაციონალიზმის

ფორმის აღნიშნული ცვლილება იწვევს უფრო კომპლექსურ და მრავალმხრივ ძალაუფლებრივ ინტერაქციებს და მეტ შესაძლებლობებს სხვადასხვა აქტორებისთვის. ჰეგემონური მასკულინობა კვლავ თანხვედრაშია ნეოლიბერალურ ღირებულებებთან, თუმცა მარგველაშვილის დისკურსში ასევე ვხედავთ ალტერნატიული ღირებულებების შემოსვლას, რომლებიც ჯერჯერობით დანამატის სახით არსებობს.

3.6. ლევან ვასაძე

ჩემ მიერ შერჩეულ პირებს შორის ლევან ვასაძე ერთადერთია, ვინც არასდროს იკავებდა სახელმწიფო თანამდებობას, იგი არ არის არც ერთი პარტიის წევრი. შესაბამისად, იგი თავის მოსაზრებებსა და იდეებს არა “პოლიტიკის”, არამედ “სამოქალაქო საზოგადოების” პოზიციიდან აჟღერებს. ამრიგად, მისი დისკურსი საინტერესოა, როგორც “პოლიტიკის გარეთ” დარჩენილი ნაციონალიზმის გამოვლინება. რა ამსგავსებს ან რა განასხვავებს მას დანარჩენი ნიმუშებისგან?

ლევან ვასაძემ 2013 წელს გამოცემა “კვირის პალიტრის” ვებ-გვერდზე გამოაქვეყნა ვრცელი წერილი “ერი და სახელმწიფო”. ამ ნაშრომის ფარგლებში სწორედ ამ წერილს გავაანალიზებ. წერილის დასაწყისში ვასაძე სვამს ზოგად კითხვებს ერისა და სახელმწიფოს რაობის შესახებ, აგრეთვე, იმაზე, თუ როგორ უნდა გამოიყენოს და განავითაროს ერმა სახელმწიფო. შემდეგ იგი ვრცლად მსჯელობს იმაზე, თუ როგორ წარმოუდგენია ქართველი ერის განვითარება და სახელმწიფოს მოწყობა თანამედროვე პირობებში. მისი ზოგადი პოზიცია ანტიიმპერიალისტურია, რაც ზვიად გამსახურდიას მსგავსად, მოიცავს დაპირისპირებას რუსეთთანაც და დასავლეთთანაც. თუმცა თუ გამსახურდიას დისკურსი და პრაქტიკა უმეტესად მაინც ანტისაბჭოური თუ ანტირუსული იყო, ვასაძე თავის თანამედროვეობაში უფრო დიდ საფრთხედ დასავლეთს და პროდასავლურ პოლიტიკას/ნაციონალიზმს ხედავს.

ვასაძე წერს, რომ რუსეთს საქართველოსთან “ერთმორწმუნეობა” და კულტურული მსგავსება აკავშირებს, მაგრამ იგი, როგორც იმპერია, სეპარატიზმის მხარდაჭერით არღვევს საქართველოს ტერიტორიულ მთლიანობას. იგი აცხადებს, რომ ამ ფონზე და

მორიგი სამხედრო აგრესიების მოლოდინში, საქართველოს დასავლეთისკენ სწრაფვა გასაგებია. თუმცა დასავლეთიც იმპერიაა და “ზუა რუსეთისგან” გაქცევისას სიფრთხილესა და საჭიროს. ვასაძე წერს, რომ საქართველოს ბევრი იმპერია უნახავს და ორცეცხლშუა ყოფნა მისთვის ახალი არ არის. “ჩვენი ერისათვის არც ეს დასავლური იმპერია არის პირველი, ვინც ჩვენთან შემოსულა და არც ეს რუსული იმპერია იქნება ბოლო, ვინც აქედან მიდის. ჩვენი ამოცანა ამ ეპოქათა ცვლაში, როგორც ყოველთვის, არის ქართველობის აღდგენა და შენარჩუნება...”

წერილის დიდ ნაწილს ვასაძე დასავლეთის “დეკადანსისა” და დასავლეთიდან მომდინარე საფრთხეების ანალიზს უთმობს. ერთი მხრივ, დასავლეთი მიმზიდველი და დასაფასებელია თავისი კულტურით, სოციალური და სამეცნიერო-ტექნიკური პროგრესით, თუმცა მეორე მხრივ, ვასაძის აზრით, თანამედროვე დასავლეთი ბოლო ათწლეულების განმავლობაში დეკადანსს განიცდის. რა არის ცუდი დასავლეთში? ეს არის პირველ რიგში რწმენისა და ღმერთის დაკარგვა და მის ნაცვლად ფულის გაღმერთება, აგრეთვე, ტრადიციული ოჯახის ინსტიტუტის რღვევა. ვასაძე წერს, რომ დასავლეთში ახალგაზრდებისთვის მიღებულია “გარყვნილი სექსობრივი ცხოვრება”, რაც შემდგომში ხელს უწყობს ოჯახების ნგრევას. ტრადიციულ ოჯახს ასევე ძირს უთხრის “გარყვნილების უკიდურესი ფორმები, როგორცაა მამათმავლობა და ლესბოსელობა” და ერთნაირსქესიანთა ქორწინება. ეს ქორწინებები დიდ საფრთხედ არის წარმოდგენილი ბავშვებისთვის, რომლებსაც გეი ან ლესბოსურ ოჯახში გაშვილებით, ვასაძის აზრით, ადამიანობის უფლებას უსპობენ. ვასაძე ბავშვისა და ოჯახისთვის საფრთხედ განიხილავს იუვენალურ იუსტიციას, რომელიც ბავშვის მშობლებისთვის ჩამორთმევის უფლებას იძლევა. აგრეთვე, მისი თქმით, დასავლეთში არსებობს პედოფილიის მოძრაობები, რომლებიც პედოფილიის ლეგალიზაციას მოითხოვენ და ეს შეიძლება რეალობად იქცეს. მოკლედ რომ ვთქვათ, დასავლეთი დასახულია გარყვნილების სავანედ, რომელიც საფრთხეს უქმნის და არაჰუმანურია ადამიანებისა და პირველ რიგში, ბავშვების მიმართ. გარდა ამისა, ვასაძე ასევე საუბრობს დასავლეთის ქვეყნების საგადასახადო და საბინაო პოლიტიკის ნაკლოვანებებზე, ვალებზე, ნარკომანიაზე და სხვა სოციალურ პრობლემებზე. ამასთან ერთად, დასავლეთს აქვს იმპერიული მახასიათებელი: “დანარჩენ სამყაროზე დასავლეთის ზემოქმედება არ არის ამ ქვეყნების არჩევანი, იგი არის მოცემულობა,

დადგენილი დასავლური სამყაროს მიერ: დასავლური იდეოლოგია თავის დაცვის საბაზით აცხადებს, რომ ყველა ქვეყანა სწორედ მის იდეოლოგიაზე უნდა გადავიდეს და რომ ვინც ამას არ იზამს, იგი დაარღვევს საკუთარი მოქალაქეების უფლებებს. დასავლეთს მიაჩნია, რომ ასეთ შემთხვევაში მას ეძლევა უფლება, იძალადოს მსგავს ურჩ ქვეყნებზე მათი ხალხის კეთილდღეობაზე უანგარო ზრუნვის დროშით.” ერთი მხრივ, ვასაძე თითქოს ცდილობს გამოკვეთოს ეს იმპერიული მახასიათებელი და ის, რომ დასავლური იდეოლოგია თუ კულტურა შესაძლოა ცალსახად კარგი არ იყოს, მაგრამ მეორე მხრივ, იგი დასავლეთს აანალიზებს უკიდურესად კონსერვატიული პოზიციიდან, მხარს უჭერს ნუკლეარულ ოჯახს, რომელიც “ძველი” დასავლური ღირებულებაა და შესაბამისად, თავს ესხმის ახალ “გარყვნილ” დასავლეთს. აგრეთვე იგი დასავლეთის საზოგადოებების კრიტიკისას ახდენს მათ ჰომოგენიზაციას, არ უთმობს ყურადღებას ქვეყნებს შორის განსხვავებებს და შიდაძალაუფლებრივ ურთიერთმიმართებებს სხვადასხვა ქვეყნებსა და კლასებს შორის. აგრეთვე, იგი წერს წყაროების მითითების გარეშე და სავარაუდოდ ერთმანეთში ურევს რეალურ მონაცემებს და გადაჭარბებულ ინტერპრეტაციებს.

ვასაძის აზრით, ქართველმა ერმა უნდა განახორციელოს “სელექციური ვესტერნიზაცია”: ქართველებმა დასავლეთისგან უნდა ისწავლონ შრომის კულტურა, სამეცნიერო-ტექნიკური პროგრესის განხორციელება და სამოქალაქო და სახელმწიფო ინსტიტუტების მშენებლობა. ხოლო ის სფეროები, რაშიც ქართველები უნდა შეეწინააღმდეგონ დასავლეთს და პირიქით, დასავლეთმა უნდა ისწავლოს ქართველებისგან, არის ოჯახის ინსტიტუტი და ზნეობრივი ნორმები. მაშასადამე, მიუხედავად დასავლური საზოგადოებების ნაკლოვანებების ვრცელი და მრავალფეროვანი აღწერისა და კრიტიკისა, რომელიც ლიბერალური დემოკრატიის კრიტიკასაც მოიცავს, ვასაძე მხოლოდ სექსუალობას განსაზღვრავს იმ სფეროდ, რომელსაც თანამედროვე დასავლური ტენდენციები არ უნდა შეეხოს.

ვასაძის აზრით, ტრადიციული ნუკლეარული ოჯახი ერთადერთი სწორი სექსუალობაა. “ეს არის სწორედ ის ესპერანტო, რომელზეც ადრე ყველა მეტყველებდა... [და] ...ადამიანური ყოფის ერთადერთი სავანე.” ქართველი ერი სწორედ ამგვარი ოჯახით უნდა იყოს განსაზღვრული, ის უნდა გახდეს მისი საფირმო ნიშანი, ამისთვის

კი საჭიროა, რომ სახელმწიფომ ოჯახი აიყვანოს “დაცულობისა და ზრუნვის უმაღლეს, მსოფლიოში აქამდე არნახულ იურიდიულ კატეგორიაში.” ეს კი საპირისპიროდ, ალტერნატიული სექსუალობების კანონით მკაცრ რეგულირებას ნიშნავს. ვასაძის მიხედვით, ყოველგვარი სხვა სექსუალობა სიბილწე, გარყვნილება და ცოდვია, ხოლო გარყვნილების უკიდურესი ფორმა და ტრადიციული ოჯახის მთავარი მტერი მამათმავლობა და ლესბოსელობაა. სექსზე და სექსთან ან სექსუალობასთან დაკავშირებულ მოვლენებზე იგი მუდამ ზიზღით საუბრობს. მაგალითად, მას რატომღაც მიაჩნია, რომ სიტყვა “ჰომოსექსუალი” ქართულად უხამსად ჟღერს და უპირატესობა უნდა მივანიჭოთ ტერმინ “მამათმავალს”, იგი იყენებს ტერმინ “ქალაჩუნასაც”. სექსს იგი უწოდებს “სიამტკბილობას”, თუმცა აზუსტებს, რომ ეს ევფემიზმია. “არაოჯახურ” სექსს მხოლოდ გარყვნილებისა და თავაშვებულობის კონოტაცია აქვს და ის კარგი არ შეიძლება რომ იყოს. წესიერი სექსი და სექსუალობა მხოლოდ რეპროდუქციას უნდა ემსახურებოდეს, ამიტომ ვასაძე აბორტის აკრძალვის ინიციატივითაც გამოდის.

როგორ საუბრობს ვასაძე ქალებზე? მის ტექსტში ქალის სამი სახე იკვეთება: “ჩვენი” ქალები, “სხვისი” ქალები და ქალები, როგორც ერის სიმბოლო. პირველ ორ შემთხვევაში ქალი აუცილებლად სექსუალიზებულია. “ჩვენი” ქალები არიან ოჯახის ქალები, ცოლები და დედები, რომლებიც ოჯახისთვის ბევრს შრომობენ. ამ ქალების სექსუალობა, რეპროდუქციული და პროდუქტიული შრომა დამორჩილებულია და ათვისებულია ერის მიერ, ამიტომ ისინი საერთო ჯამში “კარგი ქალები” არიან, თუმცა შეიძლება ხანდახან რაღაც ეშლებოდეთ (მაგალითად, ბევრ შვილს არ აჩენდნენ). მეორე მხრივ, არიან “სხვისი” ქალები, რომლებსაც ვასაძე ზიზღით მოიხსენიებს, გამუდმებით ობიექტივაციას უწევს ან/და “ბოზობასთან” აკავშირებს. ამ შემთხვევაში, “სხვა” ან მიხეილ სააკაშვილი და “ნაციონალური მოძრაობის” პროდასავლური მთავრობაა ან/და სხვა ერები. ვასაძე “სხვის” ქალებს შემდეგნაირად მოიხსენიებს: “უსაქციელო ცოლები”, “ამაგზნებელი უცხოელი მროკავი ქალები”, “კბენია მასაჟისტები”, “სლავი პუტანები”, “სილიკონებით დაბერილი ლათინოსი ქალები”. თუ ქალი ოჯახის მიერ არ არის დამორჩილებული, იგი ცალსახად გარყვნილებით ხასიათდება და ისეთივე ერის მტერია, როგორც “მამათმავლები”. ერის სიმბოლოები კი წმინდა ნინო და თამარ მეფე არიან – 14 წლის გოგო, რომელმაც “მოგვდრიკა და მოგვნათლა” და მონარქი, რომლის

დროსაც, ვასაძის თქმით, ევროპული დემოკრატიის პირველი პროტოტიპი (სამეფო დარბაზი) მივიღეთ. ვასაძის აზრით, ამ სიმბოლოებისა და “ჩვენი” ქალების არსებობა ადასტურებს, რომ ქართულ კულტურაში ქალი კაცზე აღმატებულია და ქართველებს ფემინიზმი და “სქესობრივი თანასწორობა” არ სჭირდებათ, რადგან ეს ქალების კაცების დონეზე დაქვეითებას გამოიწვევს.

წერილის ნაწილს ვასაძე მიხეილ სააკაშვილისა და “ნაციონალური მოძრაობის” პროდასავლური მმართველობის შეფასებას უთმობს. იგი ამ მთავრობის მიმართ შეურიგებელია, უწოდებს მათ ანტიეროვნულს, ანტიქართულს და ანტიქრისტიანულს, მოდალატეებს, რომლებსაც “უსაქციელო ცოლები” და “პუტანები” ჰყავთ. თუმცა “ნაციონალური მოძრაობის” მთავრობის პროდასავლურ კურსს იგი კვლავინდებურად სექსუალობისა და ოჯახის პოლიტიკის სფეროებში ედავება, მიიჩნევს მათ გარყვნილების ცენტრად და მის გამავრცელებლად. მეორე მხრივ, საინტერესოა ვასაძის მიერ “ნაციონალური მოძრაობის” ეკონომიკური პოლიტიკის კრიტიკა: იგი მათ ედავება არა მემარჯვენე, ნეოლიბერალური კურსის გატარებისთვის, არამედ პირიქით, ამ კურსის გამრუდებისა და გზიდან გადახვევისთვის. ვასაძის დისკურსში “ნაციონალური მოძრაობის” მმართველობის დროიდელი საქართველო წარმოდგენილია ადგილად, სადაც სახელმწიფო დაკავებულია მასშტაბური მშენებლობებით, კონცერტების გამართვით, “ბოზებისთვის” ფულის გადახდით და ფულის ირაციონალური ხარჯვით. ამასთანავე, ვასაძე მიუთითებს სახელმწიფოს არასათანადო დამოკიდებულებაზე ბიზნესთან, მასთან კონკურენციაში შესვლასა და საკუთრების ჩამორთმევაზე. “ალბათ, მსგავსი რამის სოციალიზმის მშენებლობის ისეთ თანამედროვე გიგანტებსაც კი შეშურდებოდათ, როგორც იყვნენ და არიან უგო ჩავესი, კიმ ჩენ ირი, დანიელ ორტეგა და ძმები ფიდელ და რაულ კასტროები.” ეკონომიკური პოლიტიკის ამგვარი კრიტიკა კიდევ ერთხელ გვაჩვენებს, რომ ვასაძის ანტიდასავლურობა ძირითადად მის მიერ ტრადიციული ოჯახის მხარდაჭერასა და “დასავლური სექსუალობის” კატეგორიულ მიუღებლობაში გამოიხატება. დასავლური სახელმწიფოს მოდელს (ლიბერალურ დემოკრატიას) და ეკონომიკურ პოლიტიკას იგი შერჩევითად ეკიდება, თუმცა ძირითადად მაინც იზიარებს იმ მოსაზრებას, რომ ამ სფეროებში ქართველებმა დასავლეთს უნდა მიბადონ და მისგან ისწავლონ. დასავლეთის გარდა, ვასაძე მისაზამ ქვეყნად ასახელებს ისრაელს, როგორც მტკიცე და ბრძნულ, სანიმუშოდ

მილიტარისტურ ქვეყანა. დასავლეთისა და ისრაელის მიმართ მსგავსი დამოკიდებულების გათვალისწინებით, ვასაძე არც ისე შორს დგას მიხეილ სააკაშვილისა და კახა ბენდუქიძის დისკურსებისგან, როგორც ეს ერთი შეხედვით შეიძლება მოგვეჩვენოს.

ზვიად გამსახურდიას მსგავსად, ვასაძეც ფიქრობს, რომ ქართველებისთვის ეკონომიკურად და კულტურულად უფრო მარგებელი “სოფლის კულტურაა”. ქალაქი და ურბანიზაცია კი ხელს უწყობს ქართველი კაცების გადაგვარებას – ერთი მხრივ, გამორჩენაზე ორიენტირებული და უპრინციპო პიროვნებების, ხოლო მეორე მხრივ, ლოთი, ნარკომანი და მამათმავალი კაცების წარმოშობით. ურბანიზაციის გარდა, კაცების გალოთება და განარკომანება ქალებს, ამ კაცების დედებს ბრალდებათ. ვასაძის მიხედვით, პრობლემა მცირეშვილიანობაა, ამ ქალებმა უარი თქვეს ბევრი შვილის გაჩენაზე და “ჭარბი ქალური ენერჯია” ერთ ან ორ შვილზე მიმართეს, რამაც თითქოს ამ შვილების ინფანტილიზაცია გამოიწვია. ამიტომაც, ვასაძის თქმით, მათ “წიკვინა, ვითომ ვაჟკაცი და სინამდვილეში ქალაქუნა ფსიქოპათი” შვილები გამოზარდეს. ცხადია, ვასაძე ტრადიციული ოჯახის ერთგულია და ქალების ჭარბი ენერჯიის გადანაწილებას არა სხვა საქმეზე (მაგალითად, სახლის გარეთ შრომაზე), არამედ ბევრ შვილზე ითხოვს. მისი აზრით, ქართველი კაცების, და მაშასადამე, ერის დეგრადაციას მრავალშვილიანობით და დეურბანიზაციით უნდა ეშველოს.

ერთი შეხედვით, ვასაძე ანტიიმპერიალისტურია, თუმცა მეორე მხრივ, მის დისკურსში ჩანს შევარდნადისეული ლავირების და ორივე ძალასთან მორგების ტენდენცია. იგი, ერთი მხრივ, თითქოს ემიჯნება რუსეთისა და დასავლეთისა, მაგრამ მეორე მხრივ ცდილობს მათთან ურთიერთობის ისეთი გზების გამონახვას, რომელიც მისი აზრით, ქართველი ერისთვის სასარგებლო იქნება. რუსეთი სამხედრო და პოლიტიკური აგრესორია, მაგრამ ქართველებს მასთან აკავშირებთ “ერთმორწმუნეობა” და კულტურა, რაც საერთო ენის გამონახვის შანსს ტოვებს. რაც შეეხება დასავლეთს, ვასაძე “სელექციური ვესტერნიზაციის” მომხრეა. იგი დასავლური პოლიტიკური ინსტიტუტების, ეკონომიკური პოლიტიკისა თუ სამეცნიერო და ტექნიკური პროგრესის საქართველოში გადმოღებას არ ეწინააღმდეგება, პირიქით, საჭიროდ და სასარგებლოდაც კი მიიჩნევს. ერთადერთი სფერო, სადაც ვასაძე კატეგორიულად

ეწინააღმდეგება დასავლეთის გავლენას, არის სექსუალობა, ოჯახი და “ზნეობა”. იგი დასავლურ პოლიტეკონომიას, საჯარო სფეროს და სექსუალობის ორგანიზებას შორის კავშირს ვერ ხედავს და მიიჩნევს, რომ შესაძლებელია ამ სფეროების კიდევ უფრო მეტად გამიჯვნა და ერთის გადმოღება მეორის გარეშე. ვასაძის დისკურსი ქალებზე ემთხვევა ნაციონალიზმის კლასიკურ მოდელებს, სადაც ქალი ერთი მხრივ შეიძლება ერის სიმბოლოდ ფიგურირებდეს, მეორე მხრივ კი, არ მიიჩნევა ავტონომიურ სუბიექტად და ინსტრუმენტალიზებულია როგორც მატერიალურად – რეპროდუქციისა და ერის მსახურებისთვის, ასევე სიმბოლურად და კულტურულადაც – ერის “ზნეობისა” და განსაკუთრებულობის მოსანიშნად. სრულიად მიუღებელია ქალები, რომელთა სექსუალობა არ არის დამორჩილებული და ერის სამსახურში ჩაყენებული, აგრეთვე, “სხვა” ქალებიც, რომლებიც ამ შემთხვევაში სხვა ერებს წარმოადგენენ, ან პროდასავლურ მთავრობასთან არიან კავშირში. ისინი ოჯახს და ერის ზნეობას განადგურებით ემუქრებიან, ისევე როგორც მამათმავლები და ლესბოსელები და “გარყვნილი დასავლეთი”, რომელიც მათ მხარს უჭერს. უნდა ითქვას, რომ ვასაძე ამ “დამორჩილებელ” სექსუალობებზე განსაკუთრებული ზიზღით ლაპარაკობს. მის ტექსტში დასავლეთი, “ნაციონალური მოძრაობის” პროდასავლური მთავრობა, “გარყვნილი ქალები” და მამათმავლები გარკვეულ ერთიან “სხვას” ქმნიან. ერისა და მასკულინობის იდეების აგებისას ვასაძე დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს ქვეყნის მოდერნიზაციას, საჯარო და პირადი სფეროების მკვეთრ გამიჯვნას, ქალების სექსუალურ დამორჩილებას და რეპროდუქციული სექსუალობის წარმოებას, კაცების ჰეტეროსექსუალობას. მასკულინობის სასურველი მოდელის შექმნისთვის იგი ასევე სასურველად მიიჩნევს ქვეყნის ნაწილობრივ დეურბანიზაციას, რაც თითქოს მისივე “სელექციური ვესტერნიზაციისა” და მოდერნიზაციის იდეებთან წინააღმდეგობაში მოდის.

დასკვნა

განხილული მონაცემები იძლევა საშუალებას, რომ უპასუხოს კვლევის მიზანს, ანუ შევისწავლოთ პოსტსაბჭოთა საქართველოში ნაციონალიზმისა და ჰეგემონური მასკულიზმის ურთიერთკავშირი, ურთიერთკვეთა და ტენდენციები.

ელიტების დისკურსში ერისა და მასკულიზმის იდეები ხშირად მართლაც თანადროულად იწარმოება, მაგალითად, როგორც ამას ვხედავთ გამსახურდიას, სააკაშვილის, ბენდუქიძის, ივანიშვილის ტექსტებში. ეს ლიდერები ერის გათავისუფლებას თუ განვითარებას სწორედ კაცებს უკავშირებენ. ერი მასკულიზიზებულია ან/და გაიგივებულია კაცებთან. კაცები არიან ერის სახეები და წარმომადგენლები გლობალურ ასპარეზზე, აგრეთვე სახელმწიფოს საშინაო და საგარეო საკითხების ყველა დონეზე. ვფიქრობ, ქართული ელიტების ნაციონალიზმთან კავშირში შეგვიძლია გამოვყოთ ჰეგემონური მასკულიზმის სამი სახე, სამი ვერსია:

1. მასკულიზიზი, როგორც ერის სიმბოლო ან/და კულტურის მარკერი – ქართული ნაციონალიზმის გარკვეულ ვერსიებში (მაგ. გამსახურდია, სააკაშვილი, ვასაძე) ერის სიმბოლოების როლს კაცები ასრულებენ. ვფიქრობ, ეს ფორმა სპეციფიკურია, რადგან თეორეტიკოსების (მაგ. იუვალ-დევისი) მიხედვით, ერის სიმბოლოსა და კულტურის მცველის როლი ქალებს ერგებათ ხოლმე. განხილულ დისკურსებში კაცებს მიეწერებათ ზნეობა, სპეციფიკური გლახური ცხოვრების წესი, ვაჟკაცობა და თავგანწირვა. ეს ის კულტურული მარკერებია, რომლებითაც ერის განსხვავებულობა/განსაკუთრებულობა მოინიშნება და შესაძლებელი ხდება, რომ კაცებს ნაციის გადარჩენა სწორედ ამ თვისებების ერთგულებით დაეკისროთ. როგორც ითქვა, ეს კულტურული მახასიათებლები ნაწილობრივ მოცემულია სააკაშვილის დისკურსში, თუმცა ასევე გვხვდება გამსახურდიას და ვასაძის დისკურსებში. ეს უკანასკნელი კი დანარჩენებთან შედარებით პოლიტიკური მარგინალები არიან (გამსახურდია თავისი მცირეხნიანი მმართველობის, ვასაძე კი იმის გამო, რომ არც არასდროს იკავებდა პოლიტიკურ თანამდებობას). აქედან გამომდინარე ვასკვნი, რომ ქართული ელიტების ნაციონალიზმში ეს ფენომენი არცთუ დომინანტურია.

2. მილიტარისტური მასკულინობა – მასკულინობის ეს ვერსია სააკაშვილის გააქტიურებულია და სავარაუდოდ, იწარმოებოდა 2004-2008 წლების პერიოდში (ჩემი შერჩევა ფარავს 2004-2006 წლებს და 2008 წლის აგვისტოს ომს, დასკვნაც სწორედ ამ წლების შესწავლით გამომაქვს). მიუხედავად დომინაციის არც თუ დიდხნიანი პერიოდისა, ეს დისკურსი იყო მეტად მძლავრი და მომთხოვნი. სააკაშვილი აქცენტს აკეთებდა პატრიოტიზმზე, “მხედრულ სულზე”, ეროვნულ გამირობასა და სამხედრო ასპექტში მთელ მსოფლიოში თავის გამოჩენაზე. გარდა ამისა, სააკაშვილი ქართული არმიის მშენებლობას თითოეული ქართული ოჯახის საქმედ აცხადებდა.
3. ნეოლიბერალური მასკულინობა – მასკულინობის ეს ვერსიაც სააკაშვილის მმართველობის პერიოდში აქტიურდება. ის ასევე განსაკუთრებით აქტიურად იწარმოება კახა ბენდუქიძის ტექსტებში, რომელიც როგორც ვიცით, სააკაშვილის მთავრობის ეკონომიკური რეფორმების შემოქმედია. ჰეგემონურ მასკულინობას და ნეოლიბერალიზმს შორის კავშირი შენარჩუნებულია ივანიშვილისა და მარგველაშვილის “პროგრამაშიც.” მასკულინობისა და ნეოლიბერალიზმის კავშირში შეგვიძლია გამოვყოთ მაკრო და მიკრო დონეები. მაკრო დონეზე ეს კავშირი გამოიხატება შემდეგი ღირებულებებით თუ პოლიტიკებით – ანტიკორუფციულობა, ანტისაბჭოურობა, კარგი საინვესტიციო და ბიზნეს-გარემოს შექმნა, თავისუფალ ვაჭრობაზე ორიენტირება. მიკრო დონეზე კავშირი გამოიხატება ინდივიდის სუბიექტურობის ფორმებით, როგორცაა ეკონომიკური რაციონალურობა, ვაჭრობისა და თვლის ცოდნა, მოგებაზე ორიენტირება.

განხილულ მასალებში ჩანს მინიშნებები, რომ ჰეგემონური მასკულინობის ეს ვერსიები საბჭოთა/პოსტსაბჭოთა მასკულინობების სხვა ვერსიებთან წინააღმდეგობაში იწარმოება და ლამობს მათ ჩანაცვლებას. სხვადასხვა დისკურსებში (მაგ. გამსახურდია, სააკაშვილი, ბენდუქიძე) ჩანს დაპირისპირება მასკულინობის ისეთ სახეებთან, როგორცაა კრიმინალური ავტორიტეტი, საბჭოთა ინტელიგენტი, “თბილისელი მოქეიფე კაცი”, “ქართული ტრადიციების” მიმდევარი კაცი.

ყოველივე ეს საშუალებას გვაძლევს, ვისაუბროთ საბჭოთა და პოსტსაბჭოთა ჰეგემონურ მასკულინობებზე, მათ წარმოებასა და ბრძოლაზე ჰეგემონიისთვის. ჩვენ ვერ

ვისაუბრებთ რაიმე “მასკულინობის კრიზისზე”, რადგან თითოეული ჰეგემონური მასკულინობა თავისი იერარქიის სათავეში დგას და თავისი დაქვემდებარებული და მარგინალიზებული მასკულინობები ჰყავს. ჰეგემონური მასკულინობის სახეები გვაჩვენებს საბჭოთა საქართველოს პატრიარქალური კულტურის ტრანსფორმაციას პოსტსაბჭოთა პატრიარქალურ კულტურად. ამ პროცესში ჰეგემონური მასკულინობა მართლაც ინარჩუნებს პატრიარქატს და იერარქიულ გენდერულ წესრიგს.

ნაციონალური “სხვის” წარმოებისას ვხედავთ ანტიიმპერიალისტური ნაციონალიზმის მნიშვნელობას. ჩემ მიერ განხილული თითქმის ყველა პირის ტექსტებში ვხვდებით ანტიიმპერიალიზმის რაიმე ფორმას, იქნება ეს ანტისაბჭოურობა/ანტირუსულობა, ანტიდასავლურობა თუ ორივე ერთად (შერჩეული პირების დისკურსებში ძირითადი თემების კვთა შეგიძლიათ იხილოთ დანართ #3-ში). ამ მხრივ გამონაკლისია მხოლოდ ივანიშვილი, რომლის ანტაგონიზმიც სააკაშვილსა და მის მმართველობას მიემართება და არა რომელიმე იმპერიულ ძალას. თუკი განხილულ ლიდერებს ქრონოლოგიურად მივყვებით, ვნახავთ, რომ გამსახურდიას “ორმაგი” ანტიიმპერიალიზმი, რომელიც საბჭოთა კავშირს/რუსეთს და დასავლეთსაც უპირისპირდებოდა, შევარდნაძის დროს ფრთხილმა, მაგრამ მაინც მტკიცე პროდასავლურობამ შეცვალა. შევარდნაძე რუსეთსა და დასავლეთს შორის ლავირების პოლიტიკას მიმართავდა, მაგრამ მიუხედავად ამისა და მიუხედავად იმ ღრმა კორუფციისა, რომელშიც მისი მმართველობისას ქვეყანა იყო ჩაფლული, მან ლიბერალური დემოკრატიისთვის საფუძვლების მომზადება დაიწყო. შევარდნაძის დისკურსში უკვე ჩანს პროდასავლური ნაციონალიზმის ნიშნები. შემდგომში ნაციონალიზმის ამ ტიპმა იმპლავრა და ე.წ. ვარდების რევოლუციის საშუალებით დომინანცია მოიპოვა. სააკაშვილისა და ბენდუქიძის დისკურსებით ვხედავთ, რომ 2004 წლიდან ელიტური, დომინანტური ნაციონალიზმი გამოირჩეოდა საბჭოური ან/და რუსული პოლიტეკონომიკური წყობის, პოლიტიკური გავლენის, კულტურული ღირებულებების რადიკალური და აგრესიული უარყოფით. ნაციონალიზმის ეს ფორმა ამგვარად აწარმოებდა თავის “სხვებს”, ხოლო მის მეორე, ასე ვთქვათ, პოზიტიურ მხარეს წარმოადგენდა მილიტარიზაცია, კორუფციასთან ბრძოლა, ნეოლიბერალური ეკონომიკური პოლიტიკის გატარება, ევროპული იდენტობის წარმოება და აშშ-ს ნეოიმპერიალისტური პოლიტიკების აქტიური მხარდაჭერა. შემდგომში, ივანიშვილი და მარგველაშვილი რუსეთის მიმართ გამოხატულ აგრესიას

მკვეთრად ამცირებენ, თუმცა პროდასავლური ნაციონალიზმის პოზიტიური ასპექტები კვლავაც შენარჩუნებულია. ივანიშვილი და “ქართული ოცნება” სააკაშვილს ედავებოდნენ არა პროდასავლურობის გამო, არამედ იმისთვის, რომ ის, მათი აზრით, საკმარისად და სწორად პროდასავლური არ იყო.

ამრიგად, ჩემი აზრით, პოსტსაბჭოთა საქართველოში პროდასავლური ნაციონალიზმის დომინანცია შეიძლება ინტერპრეტირდეს ორგვარად:

1. ერთი მხრივ, შეიძლება ითქვას, რომ პოსტსაბჭოთა საქართველოში პროდასავლური ნაციონალიზმი დომინირებს თითქმის მთელი მისი ისტორიის განმავლობაში, ზვიად გამსახურდიას განდევნიდან მოყოლებული. ყველა შემდეგი ლიდერი მეტ-ნაკლებად ორიენტირებულია დასავლური სახელმწიფოს მოდელზე (ლიბერალურ დემოკრატიაზე), დასავლეთის ქვეყნებთან თანამშრომლობაზე ან/და მათგან მხარდაჭერის მიღებაზე. თუმცა ეს ნაციონალიზმი სახელმწიფოს, ეკონომიკისა და საგარეო პოლიტიკის სხვადასხვა კონფიგურაციებში გვხვდება: შევარდნაძის დროს ეს იყო სუსტი და დაქსაქსული სახელმწიფო, კორუფციული კაპიტალიზმი და სხვადასხვა ძალებს შორის ლავირებაზე ორიენტირებული პოლიტიკა; სააკაშვილის დროს – ძლიერი სახელმწიფო ინსტიტუტები, ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენისკენ აგრესიული სწრაფვა, მილიტარიზმი, ნეოლიბერალური კაპიტალიზმი, ევროპული იდენტობა და აშშ-ს მჭიდრო მოკავშირეობა; “ქართული ოცნების” მმართველობისას კვლავაც ძლიერი სახელმწიფო ინსტიტუტები, თუმცა ცოტა მეტი აქცენტით სოციალურ პოლიტიკაზე, რუსეთთან ნაკლებად აგრესიული დამოკიდებულება, ნეოლიბერალური კაპიტალიზმი, ევროპული იდენტობა და აშშ-ს მჭიდრო მოკავშირეობა.
2. მეორე ინტერპრეტაცია კი ისაა, რომ საქართველოში მკვეთრად გამოხატული ელიტური პროდასავლური ნაციონალიზმი ე.წ. ვარდების რევოლუციის შემდეგ, სააკაშვილის მმართველობისას დაიწყო, ხოლო “ქართული ოცნების” მმართველობისას მას ზოგიერთი ასპექტი გამოაკლდა, თუმცა მაინც გრძელდება. ეს დასკვნა შეგვიძლია გამოვიტანოთ, თუ პროდასავლური ნაციონალიზმის შესაფასებლად უფრო მეტად დავეყრდნობით შემდეგ კრიტერიუმებს: კორუფციასთან დაპირისპირება და ნეოლიბერალური კაპიტალიზმის დანერგვა,

ანტისაბჭოურობა/ანტირუსულობა, დასავლეთის ნეოიმპერიალისტური პროექტების მხარდაჭერა და მათში მონაწილეობა.

როგორც ითქვა, დასავლური (ნეო)იმპერიალისტური ნაციონალიზმისთვის გენდერული, სექსუალური და რასობრივი “სხვა” “აღმოსავლეთია”. როგორ ხდება ამ ნიშნებით “სხვის” კონსტრუირება პოსტსაბჭოთა ქართულ კონტექსტში და რამდენად განსხვავდება ეს დასავლური ტენდენციებისგან?

1. რასობრივი თვალსაზრისით “სხვის” კონსტრუირება მოცემულია ზვიად გამსახურდიას ნაციონალიზმში. გამსახურდია მტრულად იყო განწყობილი ეთნიკური უმცირესობების, განსაკუთრებით “არამკვიდრი” ერების მიმართ და მიიჩნევდა, რომ ისინი იმპერიის (საბჭოთა კავშირის) ხელში ქართველთა შევიწროებისა და მათი უფლებების შელახვის ინსტრუმენტს წარმოადგენდნენ. თუმცა შემდგომი ლიდერების ნაციონალიზმში ეთნიკური უმცირესობების “სხვად” მონიშვნა აღარ ხდება. შევარდნაძე წინ წამოსწევდა ლიბერალური დემოკრატიის პრინციპებს და ეროვნული შერიგების იდეას. სააკაშვილის ნაციონალიზმი კი მკვეთრად გამოხატული სამოქალაქო ნაციონალიზმი იყო, სადაც გამაერთიანებელი გახდა სახელმწიფო და მოქალაქეობა და არა რასა/ეთნიკური წარმომავლობა. სამოქალაქო ნაციონალიზმის მიმდევარია “ქართული ოცნებაც”. შესაძლოა, “სხვის” კონსტრუირებისას გარკვეულწილად აქტუალური იყოს არა ეთნიკური, არამედ რელიგიური ასპექტი, თუმცა აქ გაანალიზებულ მასალებში არც ეს ასპექტი ჩანს. შესაბამისად, განხილული მასალების მიხედვით შეიძლება ითქვას, რომ ქართული პოლიტიკური ელიტისთვის (გამსახურდიას გამოკლებით), რასობრივი ასპექტი აქტუალური არ არის. როგორც ითქვა, “სხვის” კონსტრუირება ანტიიმპერიალისტური და პროდასავლური ნაციონალიზმების კონტექსტში ხდება, რაც უფრო გარკვეული ღირებულებების არჩევას გულისხმობს, ვიდრე ექსპლიციტურ რასობრივ დავებს.
2. ელიტების დისკურსში ჰეგემონური მასკულინობის კონსტრუქტების შესახებ უკვე ვისაუბრე, მაგრამ რას ამბობენ ეს პირები ქალებზე? საინტერესოა, რომ განხილულ მასალებში, ლიდერების უმრავლესობა ქალებს არ ახსენებს, ანუ იყენებს “წაშლის” დისკურსულ ტაქტიკას. ამ მხრივ გამონაკლისია მხოლოდ გიორგი მარგველაშვილი და ლევან ვასაძე. ვასაძის დისკურსი შეესაბამება ნაციონალიზმის კლასიკურ

მოდელს, სადაც ერის სიმბოლოდ ქალები ფიგურირებენ – ერთი მხრივ, ისტორიული ფიგურების წინწამოწევით და მეორე მხრივ, ერისთვის ტრადიციული ოჯახის მნიშვნელობაზე აპელირებით, სადაც ქალები/დედები ერისა და მასკულინობის კვლავწარმოებაში გადამწყვეტ როლს ასრულებენ. მეორე მხრივ, სრულიად განსხვავებულია ქალების როლი მარგველაშვილის დისკურსში: აქ ქალები ჩნდებიან მიმდინარე პროდასავლური ნაციონალიზმისა და საქართველოს ევროპული იდენტობის განხორციელების კონტექსტში. მარგველაშვილი საუბრობს არა “ოჯახურ ღირებულებებზე”, არამედ პირიქით, ქალების დაცვაზე ოჯახში ძალადობისგან და აგრეთვე, მხარს უჭერს ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობის ზრდას. ქალთა უფლებების დაცვა განამტკიცებს საქართველოს “ევროპელობას” და (პრო)დასავლურობას. აქ ვხედავთ ანტიიმპერიალისტური (ანტიდასავლური) და პროდასავლური ნაციონალიზმის შეპირისპირებას. ვასაძის ანტიდასავლურობა სწორედ “დასავლური” სექსუალობის უარყოფაში გამოიხატება, ამიტომ მის ნაციონალიზმში ოჯახს და ქალთა რეპროდუქციულ თუ პროდუქციულ შრომას ცენტრალური ადგილი უჭირავს. მეორე მხრივ, მარგველაშვილის დისკურსი გვიჩვენებს, რომ პროდასავლური ნაციონალიზმისთვის გარკვეულ ეტაპზე საჭირო ხდება დასავლეთიდან ნაკარნახევი გენდერული თანასწორობისთვის მუშაობა და ქვეყნის შესაბამისობაში მოყვანა “საერთაშორისო სტანდარტებთან”. რადგან ვასაძე პოლიტიკური სისტემის გარეთ დგას (პოლიტიკურ თანამდებობას არ იკავებდა), ამიტომ მისი პოზიცია მარგინალურად უნდა განვიხილოთ. გიორგი მარგველაშვილი “ქართული ოცნების” მმართველობისას პრეზიდენტის თანამდებობას იკავებს, თუმცა როგორც ითქვას, ბიძინა ივანიშვილსა და მთავრობასთან მისი ურთიერთობები გაცივდა, შესაბამისად, მისი გავლენა არც თუ დიდია. ამ გარემოებების და აგრეთვე, იმის გათვალისწინებით, რომ დანარჩენები ქალებზე არ საუბრობენ, კიდევ ერთხელ შეიძლება ითქვას, რომ ელიტა აგრძელებს სტატუს კვოს – პატრიარქატის – კვლავწარმოებას, სადაც დომინაციას ჰეგემონური მასკულინობის სხვადასხვა ტიპები მოიპოვებენ.

3. განხილულ მასალებში სექსუალობაზე ღიად არ საუბრობს არც ერთი სხვა შერჩეული პირი, გარდა ლევან ვასაძისა. ვასაძისთვის კი სექსუალური “სხვა” ცალსახად დასავლეთია. დასავლეთი არის გარყვნილი სქესობრივი ცხოვრების, მამათმავლობისა და ლესბოსელობის სავანე, ადგილი, სადაც აკანონებენ

ერთნაირსქესიანთა ქორწინებას და პედოფილიას. საქართველოში კი, ამის საპირისპიროდ, ტრადიციული ნუკლეარული ოჯახი უნდა განმტკიცდეს. ვასაძისთვის “ჩვენი” ქალები არიან ერს და ოჯახს დამორჩილებული ცოლები და დედები, “სხვა” ქალები კი – უცხოელი “ბოზები”, აგრეთვე პროდასავლური მთავრობის წარმომადგენელთა ცოლები. ვასაძის დისკურსსა და ლიტერატურის მიმოხილვაში ნახსენებ სხვა კვლევებზე დაყრდნობით შეიძლება ითქვას, რომ ქართულ ნაციონალისტურ დისკურსებში ჰეტეროსექსუალურ ნუკლეარულ ოჯახს გარეთ არსებული სექსუალობა, მათ შორის ლგბტ სექსუალობა დასავლეთთან, მის გავლენასა და ძალაუფლებასთან არის ასოცირებული, რაც ქვიარებისა და ალტერნატიული სექსუალობებისთვის მებრძოლებისთვის არასახარბიელო ვითარებას ქმნის.

მოცემული კვლევა შეისწავლის პოსტსაბჭოთა ქართული ელიტების დისკურსებში ნაციონალიზმისა და ჰეგემონური მასკულიზმის ტიპების კონსტრუირებას. თუმცა რჩება კითხვა, ნაციონალიზმისა და მასკულიზმის სხვა რა ორგანიზებული დისკურსები და პრაქტიკები არსებობს ქართულ საზოგადოებაში, რამდენად განსხვავდება ისინი დომინანტური ტიპებისგან და აქვთ თუ არა ჰეგემონიის მოპოვების პოტენციალი. საინტერესოა აგრეთვე, რა ტიპის დისკურსი/პრაქტიკა შეიძლება დაუპირისპირდეს ნაციონალიზმს და მასკულიზმებს ქვიარ პოზიციიდან. ვფიქრობ, პოსტსაბჭოთა საქართველოში ნაციონალიზმისა და მასკულიზმების კვლევა სწორედ ამ მიმართულებით შეიძლება გაგრძელდეს.

ბიბლიოგრაფია

აღდგომელაშვილი, ე. (2013). ჰომოფობია პოლიტიკურ დისკურსში. დ. გაბუნია (რედ.), გენდერის წახნაგები: კონფერენციის მასალები (გვ. 83-89). თბილისი: ჰაინრიჰ ბიოლის ფონდის სამხრეთ კავკასიის რეგიონალური ბიურო.

აღდგომელაშვილი, ე. (2016). წინასწარგანწყობიდან თანასწორობამდე: საზოგადოების ცოდნის, ინფორმირებულობისა და დამოკიდებულების კვლევა ლგბტ ჯგუფისა და მათი უფლებრივი თანასწორობის მიმართ. თბილისი: ქალთა ინიციატივების მხარდამჭერი ჯგუფი (WISG).

ბენდუქიძე, კ. (თარიღი უცნობია). კახა ბენდუქიძე გადაცემა “აქცენტებში”. მოძიებულია 13 მაისს, 2017: <https://www.youtube.com/watch?v=D26KezoNym8>

ბენდუქიძე, კ. (2010). საბჭოთა გავლენა საქართველოს ეკონომიკაზე. მოძიებულია 13 მაისს, 2017: <http://www.tabula.ge/ge/blog/52306-sabchota-gavlana-saqartvelos-ekonomikaze>

ბენდუქიძე, კ. (2010). ღარიბი ადამიანების გასაჭირი. მოძიებულია 16 მაისს, 2017: <http://www.tabula.ge/ge/blog/52361-gharibi-adamianebis-gasachiri>

ბენდუქიძე, კ. (2010). ნელ-ნელა წინ, ნელ-ნელა უკან. მოძიებულია 13 მაისს, 2017: <http://www.tabula.ge/ge/blog/52395-nel-nela-tsin-nel-nela-ukan>

ბენდუქიძე, კ. (2010). ჩვენი სტერეოტიპები. მოძიებულია 16 მაისს, 2017: <http://www.tabula.ge/ge/blog/52438-chveni-stereotipebi>

ბენდუქიძე, კ. (2010). მონეტარული თავისუფლება და ვერცხლის აბაზები. მოძიებულია 13 მაისს, 2017: <http://www.tabula.ge/ge/blog/52499-monetaruli-tavisufleba-da-vercxlis-abazebi>

ბენდუქიძე, კ. (2010). ვსრიალებთ. მოძიებულია 16 მაისს, 2017: <http://www.tabula.ge/ge/blog/52628-vsrialebt>

ბენდუქიძე, კ. (2010). ერთი ბიჭის ისტორია. მოძიებულია 16 მაისს, 2017: <http://www.tabula.ge/ge/blog/52656-erti-bichis-istoria>

ბენდუქიძე, კ. (2010). რუსული ცხენი. მოძიებულია 13 მაისს, 2017: <http://www.tabula.ge/ge/blog/52734-rusuli-cxeni>

ბენდუქიძე, კ. (2010). ოკუპაციის 200 წელი. მოძიებულია 13 მაისს, 2017: <http://www.tabula.ge/ge/blog/52947-okupaciis-2-tseli>

გამსახურდია, ზ. (1990). საქართველოს უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის ბატონ ზვიად გამსახურდიას გამოსვლა 1990 წლის 14 ნოემბრის სხდომაზე. მ. ხოსიტაშვილი (რედ.), საქართველოს სახელმწიფოს ხელმძღვანელები: ოფიციალური დოკუმენტები, მიმართვები და ინტერვიუები, ტომი I (გვ. 23-40). თბილისი: საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა.

გამსახურდია, ზ. (1990). საქართველოს უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის ბატონ ზვიად გამსახურდიას გამოსვლა. მ. ხოსიტაშვილი (რედ.), საქართველოს სახელმწიფოს ხელმძღვანელები: ოფიციალური დოკუმენტები, მიმართვები და ინტერვიუები, ტომი I (გვ. 308-333). თბილისი: საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა.

გამსახურდია, ზ. (1991). ზვიად გამსახურდია: “კრემლის ზღურბლს მხოლოდ მაშინ გადავაბიჯებ, როცა თავისუფალი საქართველოს მოქალაქე ვიქნები”. მ. ხოსიტაშვილი (რედ.), საქართველოს სახელმწიფოს ხელმძღვანელები: ოფიციალური დოკუმენტები, მიმართვები და ინტერვიუები, ტომი I (გვ. 153-159). თბილისი: საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა.

გამსახურდია, ზ. (1991). საქართველოს პრეზიდენტის ზვიად გამსახურდიას საინაუგურაციო სიტყვა, 1991 წლის 7 ივნისი. მ. მაცაბერიძე (რედ.), საქართველოს პრეზიდენტების საინაუგურაციო სიტყვები (1991-2004 წ.წ.), კრებული (გვ. 15-28). თბილისი: პოლიტოლოგიის ინსტიტუტი.

გამსახურდია, ზ. (1991). მიმართვა საქართველოს მოსახლეობისადმი. მ. ხოსიტაშვილი (რედ.), საქართველოს სახელმწიფოს ხელმძღვანელები: ოფიციალური დოკუმენტები, მიმართვები და ინტერვიუები, ტომი II (გვ. 167-169). თბილისი: საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა.

გამსახურდია, ზ. (1991). გამოსვლა სალამოს სხდომაზე 15 სექტემბერს. მ. ხოსიტაშვილი (რედ.), საქართველოს სახელმწიფოს ხელმძღვანელები: ოფიციალური დოკუმენტები, მიმართვები და ინტერვიუები, ტომი II (გვ. 302-305). თბილისი: საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა.

გამსახურდია, ზ. (1991). პრეზიდენტის საათი: საქართველოს რესპუბლიკის პრეზიდენტი ბატონი ზვიად გამსახურდია უპასუხებს ტელემაყურებელთა შეკითხვებს, 1991 წლის 15 ნოემბერი. მ. ხოსიტაშვილი (რედ.), საქართველოს სახელმწიფოს ხელმძღვანელები: ოფიციალური დოკუმენტები, მიმართვები და ინტერვიუები, ტომი II (გვ. 369-389). თბილისი: საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა.

გამსახურდია, ზ. (1991). საქართველოს რესპუბლიკის პრეზიდენტის მიმართვა ეროვნული გვარდიის ნაწილს, რომელიც არ ემორჩილება სახელმწიფო ხელისუფლებას. მ. ხოსიტაშვილი (რედ.), საქართველოს სახელმწიფოს ხელმძღვანელები: ოფიციალური დოკუმენტები, მიმართვები და ინტერვიუები, ტომი II (გვ. 367-368). თბილისი: საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა.

გამსახურდია, ზ. (1992). “ეროვნება არა აქვს ცხოველს...” მ. ხოსიტაშვილი (რედ.), საქართველოს სახელმწიფოს ხელმძღვანელები: ოფიციალური დოკუმენტები, მიმართვები და ინტერვიუები, ტომი III (გვ. 184-190). თბილისი: საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა.

ვასაძე, ლ. (2013). ერი და სახელმწიფო. მოძიებულია 21 მაისს, 2017: <http://www.kvirispalitra.ge/politic/16259-levan-vasadze-geri-da-sakhelmtsifoq.html>

ივანიშვილი, ბ. (2011). ბიძინა ივანიშვილის განცხადება პოლიტიკაში მოსვლის შესახებ, 7 ოქტომბერი, 2011 წელი. მოძიებულია 2 ივნისს, 2017: <http://www.civil.ge/geo/article.php?id=24617>

ივანიშვილი, ბ. (2011). ივანიშვილის ღია წერილი ხელისუფლებას, პოლიტიკოსებს და პოლიტიკურ პარტიებს, მასმედიის წარმომადგენლებს, საქართველოს მოქალაქეებს. მოძიებულია 2 ივნისს, 2017: <http://www.civil.ge/geo/article.php?id=24639>

ივანიშვილი, ბ. (2012). თავისუფალი ტრიბუნა (1) [ბიძინა ივანიშვილი საჩხერეში] (DVC F11-222). საქართველოს საზოგადოებრივი მაუწყებლის არქივი, თბილისი.

ივანიშვილი, ბ. (2014). მარგველაშვილი ცდილობს ხელი შეუშალოს მთავრობას. მოძიებულია 6 ივნისს, 2017: <http://www.myvideo.ge/v/2411326>

კობახიძე, ო. (2016). რატომ გვხვდება ფემინოფობია გეი მამაკაცებში? (ქართული ქეისი) (გამოუქვეყნებელი სამაგისტრო ნაშრომი). ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი.

მარგველაშვილი, გ. (2013). საქართველოს პრეზიდენტის გიორგი მარგველაშვილის წარმოთქმული სიტყვა ინაუგურაციის ცერემონიაზე. მოძიებულია 6 ივნისს, 2017: <https://www.president.gov.ge/ka-GE/prezidenti/inauguracia.aspx>

მარგველაშვილი, გ. (2015). საქართველოს პრეზიდენტის 2015 წლის ყოველწლიური საპარლამენტო მოხსენება. მოძიებულია 6 ივნისს, 2017: <https://www.president.gov.ge/ka-GE/prezidenti/cliuri-mokhseneba/2015-clis-saparlamento-mokhseneba.aspx>

მარგველაშვილი, გ. (2016). საქართველოს პრეზიდენტის 2016 წლის ყოველწლიური საპარლამენტო მოხსენება. მოძიებულია 6 ივნისს, 2017: <https://www.president.gov.ge/ka-GE/prezidenti/cliuri-mokhseneba/2016-clis-saparlamento-mokhseneba.aspx>

სააკაშვილი, მ. (2004). საქართველოს პრეზიდენტის მიხეილ სააკაშვილის საინაუგურაციო სიტყვა, 2004 წლის 25 იანვარი. მ. მაცაბერიძე (რედ.), საქართველოს

პრეზიდენტების საინაუგურაციო სიტყვები (1991-2004 წ.წ.), კრებული (გვ. 58-64).
თბილისი: პოლიტოლოგიის ინსტიტუტი.

სააკაშვილი, მ. (2004, 24 იანვარი). მიხეილ სააკაშვილის პრესკონფერენცია (DVC E4-168).
საქართველოს საზოგადოებრივი მაუწყებლის არქივი, თბილისი.

სააკაშვილი, მ. (2004, 26 მაისი). ალლუმი (26 მაისი, დამოუკიდებლობის დღე) (DVC
F8-15). საქართველოს საზოგადოებრივი მაუწყებლის არქივი, თბილისი.

სააკაშვილი, მ. (2004). ეროვნული აკადემიის ოფიცერთა გამოშვება (DVD A10-598).
საქართველოს საზოგადოებრივი მაუწყებლის არქივი, თბილისი.

სააკაშვილი, მ. (2004). პრეზიდენტი სააკაშვილის ვიზიტი ისრაელში (DVD A10-592).
საქართველოს საზოგადოებრივი მაუწყებლის არქივი, თბილისი.

სააკაშვილი, მ. (2005, 10 მაისი). ჯორჯ ბუში საქართველოში (DVC C4-164).
საქართველოს საზოგადოებრივი მაუწყებლის არქივი, თბილისი.

სააკაშვილი, მ. (2005). ქაქუცა ჩოლოყაშვილის დაკრძალვა (DVC C4-198). საქართველოს
საზოგადოებრივი მაუწყებლის არქივი, თბილისი.

სააკაშვილი, მ. (2006, 26 მაისი). ალლუმი (26 მაისი, დამოუკიდებლობის დღე) (DVC
F8-02). საქართველოს საზოგადოებრივი მაუწყებლის არქივი, თბილისი.

სააკაშვილი, მ. (2008). მიხეილ სააკაშვილის გამოსვლა CNN-ზე (DVC E3-229).
საქართველოს საზოგადოებრივი მაუწყებლის არქივი, თბილისი.

სააკაშვილი, მ. (2008, 11 აგვისტო). უშიშროების საბჭოს სხდომა (DVC E3-228).
საქართველოს საზოგადოებრივი მაუწყებლის არქივი, თბილისი.

სააკაშვილი, მ. (2008, 12 აგვისტო). მიტინგი რუსთაველის გამზირზე (DVC E3-228). საქართველოს საზოგადოებრივი მაუწყებლის არქივი, თბილისი.

ტაბიძე, მ. & ბერაია, ა. (2016). რუსეთის რბილი ძალა საქართველოში: ელიტების ჰომოფობიური, ტრანსფობიური და ჰეტერონორმატიული დისკურსი. კრებულში ჩაგრულთა ხმები: კვლევა, ხელოვნება და აქტივიზმი სოციალური ცვლილებებისთვის. თბილისი: ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრი (EMC). მოძიებულია 15 აპრილს, 2017: <https://emc.org.ge/2016/10/22/emc-165/>

შევარდნაძე, ე. (1992, 14 იანვარი). ედუარდ შევარდნაძე – ინტერვიუ პროლოგითა და ეპილოგით (DVC E9-93; DVC 9-102). საქართველოს საზოგადოებრივი მაუწყებლის არქივი, თბილისი.

შევარდნაძე, ე. (1992, აგვისტო). ედუარდ შევარდნაძის გამოსვლა (DVC F3-194). საქართველოს საზოგადოებრივი მაუწყებლის არქივი, თბილისი.

შევარდნაძე, ე. (1992). ედუარდ შევარდნაძე : ჩვენ უმძიმესი წელი განვვლეთ, რომელიც ისტორიაში შევა როგორც ყველაზე მნიშვნელოვანი წელიწადი დემოკრატიული მშენებლობის გზაზე. 28 დეკემბრის რადიოინტერვიუ. მოძიებულია 24 მაისს, 2017:: <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=q-01000-00---off-0preziden--00-1----0-10-0---0---0prompt-10-AU--4---Doc---0-11--11-ka-50---20-about-ედუარდ+შევარდნაძე--00-3-1-00-0-0-11-1-0utfZz-8-00&a=d&c=preziden&srp=0&srn=0&cl=search&d=HASH014e8ae33ec3566764736309>

შევარდნაძე, ე. (1993, 21 მარტი). ედუარდ შევარდნაძის პრესკონფერენცია (DVC D1-114). საქართველოს საზოგადოებრივი მაუწყებლის არქივი, თბილისი.

შევარდნაძე, ე. (1993). საქართველოს მოქალაქეთა კავშირი დიდხანს იმოღვაწებს, იცხოვრებს, იცოცხლებს და იმუშავებს საქართველოს საკეთილდღეოდ. 22 ნოემბრის რადიოინტერვიუ. მოძიებულია 24 მაისს, 2017: <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=q-01000-00---off-0preziden--00-1----0-10-0---0---0prompt-10-AU--4---Doc---0-11--11-ka-50---20-a b o u t - ე დ უ ა რ დ>

[+შევარდნაძე--00-3-21-00-0-0-11-1-0utfZz-8-00&a=d&c=preziden&srp=0&srn=0&cl=search&d=HASH015e17b3ba11961239976989](http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=q-01000-00---off-0preziden--00-1---0-10-0---0---0prompt-10-AU--4---Doc---0-11--11-ka-50---20-about-ედუარდ+შევარდნაძე--00-3-1-00-0-0-11-1-0utfZz-8-00&a=d&c=preziden&srp=0&srn=0&cl=search&d=HASH015e17b3ba11961239976989)

შევარდნაძე, ე. (1994). საქართველო შეუერთდა დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის წესდებას : საქართველოს პარლამენტის 1 მარტის სხდომის დღიური. მოძიებულია 24 მაისს, 2017: <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=q-01000-00---off-0preziden--00-1---0-10-0---0---0prompt-10-AU--4---Doc---0-11--11-ka-50---20-about-ედუარდ+შევარდნაძე--00-3-1-00-0-0-11-1-0utfZz-8-00&a=d&c=preziden&srp=0&srn=0&cl=search&d=HASH8a47e4b173270b7d3b0cc9>

შევარდნაძე, ე. (1995). საქართველოს პრეზიდენტის ედუარდ შევარდნაძის საინაუგურაციო სიტყვა, 1995 წლის 26 ნოემბერი. მ. მაცაბერიძე (რედ.), საქართველოს პრეზიდენტების საინაუგურაციო სიტყვები (1991-2004 წ.წ.), კრებული (გვ. 29-38). თბილისი: პოლიტოლოგიის ინსტიტუტი.

ხოსიტაშვილი, მ. (რედ.). (2013ა). საქართველოს სახელმწიფოს ხელმძღვანელები: ოფიციალური დოკუმენტები, მიმართვები და ინტერვიუები, ტომი I. თბილისი: საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა.

ხოსიტაშვილი, მ. (რედ.). (2013ბ). საქართველოს სახელმწიფოს ხელმძღვანელები: ოფიციალური დოკუმენტები, მიმართვები და ინტერვიუები, ტომი II. თბილისი: საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა.

ხოსიტაშვილი, მ. (რედ.). (2013გ). საქართველოს სახელმწიფოს ხელმძღვანელები: ოფიციალური დოკუმენტები, მიმართვები და ინტერვიუები, ტომი III. თბილისი: საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა.

ჯონსი, ს. (2013). საქართველო: პოლიტიკური ისტორია დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ. (ხ. ჩხეიძე, მთარგ.). თბილისი: სოციალურ მეცნიერებათა ცენტრი.

Anderson, B. (2016). *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London: Verso.

Balibar, E. (2010). The Nation Form: History and Ideology. In E. Balibar & I. Wallerstein (Authors), *Race, Nation, Class: Ambiguous Identities* (pp. 86-106). London: Verso.

Connell, R. W. (1991). Hegemonic Masculinity and Emphasized Femininity. In *Gender and Power: Society, the Person, and Sexual Politics* (pp.183-188). Cambridge: Polity Press.

Connell, R. W. (2005). *Masculinities*. Berkeley: University of California Press.

Foucault, M. (1978). *The History of Sexuality, Volume I: An Introduction*. (R. Hurley, Trans.) New York: Pantheon.

Gramsci, A. (1992). *Selections from the Prison Notebooks of Antonio Gramsci* (Q. Hoare & G. Nowell Smith, Eds.). New York: International Publishers.

Haraway, D. (1988). Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective. *Feminist Studies*, 14(3), 575-599.

Harding, S. (1992). Rethinking Standpoint Epistemology: What Is "Strong Objectivity?" *The Centennial Review*, 36(3), 437-470.

Hartsock, N. (1983). The Feminist Standpoint: Developing the Ground for a Specifically Feminist Historical Materialism. In S. Harding & M. B. Hintikka (Eds.). *Discovering Reality: Feminist Perspectives on Epistemology, Metaphysics, Methodology, and Philosophy of Science* (pp. 283-310). Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

Jager, S. (2001). Discourse and Knowledge: Theoretical and Methodological Aspects of a Critical Discourse and Dispositive Analysis. In R. Wodak & M. Meyer (Eds.), *Methods of Critical Discourse Analysis* (1st ed., pp. 32-62). London: SAGE Publications.

Nagel, J. (1998). Masculinity and Nationalism: Gender and Sexuality in the Making of Nations. *Ethnic and Racial Studies*, 21(2), 242-269.

Nagel, J. (2003). Sex and Nationalism: Sexually Imagined Communities. In *Race, Ethnicity and Sexuality: Intimate Intersections, Forbidden Frontiers* (pp. 140-176). Oxford: Oxford University Press.

Reeser, T. W. (2010). Masculinity and the Nation. In *Masculinities in Theory: An Introduction* (pp. 171-199). Malden: Wiley-Blackwell.

Reisigl, M. & Wodak, R. (2016). The Discourse-Historical Approach (DHA). In R. Wodak & M. Meyer (Eds.), *Methods of Critical Discourse Studies* (3rd ed. pp. 23-61). London: SAGE Publications.

Said, E. W. (2003). *Orientalism*. London: Penguin Books.

Whitehead, S. M. (2008). Power and Resistance. In *Men and Masculinities: Key Themes and New Directions* (pp. 83-112). Cambridge: Polity Press.

Wodak, R. (2001). What CDA is About – A Summary of Its History, Important Concepts and Its Developments. In R. Wodak & M. Meyer (Eds.), *Methods of Critical Discourse Analysis* (1st ed., pp. 1-13). London: SAGE Publications.

Yuval-Davis, N. (2004). Cultural Reproduction and Gender Relations. In *Gender & Nation* (pp. 39-67). London: SAGE Publications.

დანართი #1

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Aia Beraia

Nationalism and Hegemonic Masculinity in Post-Soviet Georgia

Gender Studies

In partial fulfillment for the degree of Master of Gender Studies

Supervisor: Maia Barkaia, Ph.D. in Gender Studies

Co-supervisor: Lia Tsuladze, Ph.D. in Sociology, associate professor

Tbilisi 2017

Abstract

Nationalism and nation state are modern phenomena which are closely related to modern masculinities. Nation state as an institutional power system is intertwined with hegemonic masculinity. In post-Soviet Georgia the creation and development of neoliberal nation state was accompanied by various types of nationalism and hegemonic masculinity. In addition, considering post-Soviet/postcolonial specificity in Georgia, it is possible to distinguish two types of nationalism, which I call anti-imperialist nationalism and pro-Western nationalism. The research aim is to study interrelation, intersection and tendencies of nationalism and hegemonic masculinity in post-Soviet Georgia. The objectives focus on studying the ideas of nation and masculinity in the discourse of political and economic elite, analysis of anti-imperialist and pro-Western nationalism and studying how national Other is constructed. The methodology is drawn up by combining feminist epistemology and the theoretical and methodological approach of critical discourse analysis (CDA). Research method applied is critical discourse analysis as well, while analysed data was selected from public speeches, statements, articles and interviews of the elites. One of the main findings of the study is that the ideas of nation and masculinity are generated simultaneously, also there are three major types of hegemonic masculinity as a construct. The research also reveals the prevalence of anti-imperialist nationalism, although it is often combined with pro-Western nationalism. The domination of this latter type throughout the history can be interpreted in two ways.

დანართი #3

ცხრილი N 1.

ძირითადი ურთიერთმკვეთი თემები შერჩეული პირების დისკურსებში

	მასკულინობა	ანტისაბჭოურობა/ ანტირუსულობა	ანტიდასავლურობა	პროდასავლურობა	საქართველოს ევროპული იდენტობა	კორუფციასთან ბრძოლა, როგორც პრიორიტეტი	ისრაელი, როგორც მისაბამი ქვეყანა
ზვიად გამსახურდია	X	X	X				
ედუარდ შევარდნაძე	X	X		X			
მიხეილ საკაშვილი	X	X		X	X	X	X
კახა ბენდუქიძე	X	X		X			X
ბიძინა ივანიშვილი	X			X		X	
გიორგი მარგველაშვილი	X	X		X	X	X	
ლევან ვასაძე	X	X	X				X